

Carrer de l'Om

estudi urbanístic

Alejandro Giménez Imirizaldu, arquitecte. Barcelona, desembre de 2020

Carrer de l'Om, estudi urbanístic.

Alejandro Giménez Imirizaldu, arquitecte PhD. Professor del Departament d'Urbanisme i Ordenació del Territori, Universitat Politècnica de Catalunya. Investigador del Laboratori d'Urbanisme de Barcelona.

© dels textos i les fotografies, de l'autor excepte allà on s'indica.

Col·laboradors:

Bàrbara Pla, enginyera agrònoma.

Maria Garcia, sociòloga.

David Avellaneda, estudiant d'arquitectura.

Jairo Cotrina, estudiant d'arquitectura.

Imatge de portada:

Carrer de l'Om, 10. Abril 1934. Fotografia de Margaret Michaelis.

Desembre de 2021.

Carrer de l'Om

estudi urbanístic.

Índex

1. Introducció
2. Diagnosi.
 - a. Història. Odonímia.
 - b. Posició, orientació, dimensió i forma.
 - c. Funcions. Extrems, tram central i plantes baixes.
 - d. Continuitats i accessibilitat universal.
 - e. Urbanització.
 - i. Paviments
 - ii. Il·luminació
 - iii. Mobiliari
 - iv. Deixalles
 - v. Aparcament en superfície.
 - f. Edificació.
 - i. Parcel·lari d'habitatge lliure. Façana sud.
 - ii. Bloc d'habitatge públic. Façana nord.
 - iii. Tipologies
 - iv. Planejament i actuacions sobre l'edificació.
 1. PGM, Pla General Metropolità. 1976.
 2. Programa d'Actuació Municipal d'Urgència. 1977-78.
 3. Tres reformes. Patologies, estructura i incendis. 1993, 2000, 2006.
 4. Modificació del PGM Raval Sud, 2004.
 5. Projecte d'esventrament, 2009.
 6. Planejament vigent.
 - g. Conflictivitat social.
3. Propostes
 - a. Planejament
 - b. Urbanització
 - c. Edificació
4. Conclusions.

1. Introducció

Aquest document analitza les qualitats, defectes, potencials i disfuncions presents al carrer de l'Om, al barri del Raval de Barcelona, Districte de Ciutat Vella, i en particular, en la peça edificada en forma de bloc d'habitatge que ocupa la seva façana nord.

L'estudi es fonamenta en consideracions d'ordre urbanístic general, atenent a qüestions de posició, orientació, forma i dimensió de les components materials del sector: parcel·lació, urbanització i edificació.

El treball té un doble objectiu. En primer lloc, fer un diagnòstic del carrer de l'Om fonamentat en la genealogia de la seva forma física i l'evolució del planejament fins a la situació actual. Aquest diagnòstic es complementa amb una aproximació a les realitats socials i econòmiques que es manifesten al lloc d'estudi. En segon lloc, el treball vol oferir una bateria d'idees propositives que pugui contribuir a la millora de la qualitat de vida de veïnes, veïns, usuaris i comerciants, i a un millor encaix del carrer i el bloc en el teixit del barri.

S'han tingut en compte els estudis i projectes previs i els esforços de tècnics, associacions, veïnes i veïns, i administracions per integrar diferents visions, iniciatives i intencions. El document aspira a contribuir al debat a partir d'unes consideracions urbanístiques en forma de diagnosi i propostes no vinculants, amb una atenció a les problemàtiques d'ordre cívic presents al sector. La resolució d'aquests conflictes queda fora de l'estricta àmbit disciplinar de l'equip redactor i demana una acció programada, curosa i consensuada amb tots els actors presents al carrer de l'Om i àrea d'influència. Una prèvia indefugible per al bon termini de les propostes que aquí es despleguen.

2. Diagnosi

a. Història. Odonímia.

El nom del carrer, Om, present a les primers edicions del Nomenclàtor, a les *Històries* de Joan Amades I a *Las calles de Barcelona* de Víctor Balaguer, fa referència a un arbre de vessant fluvial, que es feia servir des del segle XII en la consolidació d'infraestructures hidràuliques per la força de les seves arrels. També era apreciat en construcció de carros i vaixells per la qualitat seva fusta. Els *ulmus* són una espècie botànica en perill d'extinció, víctimes de la 'grafiosi', malaltia provocada per un fong, transportat per un escarabat, que afecta el 90% de les alberedes europees.

Carrer Om, 9. Abril 1934. Margaret Michaelis.GATCPAC, grup d'arquitectes i tècnics catalans per al progrés de l'arquitectura contemporània. Arxiu Fotogràfic de Barcelona.

Entre les comunitats provinents del subcontinent asiàtic presents al barri el nom del carrer pren un altre significat: l'Om és un mantra primigeni, la forma sonora i sagrada en què s'expressa l'ànima en comunió amb l'univers per a les religions dhàrmiques, com el budisme o l'hinduisme.

b. Posició, orientació, dimensió, forma.

Posició.

Es tracta en bona mesura d'un carrer oblidat. Les principals publicacions que descriuen el Districte tendeixen a l'omissió d'aquesta peça urbana. No en parla Pere Cabrera a *Ciutat Vella, Memòria d'un procés urbà*¹ ni Joan Busquets a *Ciutat Vella, un passat amb futur*,² possiblement els dos retrats més acurats de la forma urbana de la Barcelona històrica publicats en els darrers anys. Sí que en parla Joan Antoni Solans a les memòries publicades el 2021 pel MUHBA, com es detalla més endavant. No sempre ha estat així. Les imatges fotogràfiques de Margaret Michaelis als anys trenta retraten un carrer molt més ple de vida i de comerç, fins i tot en moments de dura recessió econòmica.

Plànol de la Barcelona de cap al 1762, sense títol (fragment). Cuerpo de Ingenieros, sota el comandament del Capità General Marquès de la Mina. Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. El detall representa una ciutat que, des de la Rambla i fins a la Muralla de Ponent, està conformada per horts que s'estenen fora muralles a les planes de Sant Bertran. El carrer de l'Om, segon des de la Muralla, indica continuïtats que es perderen en les successives ordenacions que consoliden l'edificació al llarg del segle XIX.

Orientació.

El carrer s'estén de llevant a ponent, amb un lleuger esbiaix que afavoreix el sol de tarda a l'estiu, adequadament protegit a peu de carrer per una filera d'aligustres de Xina (*Ligustrum lucidum*). A l'hivern, l'azimut ofereix dos moments d'esplendor, a primera hora del matí i en caure el vespre. La resta del dia, l'ombra projectada per l'edificació produeix un ambient més humit i ombrívol, cas freqüent dels paisatges urbans del Districte, no particularment sinistre en aquest.

Plànol Topogràfic Geomètric de la Ciutat de Barcelona. Projecte de Reforma (fragment). 15 d'agost de 1862, Miquel Garriga i Roca a partir dels 119 quarterons aixecats el 1858. Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona.

Barcelona, any 1929, sense títol (fragment). Vicenç Martorell Portas, *Teniente Coronel de Ingenieros*; delineat i acolorit per Juan Bautista Roca, Francisco Vall, Angel Bellver, Antonio Segeña, Odón Llorens i Luis Pérez de la Torre. Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. És contemporani a la celebració de l'Exposició Internacional del mateix any i recull un primer dibuix de les operacions de remodelació de la Muntanya de Montjuïc. El carrer de l'Om apareix segmentat i en discontinuïtat amb els carrers de la Riereta i del Mar.

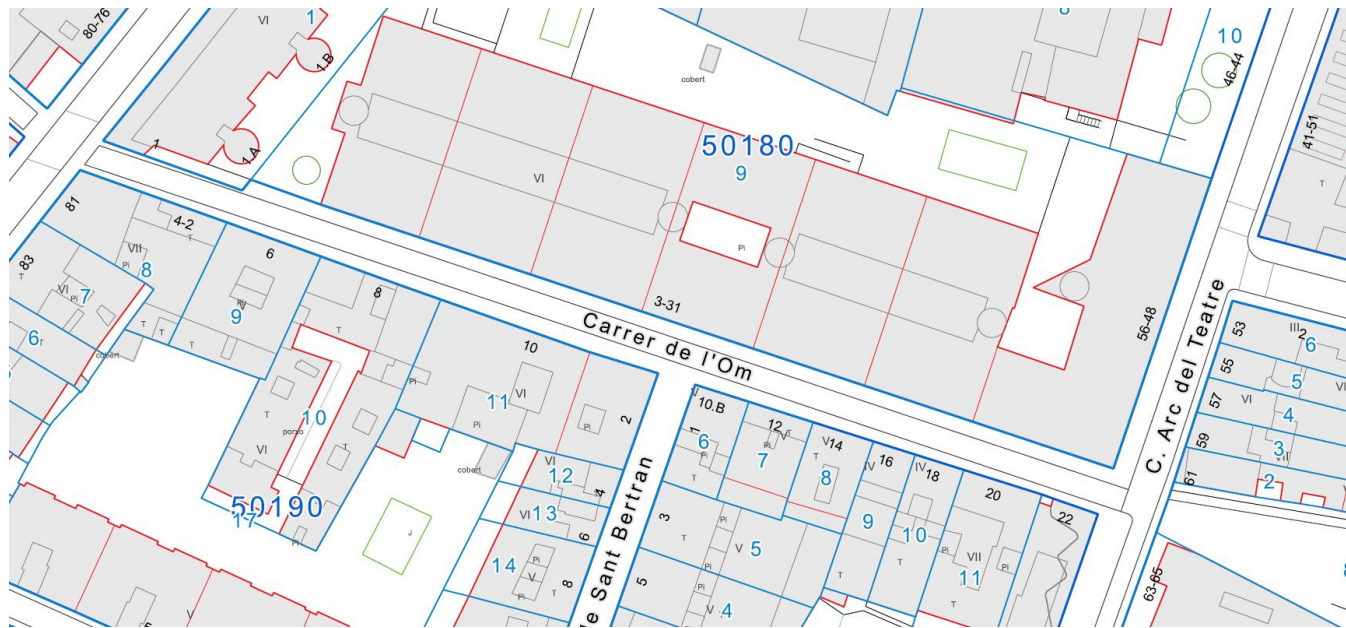
Dimensió.

Malgrat la longitud del seu traçat, 800m si s'hi sumen les seqüències naturals dels carrers de Riereta i Mina, i el seu poder connector, el carrer de l'Om no figura entre les vies més transitades del barri. La secció del carrer varia lleugerament entre els 7 i 7,50 m, degut a la diferència entre el rigor de l'alineació contemporània a nord i la suma d'edificacions pre-modernes a sud. Forma un estretament de 5 metres en el seu extrem occidental, a tocar del carrer Nou de la Rambla. És un carrer en forma de

¹ AMADES, Joan. Històries i Llegendes de Barcelona. Edicions 62. Barcelona, 1984.

² BALAGUER, Víctor. Las calles de Barcelona en 1865. Establecimiento tipográfico editorial de Salvador Manero. Barcelona, 1865.

corredor, amb les façanes alineades a vial i rematades per cobertes planes, de factura moderna a nord i en terrat a la catalana a sud. La seva activitat comercial no correspon a la seva dimensió i alguns dels usos i relacions que es produeixen en planta baixa ofereixen marge de transformació i millora.

Parcel·lari. Plànol Urbanístic. BCNPic, Ajuntament de Barcelona.

Forma.

Geometria i traçat. Es tracta d'una via recta, traçada a cordill, a la part baixa, i més sinuosa en el tram superior, com correspon al seu topònim, Riereta.

Façanes. La façana sud del carrer de l'OM està formada per un parcel·lari de finques típiques de la transformació urbana de Ciutat Vella al segle XIX, d'amplades variables entre els cànons de trenta pams, 6-9-12 m i alçades moderades, de planta baixa més tres a planta baixa més cinc pisos.

L'edificació d'aquesta façana presenta diferents qualitats en acabats, elements decoratius, balcons, baranes i fusteries, que presenten també diferents estat de manteniment i conservació. L'activitat comercial en planta baixa és de baixa intensitat. Hi són presents alguns habitatges a peu de carrer i altres locals destinats a magatzem o funcions desconegudes. Alguns d'aquest locals presenten símptomes d'infrahabitatge.

La façana nord està formada en la seva major part per un bloc lineal d'habitatge que es descriu en detall al punt 1.f.ii. L'extrem de ponent el conforma la façana de l'edifici residencial de Nou de la Rambla 75, que gira en planta baixa amb un local comercial dedicat a alimentació i forma un retranqueig, protegit per una tanca metàl·lica, allà on el bloc arriba al pla de terra en forma de paret cega. És en aquest punt on s'han ubicat els contenidors d'escombraries. Un racó que té la fortuna d'estar a deu metres de la comissaria de Mossos d'Esquadra. A l'extrem de llevant la façana sud la forma el sòcol de l'hotel Mimic, protegida també per reixes i una porta de servei. La façana nord es conforma mitjançant un gir arquitectònic del gran bloc residencial que, en acabar, produeix una butxaca pública on s'instal·len els usuaris de drogues per via parenteral que fan servir la sala de venopunció del carrer Arc del Teatre.

Eix Riereta-Om-Mar, àmbits d'influència.

c. Funcions.

Extrems

De la Cera a Santa Madrona. Sovint les disfuncions d'un carrer es poden explicar, com a mínim en part, amb allò que passa als seus extrems.

A l'extrem de ponent, el carrer de la Cera ha viscut millors dies, no fa massa anys, quan locals impulsats per veïnes i veïns actius, com el Nevermore, el Lokal, la botiga de llegums de la Natàlia, el Piano, el 23, l'habitatge en planta baixa de Camino, els arquitectes de Cera, la perruqueria Pódame i altres van configurar-hi una comunitat intensa. Una gentrificació intensa primer i la crisi econòmica més tard han acabat amb la pràctica totalitat d'aquestes iniciatives. L'eix Mar-Om-Riereta acaba al carrer de la Cera contra una botiga de mantes. Havia estat un bar, que travessava des de Cera 6 fins a Hospital 147. Un local amb dues portes que connectaria amb la placeta de Martina Castells i l'absis i carrer de Sant Llützer. L'estructura del local és la mateixa, amb dues portes, però la seva activitat no és tan favorable a la circulació i la transparència. Les operacions de millora de la urbanització del carrer de la Cera, amb jardineres i obres artístiques d'arranjament de mitgeres en homenatge a la Rumba hi aporten interès i identitat però no compensen la merma de l'activitat.

Placeta de Martina Castells.

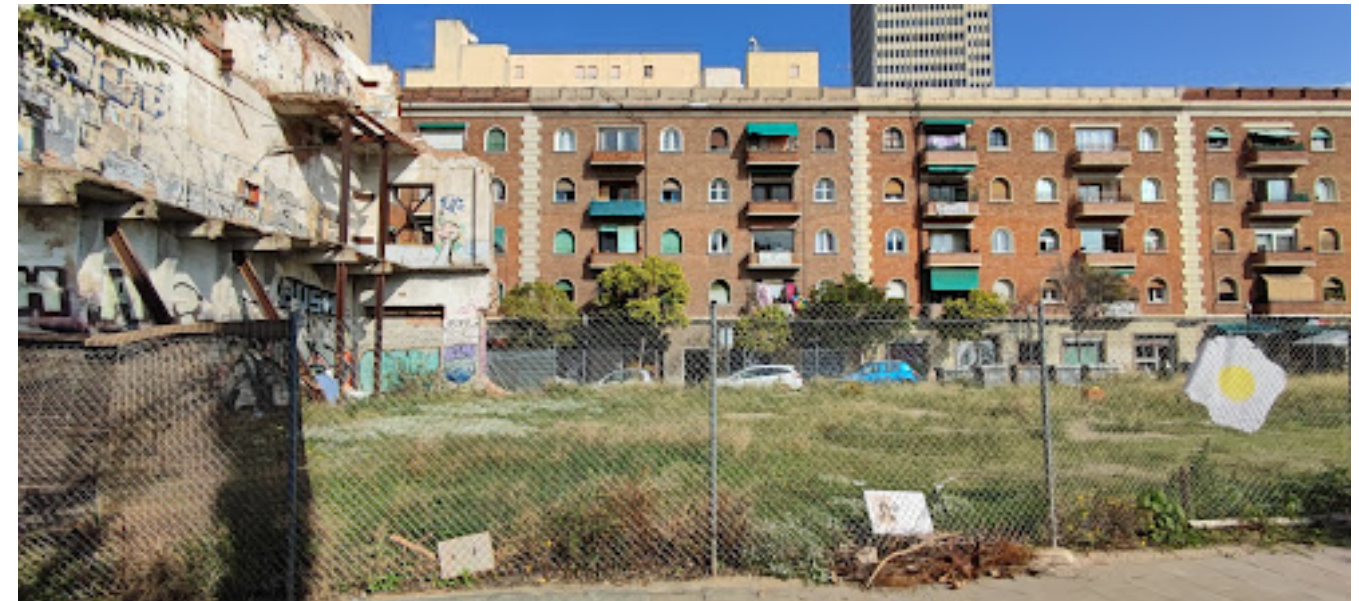

Carrer Riereta en el seu final contra el carrer de la Cera. Transparències i continuïtats potencials.

L'extrem de llevant és més imprecís. Es trobava antigament presidit pel mercat del Carne, un equipament petit i modest que proveïa els veïns del Raval Sud, la Canadenca i els barraquistes de Montjuïc. A aquesta activitat es sumava la venda de gra a l'engròs a un antic teatre del carrer Arc del Teatre que avui allotja l'hotel Mimic. L'enderroc del mercat i la transformació del teatre en hotel ha canviat la fesomia d'aquest tram. Un nou edifici allotja una seu de la Seguretat Social. Avui, el carrer del Mar es troba pràcticament dissolt entre dos solaris, un destinat originalment a equipament que ha estat objecte de fortes controvèrsies i enfrontaments legals arrel de la iniciativa d'instalar-hi un hotel de dues-centes habitacions de la cadena Praktik i la frontal resposta en contra de veïns i consistori, denúncia per prevaricació inclosa i arxivada. L'altre és una peça triangular que forma part del sistema general d'espais d'espais lliure en clau 6a, parcs i jardins de caràcter local. A dia d'avui presenta l'aspecte d'un descampat, amb alguna vegetació arbustiva perimetral i una cistella de bàsquet sobre un paviment de sauló. La peça d'equipament que allotja oficines de la Seguretat Social presideix aquest final de l'eix Riereta-Om-Mar en un ambient de solitud. Els darreres del Museu Marítim de les Drassanes presenten una barrera definitiva.

Carrer del Mar, cantonada amb Arc del Teatre. Seu de la Seguretat Social a la dreta, Mitgera consolidada a l'esquerra.

Carrer del Mar, solar destinat a equipament.

Carrer del Mar, solar destinat a verd públic.

Tram central

Al tram central els equipaments esportius i socials de Can Ricart produeixen sobre l'espai públic un efecte similar. Es col·loquen d'esquena. Excepció notable la de la cooperativa Impulsem SCCL que obre els seus tallers al carrer. Els murs i parterres que cobreixen l'aparcament que envolta l'ermita de Sant Pau del Camp tampoc contribueix a la qualitat de la via ni a la percepció d'inseguretat que genera en aquest segment, tancat a les nits.

Tram del carrer entre Sant Pau i Nou de la Rambla, corresponent a la façana nord del parc de Sant Pau del Camp, entre l'aparcament i el centre esportiu de Can Ricart

Plantes baixes

Les plantes baixes del carrer conformen un sòcol d'activitat variada, d'intensitats desiguals en l'espai i en el temps:

1. Locals, associacions, equips.
 - a. Fundació Quatre Vents, SAIF.
 - b. Coral Lo Picarol. Bar. Local social de l'associació cultural.
 - c. Dona Kolors.
 - d. El lloc de la dona.
 - e. Centre Joan Salvador Gavina. Espai Jove.
 - f. Centre especial de treball Associació Estel Tàpia.
 - g. Centre maternal i escola Bressol Cadí.
2. Comerç, hostaleria i professionals.
 - a. Bar Valira. Microverdura.
 - b. Clínica dental Om. **Aparador. Canviar persiana de opaca a transparent..**
 - c. Supermercat Pròxim/Suma express. **Obrir aparador al carrer.**
 - d. Eliglass, carpinteria de alumini.
 - e. Botiga de roba de casa.
 - f. Artículos de cocina. En lloguer.
 - g. Alimentació Om.
 - h. Bar Restaurant Els Portuaris.
 - i. Laboratori d'art Albert Casals.
 - j. Farmàcia.
 - k. Restaurant Rufo-2.
 - l. Carns Gran Selecció.
 - m. Hotel Acta Mímic. Tester lateral.
 - n. Oficines de la Seguretat Social. **Façanes cegues.**
 - o. Cafeteria Touareg (carrer de Mina)

Local de l'associació cultural Lo Picarol. Carrer de l'Om, 3.

Bar Valera i Supermercat Suma, al carrer de l'Om, cantonada amb Nou de la Rambla.

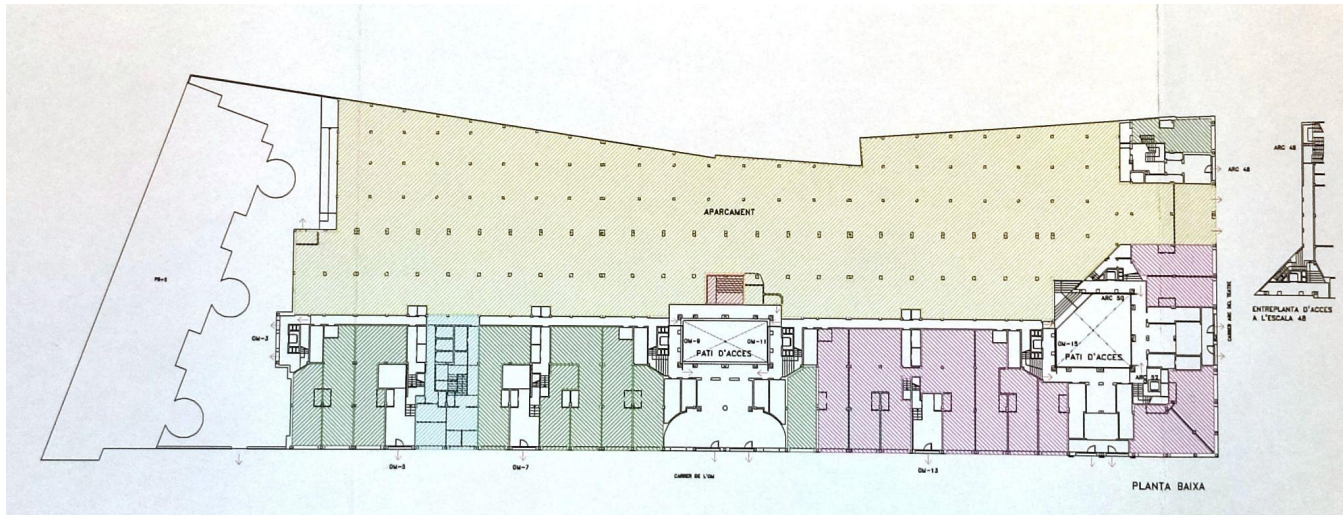
Els punts més dinàmics són el bar de l'associació Lo Picarol i el bar Valera, més pròxims a l'eix de Nou de la Rambla. El primer aplega una parròquia local arrelada i amb caràcter. Ofereix cafés, tapes, copes i entrepans a preus continguts. És un bar de barri sense pretensions, animat i concorregut, potser amb

un punt de suspicàcia al foraster, i a les antípodes de les franquícies turístiques prevalents. La clientela, a la barra, les taules interiors i la terrassa, conforma una mostra variada en edats de la població del bloc. El segon també és un bar senzill, sense terrassa però amb alguns elements que permeten l'activitat exterior i una població més flotant. Els altres comerços d'hostaleria presenten poca activitat, com la resta de botigues.

Locals del carrer Om en la façana nord.

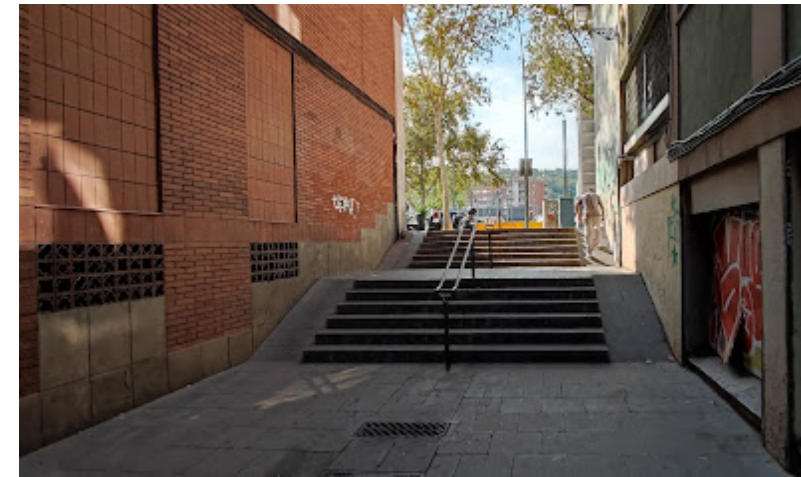
Els locals imparells, del bloc, ocupats per entitats socials de perfil assistencial, a excepció d'una clínica dental, es mostren en general poc actius, amb moments puntuals en que ofereixen béns o serveis que poden arribar a provocar cues, sense afectacions greus a l'espai públic ni a la convivència. La llar d'infants funciona correctament, ocupant la planta pis i la coberta de l'aparcament al pati interior i ressolent la càrrega i descàrrega d'infants mitjançant els espais intermitjos de *buffer* que ofereix la configuració d'accessos. Al portal 5-7, els veïns informen de la presència habitual de persones que semblen vetllar per un negoci de substàncies narcòtiques.

Projecte bàsic de sectorització de l'edifici situat al c/ de l'Om - Arc del Teatre, i construcció de noves escales d'evacuació. Barba, Carnicer, arquitectes. Setembre 2006.

d. Continuitats i accessibilitat.

El carrer de Sant Bertran entronca al punt mig del carrer de l'Om, contra el portal dels num. 5-7. És un carrer que vincula Om amb el Paral·lel, les tres xemeneies i el seu parc i Canadencia amunt fins a Montjuïc. La continuïtat d'aquest carrer es veu interrompuda pel salt topogràfic que l'antic glacis de la muralla provoca en el Paral·lel. En aquest punt la diferència de cota es supera actualment mitjançant un tram d'escales que compromet l'accessibilitat universal i els fluxes naturals del sector.

Escales al carrer Sant Bertran - Paral·lel

e. Urbanització.

Paviment. El carrer està pavimentat amb llambordí de granit abuxardat al pas de rodadura. Una franja central de pedra mecanitzada recull les aigües pluvials, amb embornals en seqüència. És una secció en V, les voreres de la qual es resolen amb la mateixa peça de la franja central, en plataforma única.

Mobiliari. Les voreres es troben limitades mitjançant pilones de fosa en tot el traçat del carrer.

Deixalles. La recollida d'escombraries es concentra en l'extrem de ponent i l'embocadura de Sant Bertran, amb contenidors en superfície, de les fraccions orgànica i rebuig.

Contenidors d'escombraries i aparcament irregular al tram de ponent del carrer de l'Om.

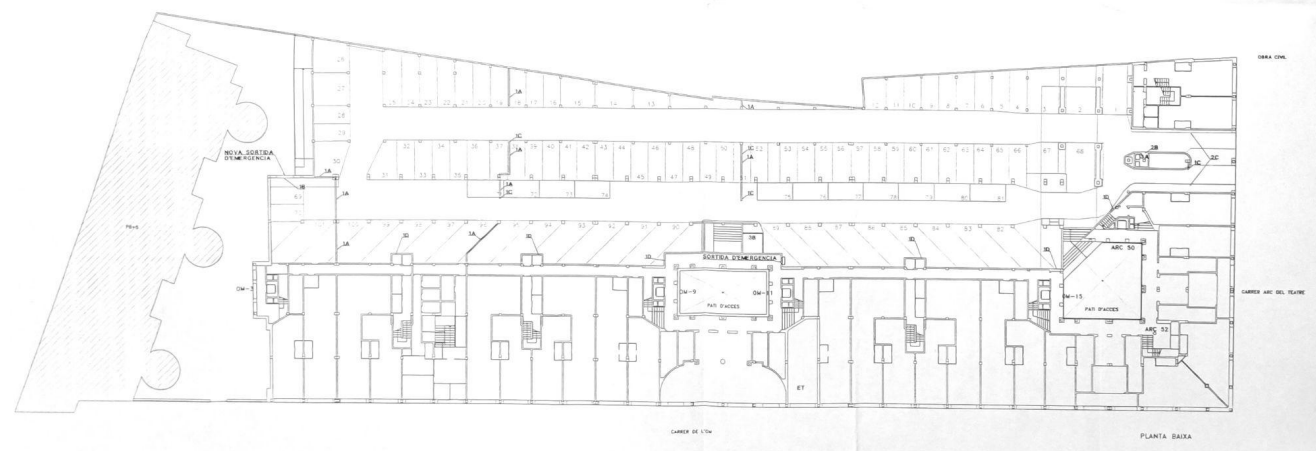
Arbrat. Una filera d'aligustres de port mitjà acompanya la façana nord del carrer en tot el seu traçat. Es tracta d'una espècie exòtica de fulla perenne, preferentment de ribera però resistent en altres àmbits, amb notable capacitat d'obstrucció solar, que serveix d'aliment als estornells. Pot arribar als 15 m d'alçada. Els exemplars més corpulents del carrer de l'Om, en escocells d'1m², arriben als 10m.

Il·luminació. Una seqüència de lluminàries de forja pautades a la façana sud resolen la il·luminació del carrer. Les porteries del bloc contrasten com a llocs ombrívols.

Urbanització del carrer de l'Om. Paviment, pilones, fanals i escosells.

Aparcament. Una dotzena de motos aparca a la vorera en el tram de ponent del carrer, aprofitant la discontinuïtat de la mateixa i arrecerades pel reclau de l'edificació i les escombraries. Les bicicletes fan servir la tanca metàl·lica del bloc en el núm 3 o l'aparcament situat a l'altre extrem del carrer, vora l'edifici de la Seguretat Social. El bloc d'habitatge públic conté una superfície d'aparcament en planta baixa capaç per a 101 places.

Projecte de reparació de l'edifici situat al c/ de l'Om - Arc del Teatre. Barba, Carnicer, arquets. Juny 1997

f. Edificació

En aquest punt es detalla l'edificació de la façana nord del carrer de l'Om, el bloc modern, atès que el detall de les construccions pre-modernes de la façana sud està prou descrit en multitud de treballs i estudis acadèmics,³ i somerament en el punt 1b d'aquest estudi.

³ Per exemple:

HERNÁNDEZ CROS, Josep Emili (ed). Catálogo del Patrimonio Arquitectónico, Histórico y Artístico de la Ciudad de Barcelona. Ajuntament de Barcelona, 1987.

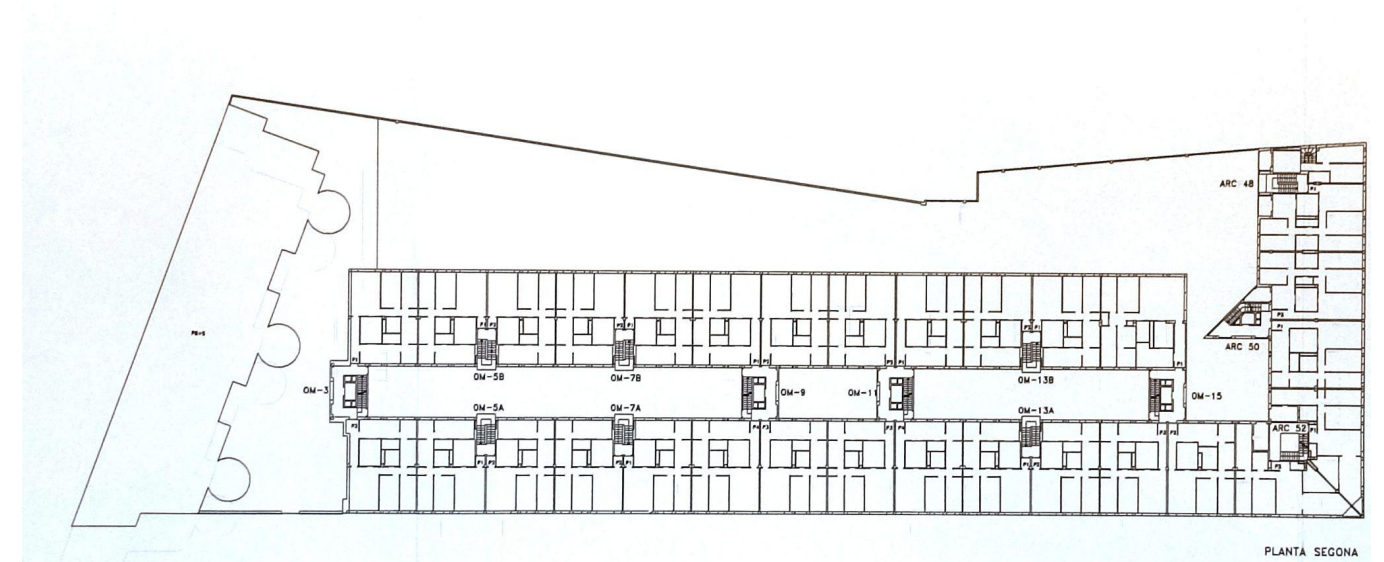
MONTANER, Josep Maria. "Escaleras, patios, despensas y alcobas. Un análisis de la evolución de la casa artesana a la casa de vecinos", en Barcelona. Núm. 51. Arquitectura Bis. Barcelona, 1985.

Bloc d'habitatge públic. Façana nord.

La façana nord del carrer de l'Om està ocupada en la major part del seu traçat per un gran bloc d'habitatge sobre sòl de titularitat pública, Generalitat de Catalunya, Incasòl, i gestionat, en la part majoritària del sostre igualment públic, per l'Ajuntament de Barcelona, amb algunes unitats de propietat privada en règim horitzontal. Un fragment més curt en la cantonada de ponent correspon a la façana lateral i tester del bloc d'habitatge del carrer Nou de la Rambla 73-79.

Amb 122 m de façana i 29 d fons, 129 unitats residencials, quatre locals en planta baixa i un a l'entresol, les dimensions apuren les condicions d'alçada regulatòria en relació a la dimensió del vial i de profunditat edificada màxima contemplada al PGM i el converteixen en una de les peces residencials singulars més destacades pel seu volum al districte de Ciutat Vella, només comparable amb les mansanes d'habitatge per a pescadors del Grup Almirall Cervera, de Coderch, o la peça de La Maquinista, d'MBM a la Barceloneta, a equipaments de les dimensions del MACBA al Raval, edificis d'oficines de la Via Laietana al Casc Antic o a conjunts propietat de l'església catòlica al Gòtic. Tot i així es poden entendre les lògiques dimensionals del projecte en l'oportunitat d'adquisició del sòl, dirigida per Joan Antoni Solans, les imponents envergadures de l'edificació adjacent, producte de la formació de l'Avenida de García Morato, avui avinguda de les Drassanes i una brevíssima espurna d'habitatge racionalista republicà a Catalunya avortada pel franquisme (Casa Bloc). En un barri castigat per la pobresa ("Ciutat Vella: aquí hi ha gana") i que no rep una atenció des de les disciplines de l'arquitectura i l'urbanisme des del 1934, amb els projectes d'esponjament de Torres Clavé i el GATCPAC, el projecte del carrer de l'Om suposa una inflexió ambiciosa.

Resulta en canvi simptomàtica l'omissió de la peça en moltes publicacions institucionals, però també en estudis acadèmics, que tracten de la forma urbana de Barcelona i, específicament, de les transformacions a Ciutat Vella i al Raval. És una absència clamorosa. El bloc del carrer de l'Om sembla un objecte molest.

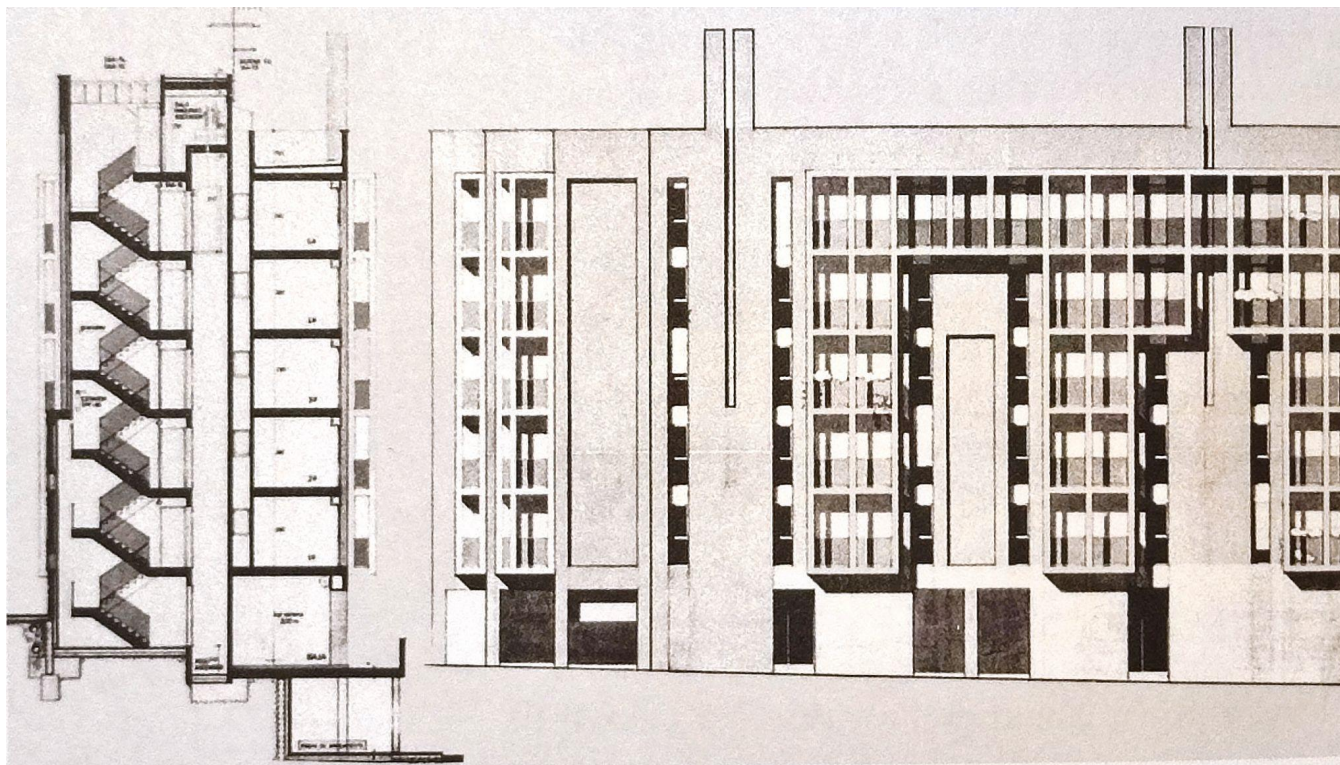
Bosch, Tarrús, Vives, arquitectes. Projecte d'habitatge plurifamiliar al carrer de l'Om, Barcelona, 1978.

GIMÉNEZ IMIRIZALDU, Alejandro. "La excepción. Tres dimensiones de la discontinuidad en el paisaje de la Barcelona Contemporánea." Tesis doctoral. Laboratori d'Urbanisme, ETSAB, UPC, 2021.

L'edifici s'organitza en planta baixa més cinc plantes, de puntal constant 2,75 m i una alçada total de 20 m a coberta, plana, 21 m a ampits de barana (façana carrer) i 28 m a a badalots d'escala i caixes d'ascensor. La fondària edificada és de 29 m, disposada en dos volums paral·lels d' 11,5 m de fons, amb passeres interiors a un pati corregut de 6 m d'amplada, que allotgen unitats d'habitatge interiors i exteriors, accessibles mitjançant sis nuclis d'escals. En 2006 se sectoritza el conjunt amb l'objectiu de complir normativa contra incendis, afegint noves escales d'evacuació i passant a formar diferents unitats verticals.⁴

Tipologies

Les distribucions interiors en el projecte original ofereixen tres habitacions i una sala d'estar al voltant d'un nucli central que conté la cuina i dos banys ventilats per xunt. dues de les habitacions són exteriors, com la sala, i una s'il·lumina i ventila pel pati interior. A les cantonades es disposen unitats de quatre habitacions i dúplex al tester d'Arc del Teatre. El tester de ponent no es tracta de manera diferencial. En conjunt, revela una disposició que, recolzada en una estructura de pilars, permet adaptar-se a diferents unitats de convivència i plans de vida mitjançant petits ajustos. Un projecte arquitectònic que s'allunya de mecanismes més jeràrquics d'assignació de superfícies que eren propis de l'habitatge de promoció pública de finals dels anys setanta. És, en aquest sentit, un projecte arquitectònic versàtil i notable des d'una perspectiva de gènere i inclusivitat social.

Secció transversal i façana (fragment) del projecte inicial del bloc d'habitatge de protecció pública al carrer de l'Om. Jordi Bosch, Joan Tarrús, Santi Vives, arquitectes. Arxiu Contemporani de Barcelona.

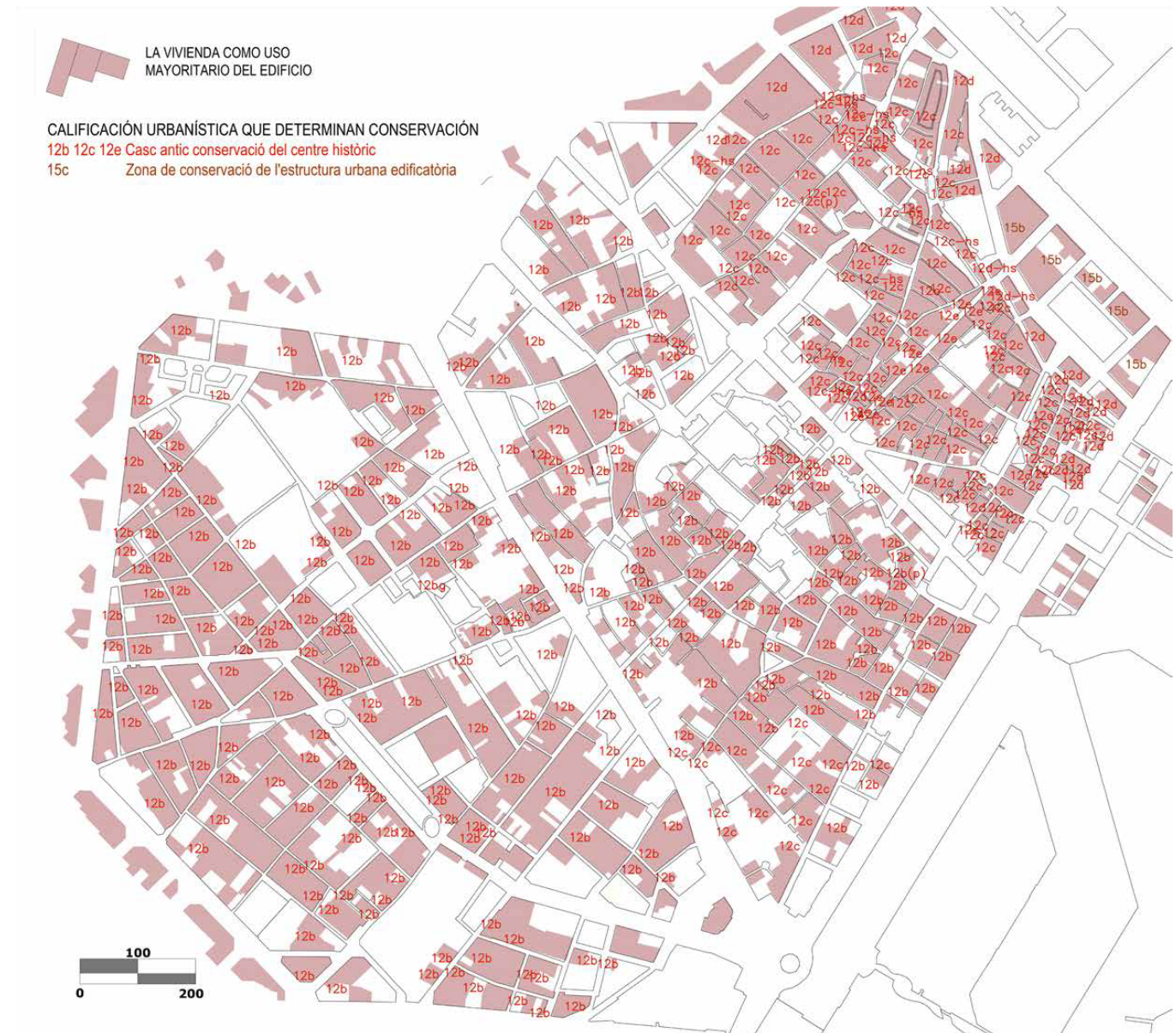
El llenguatge arquitectònic es pot inscriure en l'estil de la postmodernitat. Una façana de composició regular, planta simètrica, amb accessos pautats i un gran pati que hi confereixen qualitats monumentals en la tradició recent de dignificació de l'habitatge públic a Barcelona. L'obra vista, a part d'alguna petita

⁴ Projecte bàsic de sectorització de l'edifici situat al c/ de l'Om - Arc del Teatre (Barcelona) i construcció de noves escales d'evacuació. Joan Barba Encarnación i Joan Carles Carnicer Asenjo, Arquitectes. Setembre 2006.

patologia provinent fonamentalment d'errades d'execució i defectes puntuals dels materials, atorga un bon estat general de conservació passats quaranta anys de la factura inicial.

Planejament

En el Pla General Metropolità de 1976 el sector es descriu sota la clau 12b. Zona de nucli antic. Subzona II: conservació del centre històric (12b).

Habitar el Casco Antiguo. El uso residencial como modo de conservación contemporáneo. Andrea Ordóñez. Tesis Doctoral. UPC 2018.

El PGM de 1976 és l'instrument pel qual es regula la forma urbana de la Barcelona metropolitana. El dibuix de la llei a Ciutat Vella inclou una quantitat important de normatives tendents a la conservació del teixit residencial existent als cascos antics.

Els Plans Especials de Reforma Interior, PERI, de Ciutat Vella i el Raval, i les Modificacions del Pla General afinaran aquestes claus de protecció mitjançant eines que regulen la forma i dimensions de l'edificació amb major precisió que el document sobre el que es basen.

Clau 12b. Zona de nucli antic.: Subzona II: conservació del centre històric (12b).

En aquesta zona i totes les subzones desenvolupades amb base a la clau d'aquesta zona, s'aplica la destinació parcial mínim del 30% del sostre urbanístic potencial d'habitatge plurifamiliar de les parcel·les a habitatge de protecció pública, en les condicions que es regulen en els articles 285 ter i concordants. (art. 3 de la MPGM per a l'obtenció d'habitatge de protecció pública al sòl urbà consolidat de Barcelona B1600)

Atès que la Modificació del PGM consisteix en ajustar els límits de sòls ja qualificats d'espais lliures, equipaments o viari en el planejament vigent, en tots aquests sòls segueixen essent d'aplicació les Ordenances Reguladores del P.E.R.I del Raval, Les NN.UU del PGM i les Ordenances Metropolitanes d'Edificació, així com tot planejament posteriorment aprovat en l'àmbit de la present MPGM.

Programa d'actuació Municipal d'Urgència.

En el Programa d'Actuació Municipal d'Urgència (1977-78), que manifesta la voluntat de gestió que anima el consistori i precisa les actuacions prioritàries pel desenvolupament de la ciutat, s'inclouen per primera vegada operacions de cessió i adquisició de sòl per a habitatge públic en democràcia.

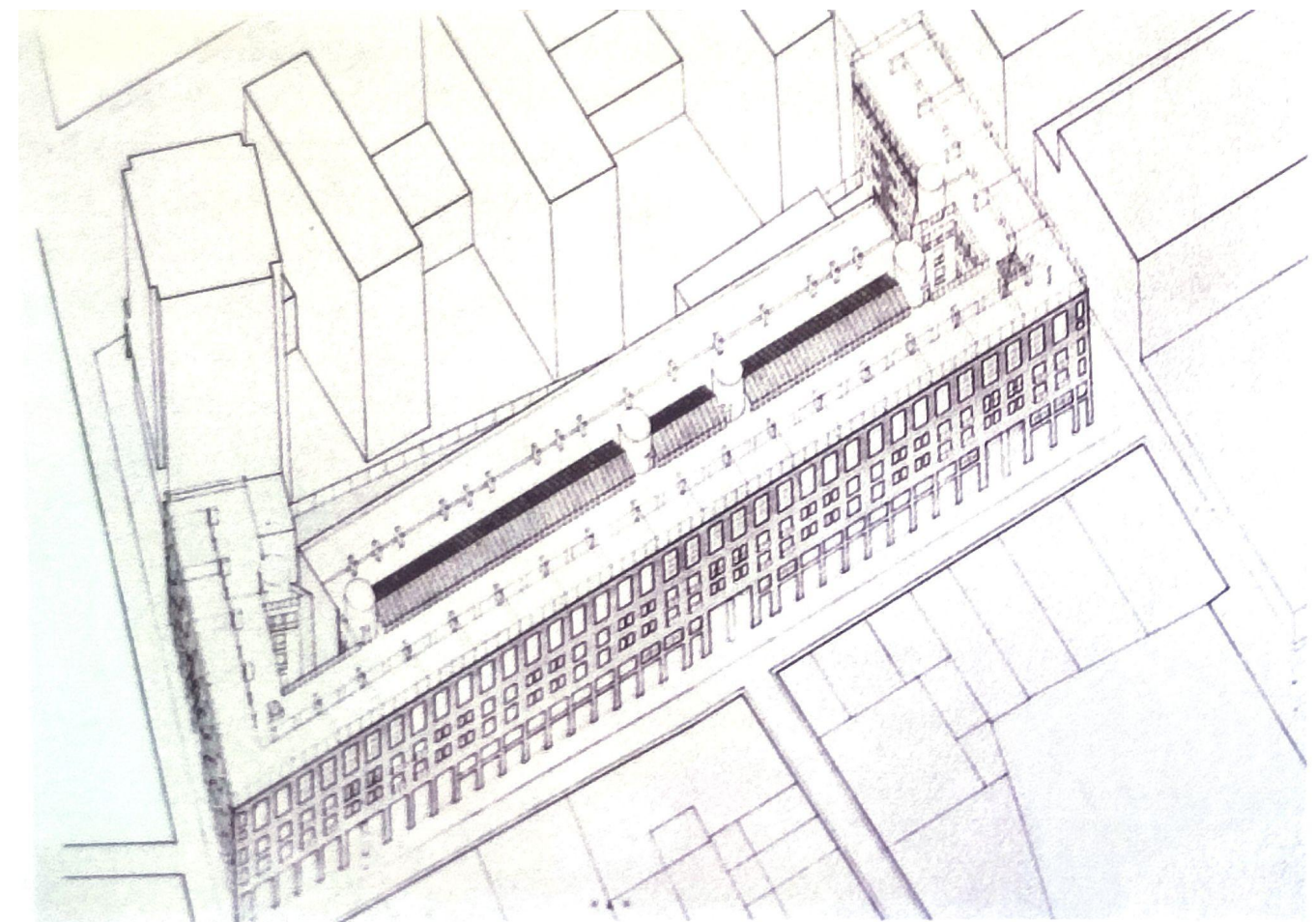
Enunciado de las actuaciones urbanísticas. Actuaciones residenciales: Calle Olmo. Relocalización afectados por la apertura de la calle García Morato, entre las de Conde del Asalto y de San Pablo, alrededores de la Iglesia de Sant Pau del Camp. Superficies de suelo objeto de actuación, aprox 8 ha. Inversión programada 295 M. ptas.⁵

El 7 de juliol de 1977, en comissió municipal executiva extraordinària, s'aprova un programa de cessió de sòl perquè l'Institut Nacional de la Vivienda pogués finançar un conjunt d'habitatges de protecció pública, orientat a l'allotjament de les persones desnonades per les actuacions urbanístiques del Programa d'Actuació Municipal per a la reestructuració urbana. L'Ajuntament, amb Antoni Solans com a delegat de serveis d'urbanisme, autoritzà a Carrer de l'Om 3-13 i carrer de l'Arc del Teatre 48-50:

“l'ocupació dels terrenys a fi de reduir els terminis de construcció, atesa la seva urgència. Volíem tenir-los llestos al cap de 18 mesos a partir de la signatura del conveni.”
“En la lògica dels anteriors ajuntaments barcelonins es pensava que l'obertura de l'avinguda aleshores anomenada García Morato i avui Drassanes, que continuava fins a empalmar amb el carrer de Muntaner, seria la manera de sanejar el Raval, el famós districte Cinquè, viver d'anarquistes com l'havia definit Aragay en el seu llibre de l'any 1935. No es plantejà ni com es construí la Via Laietana el 1910, no com pretenia fer-ho el GATCPAC als anys trenta, quan per esponjar i ventilar el Raval proposà expropiar illes senceres de cases en males condicions per dedicar-les a places i dotacions públiques. Si el model a seguir era el que s'havia fet per obrir el primer cinturó de ronda, emparedant-lo amb un prim mur de cases de planta baixa i vuit plantes més àtics a Sant Gervasi, els Josepets de Gràcia i les Corts, ja es veia que no aniríem gens bé.

⁵ Programa de Actuación Municipal de Urgencia. Anualidades 1977, 1978. Comisión Municipal ejecutiva extraordinaria del 7 de julio de 1977. Ayuntamiento de Barcelona.

*L'operació era molt difícil, ja que havia de rebentar el carrer Nou de la Rambla, aleshores anomenat del Conde del Asalto, i tot el seu front estava en bones condicions i amb bons establiments comercials. Eren cases més recents que les de la resta del barri i corresponents al moment d'obertura del carrer. Hi havia negocis força bons. El que vam fer va ser limitar l'operació als entorns del carrer de Sant Pau, esponjar l'entorn de l'església romànica de Sant Pau del Camp, gestionada històricament pels benedictins del monestir de Montserrat, **plantejar habitatges socials al carrer de l'Om** i una residència per als avis als buits aconseguits darrere del carrer Nou de la Rambla.”*

Perspectiva axonòmica del projecte inicial del bloc d'habitatge de protecció pública al carrer de l'Om. Jordi Bosch, Joan Tarrús, Santi Vives, arquitectes.

De les memòries de Joan Antoni Solans:⁶

“García Morato, Arc del Teatre, Om, Conde del Asalto, Sant Oleguer i Sant Pau del Camp. En la lògica dels anteriors ajuntaments barcelonins es pensava que l'obertura de l'avinguda aleshores anomenada García Morato i avui Dras-sanes, que continuava fins a empalmar amb el carrer de Muntaner, seria la manera de sanejar el Raval, el famós districte Cinquè, viver anarquistes, com l'havia definit Aragay en el seu llibre de l'any 1935. No es plantejà ni com es construí la Via Laietana el 1910, ni com pretenia fer-ho el GATCPAC als anys trenta, quan per

⁶ Solans Huguet, Joan Antoni. Barcelona 1969-1979. Els anys decisius del planejament de la metròpoli. Museu d'Història de Barcelona, Ajuntament de Barcelona. Desembre de 2020.

esponjar i ventilar el Raval, proposà expropiar illes senceres de cases en males condicions per dedicar-les a places i dotacions públiques. Si el model a seguir era el que s'havia fet per obrir el primer cinturó de ronda, emparedant-lo amb un prim mur de cases de planta baixa i vuit plantes pis més àtics a Sant Gervasi, els Josepets de Gràcia i les Corts, ja es veia que no aniríem gens bé.

L'operació era molt difícil, ja que havia de rebentar el carrer Nou de la Rambla, aleshores anomenat del Conde del Asalto, i tot el seu front estava en bones condicions i amb bons establiments comercials. Eren cases més recents que les de la resta del barri i corresponents al moment de l'obertura del carrer. Hi havia negocis força bons. El que vam fer va ser limitar l'operació als entorns del carrer de Sant Pau, esponjar l'entorn de l'església romànica de Sant Pau del Camp, gestionada històricament pels benedictins del monestir de Montserrat, plantejar habitatges socials al carrer de l'Om i una residència per als avis als buits aconseguits darrere del carrer Nou de la Rambla. Les finques entre Tàpies i Sant Pau eren de grans dimensions, cosa que va permetre tancar la zona per esponjar-la. Vam passar a ser propietaris del Teatre Diana i de la sala Barcelona de Noche, avui desapareguts i substituïts per espais lliures públics i per un equipament esportiu. En aquells moments, quan Joan de Sagarra va ser designat delegat de Cultura, el Diana era un teatre alternatiu i «anarquista», que incomplia les condicions de seguretat perquè era tot de fusta.

Comissió municipal executiva extraordinària del 7 de juliol de 1977

El Programa d'Actuació Municipal d'Urgència.

En aquesta comissió vam portar l'aprovació definitiva del Programa d'Actuació Municipal d'Urgència (vegeu els annexos, pàgina 341), anualitats 1977-1978, amb excepció del que tenia a veure amb la programació urbanística, que s'aprovaria amb caràcter provisional, ja que la definitiva, d'acord amb la Llei sobre règim del sòl i ordenació urbana, text refós de 9 d'abril de 1976, corresponia fer-la a la Comissió d'Urbanisme. Una fita fonamental per enquadrar les converses amb la Federació de Veïns i ordenar les prioritats dels recursos. A més, l'acceleració que, gràcies a la Carta Especial de Barcelona, l'aprovació del Programa d'Actuació imprimia a certs tràmits burocràtics ens anava molt bé, entre altres coses per la reducció a la meitat dels temps d'exposició al públic i la supressió d'alguns tràmits previs. El consell plenari el va aprovar l'endemà mateix.

El debat del ple va afegir dos aspectes derivats del moment. D'una banda, es va parlar de com incorporar els partits polítics i les associacions de veïns de manera més institucionalitzada a la discussió del Programa, i s'acordà fer-los una oferta de col·laboració, d'enteniment, de consulta i de compromís entre l'administració municipal i els partits polítics per institucionalitzar les oportunes comissions amb la finalitat de fer una tasca comuna en benefici de la ciutat; de l'altra, es va oferir a l'Institut Nacional de Previsió, en el barri de Nostra Senyora de Port, el solar de la Bàscula (on els camions de Foment pesaven la recollida de la brossa) per emplaçar un ambulatori de la Seguretat Social. L'oferta no va entrar en el Programa per deixar clar que no s'incloua cap mena de despesa financera a càrrec de l'Ajuntament.

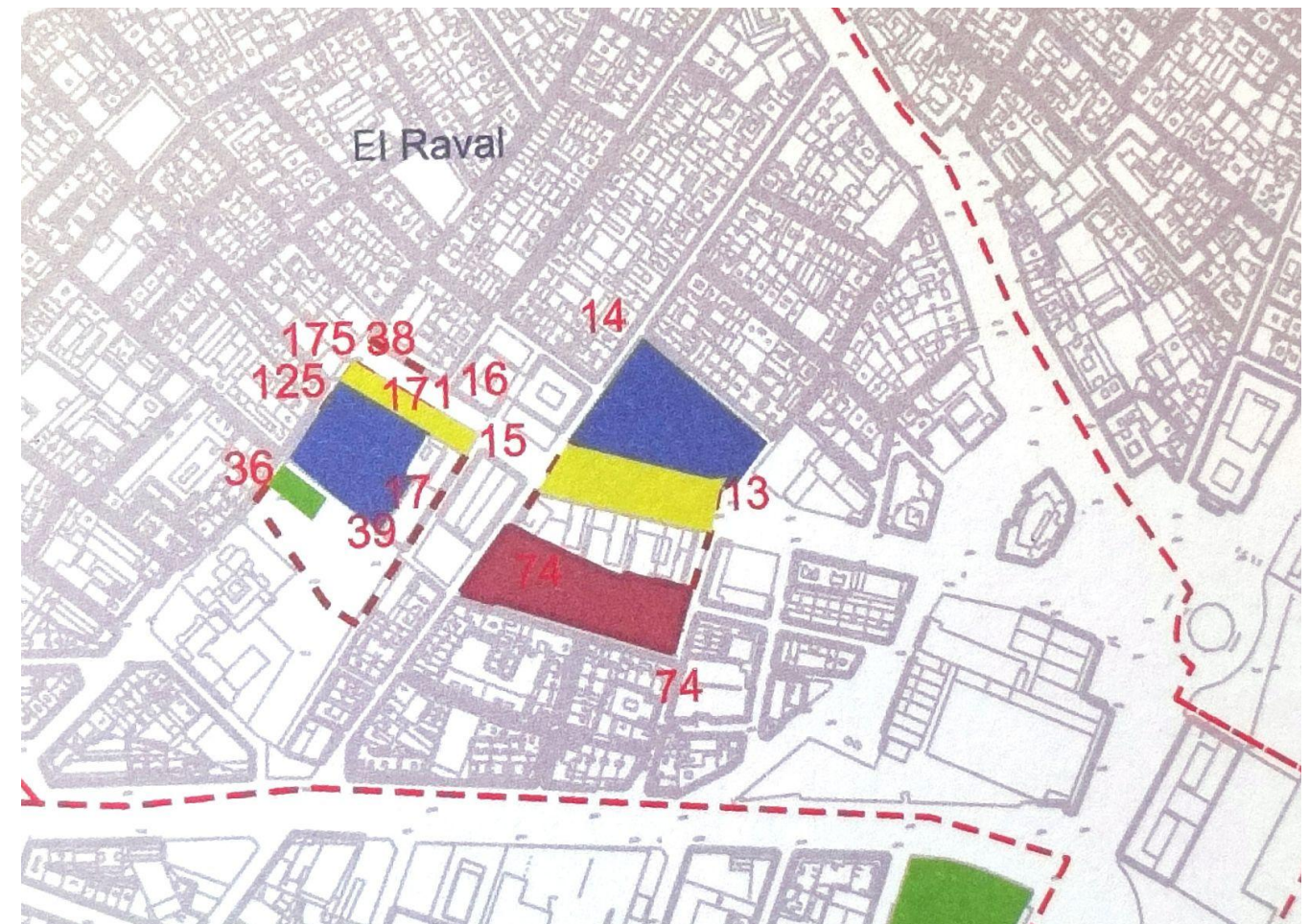
El Programa d'Habitatge de Protecció Pública.

En la mateixa comissió municipal vaig portar el primer programa de cessió de sòl perquè l'Institut Nacional de la Vivienda pogués finançar un conjunt d'habitatges de protecció pública. Cal assenyalar que en aquell moment, al marge de certes urgències ben concretes, però no generalitzades, la finalitat de la política d'habitatge de protecció pública s'orientava a l'allotjament dels desnonats per les actuacions urbanístiques del Programa d'Actuació Municipal

per a la reestructuració urbana, i a la millora del dramàtic parc d'habitatges de cases barates i d'algunes edificacions d'autoconstrucció i de barraquisme de la ciutat.

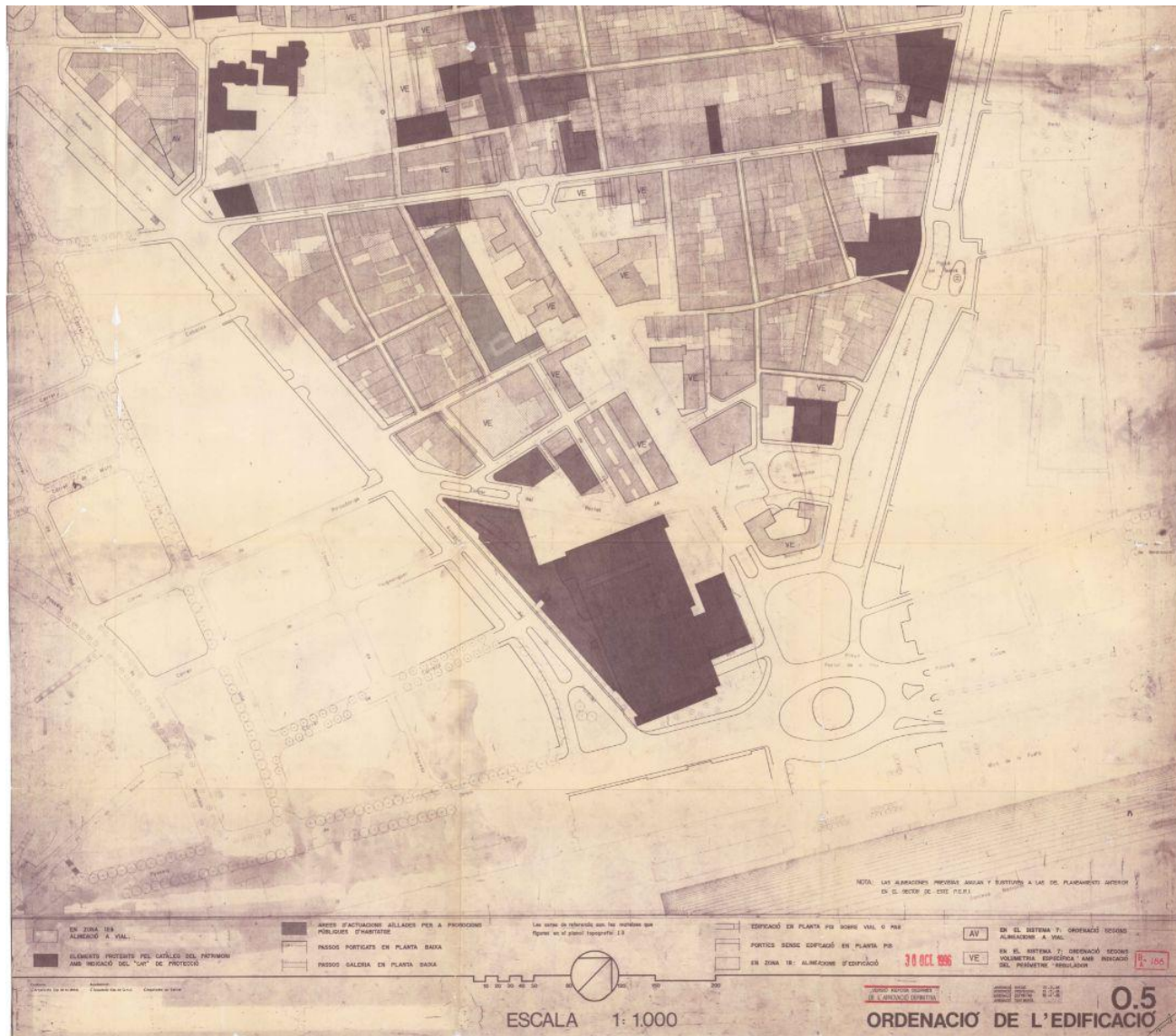
Vam oferir a l'Institut Nacional de la Vivienda la cessió gratuïta dels terrenys exigits per a les actuacions de Can Carreras, Pi i Molist, Can Clos, Ciutat Vella (carrer de l'Om), centre direccional Meridiana i el Carmel; i mentre s'efectuessin els tràmits de cessió, autoritzàrem l'ocupació dels terrenys a fi de reduir els terminis de construcció, atesa la seva urgència. Volíem tenir-los llestos al cap de 18 mesos a partir de la signatura del conveni. Les negociacions, que foren fàcils durant el període Díez de Ulzurún en la presidència d'aquell institut, se'm complicaren quan el substituïren per Rebollo, un enginyer de camins que provenia de Renfe. No sé si la complicació provenia precisament de l'adquisició que havíem fet de les finques de Renfe. Quan vaig anar a signar un segon conveni les negociacions foren molt més àrdues. Els projectes els encarregarem a Julio La-viña, Pilar de la Villa i Sergi Gòdia (Can Carrera), a Enric Sòria i Jordi Garcés (els de Pi i Molist), a David Ferrer i Isabel Meléndez (els de Can Clos), a **Joan Tarrús, Santi Vives i Jordi Bosch (els del carrer de l'Om a Ciutat Vella)**, i a Lluís Nadal (els del centre direccional de la Meridiana-Renfe).

El consell plenari ho aprovà en el consell urgent i extraordinari del dia 16 de juliol."

Plano Solans. Representació gràfica de la tasca feta a la ciutat (1976-1979). Fragment.

Finalment el projecte es materialitza per acord del 30 de març de 1978, amb encàrrec directe a Joan Tarrús, Santi Vives i Jordi Bosch, arquitectes i una dotació de 5.352.848,00 pessetes.

BA-188 05 Ordenació de l'Edificació. El traçat interior d'un pas en continuïtat amb el carrer de Sant Bertran apareix encara dibuixat. Octubre 1996

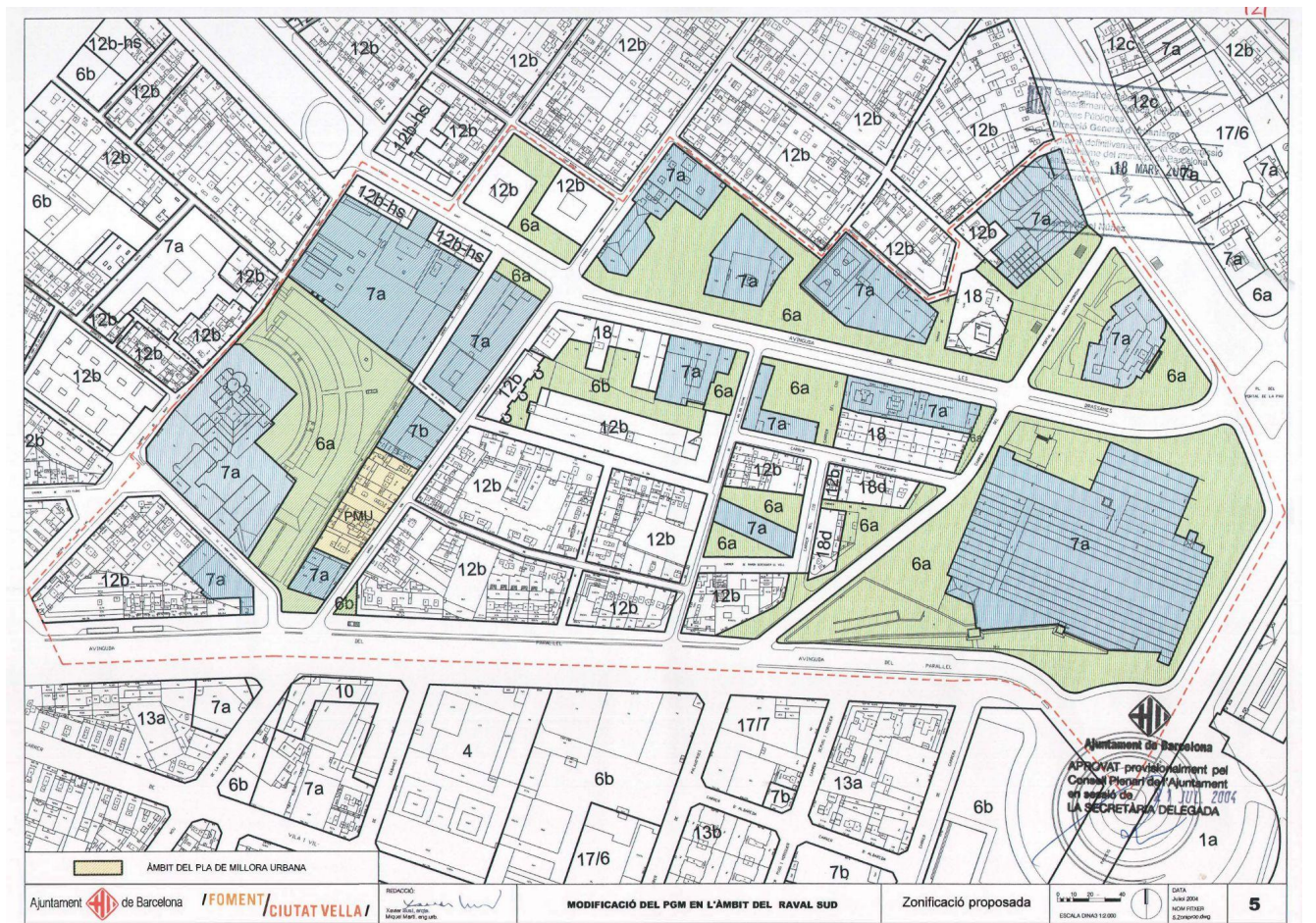
Tres reformes. Patologies. Estructura i protecció contra incendis.

Tres intervencions, el 1933 el 2000 i el 2006 finalment, tenen per objecte resoldre patologies constructives i estructurals i el nivell de protecció contra incendis de l'edifici. La primera és fruit d'una "Demanda por vicios ocultos en la construcción y patologías consecuentes a un mantenimiento deficiente." La demanda inclou una tenaç batalla de reclamacions administratives per part dels veïns, i dona fruit a una licitació per a obres de rehabilitació amb un pressupost de 313 milions de pessetes. La sentència per la demanda exculpa l'equip redactor del projecte i carrega la major part de les responsabilitats en l'empresa executora de la construcció. El Dictamen de 1995, de Cortacans i Puig, arquitectes, conclou que l'obra fou correctament projectada i que les patologies són fruit d'errors d'execució i falta de manteniment. La segona és un projecte de consolidació i reforç de l'estructura a càrrec Agustí Obiol, Dr. Arquitecte, el juliol 2000, que és seguit d'una tercera intervenció de sectorització, projecte de Joan Barba i Joan Carles Carnicer, arquitectes, el setembre de 2006.

Modificació del PGM Raval Sud, Juliol 2004.

L'illa delimitada pels carrers Nou de la Rambla, avinguda de les Drassanes, Arc del Teatre i Om està conformada per diverses volumetries específiques de formes ben diverses que van des del bloc en forma de pinta que dona a l'avinguda de les Drassanes fins al doble bloc que forma façana al carrer de l'Om, passant pel petit bloc situat a la cantonada entre Nou de la Rambla i carrer de l'Om que presenta les caixes d'escaleres cilíndriques situades a l'exterior de la part posterior de l'edifici. El planejament vigent qualifica com a lliure tot l'espai interior de l'illa, preveient un únic accés per fa cantonada entre avinguda de les Drassanes i Arc del Teatre, al costat de l'únic equipament de l'illa, el centre d'atenció primària del Raval. En realitat, l'interior d'illa és utilitzat per a usos col·lectius com aparcament i com a pati d'una escala bressol situada a la primera planta de l'edifici del carrer de l'Om. L'accés a l'interior de l'illa previst pel planejament no és possible ja que constitueix una entrada de servei a l'equipament mentre que l'accés al pàrquing es produeix per sota d'un dels blocs de l'avinguda de les Drassanes i l'accés a l'escola bressol té lloc entre els edificis del carrer de l'Om i Nou de la Rambla, a través d'un sòl qualificat com a zona edificable. (...)

A l'illa compresa entre els carrers Nou de la Rambla, Om, Arc del Teatre i Avinguda de les Drassanes es manté la qualificació de l'espai interior com espai lliure i es preveu un doble accés en cada un dels seus extrems. L'espai posterior a l'equipament mèdic, utilitzat com una entrada de servei, es consolida com accés a l'interior de l'illa i l'espai entre els edificis de Nou de la Rambla i del carrer de l'Om, passa a ser qualificat d'espai lliure, constituint el principal accés a l'espai interior.

Modificació del PGM Raval Sud, Juliol 2004. Aprovació provisional del Consell Plenari i detall. (Aprovació definitiva abril 2005). La proposta defineix la qualificació interior com a espai públic -actualment aparcament i pati de l'escola bressol- i els accessos per les puntes. El pas central per l'edificació previst en regulacions anteriors desapareix.

Projecte d'esventrament.

El 2009, la signatura d'un conveni entre l'Incasol i el Districte es materialitza en un projecte d'enderroc parcial del bloc. El projecte elimina el tram central i proposa la continuïtat del carrer de Sant Bertran cap a les Voltes d'en Cirés, una aposta dràstica per l'eliminació del conflicte a través de la desaparició del seu contenidor i la confiança en l'espai públic resultant de l'enderroc. La idea no prospera. Les darreres experiències d'esventrament a Ciutat Vella havien obtingut un retorn ciutadà molt crític (Forat de la Vergonya) i al començament de la crisi econòmica es veia venir que renunciar a habitatge públic en barris sotmesos a altes tensions potser no era el més convenient.

El Punt, 12 de novembre de 2009.

De la Memòria 2008-2010 - Foment de Ciutat Vella, SA:

“Conveni per a la reordenació de l'illa del carrer de l'Om L'Ajuntament de Barcelona, per mitjà de Foment de Ciutat Vella, sa., i la Generalitat de Catalunya, per mitjà de l'Institut Català del Sòl (Incasòl), van signar el dia 11 de novembre de 2009 el conveni per a la reordenació de l'illa del carrer de l'Om, l'àrea urbana delimitada per l'avinguda de les Drassanes i els carrers Nou de la Rambla, de l'Om i de l'Arc del Teatre, al barri del Raval. La remodelació tindrà, com a principals actuacions, l'enderroc de 80 habitatges situats al carrer de l'Om, la millora i l'adaptació dels habitatges que es conservaran, la distribució més racional dels edificis destinats a equipaments i l'establiment d'un sistema d'espais lliures adient a les característiques del barri. La situació d'aquesta illa del Raval va ser objecte, durant els anys 2007 i 2008, d'un treball de diagnòstic social que va elaborar un grup de tècnics i d'experts en treball social, tant del Districte de Ciutat Vella com de l'Incasòl. Entre les conclusions d'aquest informe es va assenyalar molt especialment la conveniència d'intervenir en l'espai per tal de substituir una part de l'edificació existent, dignificar els espais col·lectius i aplicar algunes mesures que resolguessin els problemes de convivència, de manteniment de l'espai i dels serveis de l'edificació actual. El conveni signat va marcar l'inici del procés d'elaboració del planejament necessari per dur a terme l'operació. Un cop que s'aprovi el planejament, s'establirà un segon conveni en què es detallaran i es quantificaran els compromisos, els recursos aportats i el calendari de les actuacions que conformaran aquesta reordenació. Un altre compromís establert en aquest conveni és el de posar a disposició dels veïns i les veïnes que hagin de ser real·lotjats el parc d'habitatge públic, tant dels operadors municipals amb capacitat de col·laboració (Adigsa [Administració, Promoció i Gestió, S.A.], Patronat Municipal de l'Habitatge i Foment de Ciutat Vella, sa.) com de la Generalitat de Catalunya (Incasol).

De Piera Camp, Sergio. *Propuesta de actuaciones urbanísticas para el desarrollo sostenible en el Raval de Barcelona*. Tesina. Dir Teresa Navas, UPC 2011:

“Plan de Barrios del Raval Sur. Remodelación urbanística de la isla comprendida entre las calles Om, Arc del Teatre, Nou de la Rambla y A. Drassanes”
Una de las actuaciones más relevantes previstas en el Plan de Barrios del Raval Sur es la remodelación urbanística de la isla comprendida entre las calles: Om, Arc del Teatre, Nou de la Rambla y Av. Drassanes. (...)
Tal y como describe el plan, los motivos principales por los que es necesaria esta actuación son los siguientes:
Uso inadecuado de los espacios colectivos: la disposición arquitectónica del edificio de la calle Om favorece con su permeabilidad y su tejido (diversas entradas, pasajes interiores, etc) que diversos colectivos se concentren ahí para realizar actividades incívicas (indigentes, drogadictos... etc). Este edificio en otra zona de Barcelona no tendría los mismos problemas,

pero dada su cercanía a la sala Baluard (narcosala) y la presencia “histórica” de estos colectivos, ha hecho que los usos que se dan no sean los previstos. Las siguientes imágenes muestran dos de las entradas mencionadas:

Imagen 40: Entradas al edificio de la calle Om.

Por ello, es necesario tener en cuenta la realidad social de una zona antes de plantear actuaciones urbanísticas. El edificio en cuestión está coloreado en rojo en la siguiente imagen. Edificio amortizado: Según el ayuntamiento, el edificio (construido a principios de los noventa con la remodelación que supuso el PERI) está económicamente amortizado.

El CAP de Drassanes requiere y tiene prevista una reforma en profundidad: El edificio es antiguo y está obsoleto. En la imagen siguiente, el edificio está coloreado en amarillo.

Deficiencias de accesibilidad y falta de conexión entre Av. Drassanes y Av. Paral·lel: El edificio (en rojo), presenta un obstáculo para la permeabilidad entre las dos grandes avenidas; una permeabilidad todavía menor debido a la presencia de los colectivos mencionados, que dificultan la cohesión social.

Falta de zonas verdes reales: Pese a que en el barrio existen diversas calificadas como verdes, sus usos no se corresponden con dicha calificación. La apertura de espacios contemplada prevé cambiar dichos usos implantando zonas verdes donde actualmente existen edificios.

Remodelación a uso hotelero del edificio confrontante al CAP, y remodelación del edificio de la escuela oficial de idiomas.

La actuación contempla, entre otras medidas, el derribo del edificio de la calle Om, y la construcción de dos nuevos edificios dejando un espacio abierto en el medio. Contempla también el derribo de otros edificios, creando como resultado un nuevo eje transversal que permita unir las Ramblas con la Av. Paral·lel, con un espacio verde central.

Las siguientes dos imágenes muestran cómo es la zona actualmente (primera imagen), y cómo se prevé que quedará después de la actuación (segunda imagen).

Imagen 42: Vista actual del área a rehabilitar.

Imagen 43: Solución planteada para el área a rehabilitar”⁷

De l'Incasòl, 11 novembre 2009, Nota de premsa.

“INCASÒL i l'Ajuntament de Barcelona engeguen la remodelació del Raval sud Incasòl.

Avui han signat un conveni al Districte de Ciutat Vella per iniciar la reordenació de l'illa delimitada per l'Avinguda de les Drassanes i els carrers Nou de la Rambla, de l'Om i Arc del Teatre

L'actuació té com a objectiu la dignificació del parc de 133 habitatges socials, racionalitzar l'emplaçament dels serveis i la distribució dels espais d'ús públic

La Regidora del Districte de Ciutat Vella i Presidenta de Foment Ciutat Vella SA, Itziar González, i el Director de l'Institut Català del Sòl (INCASÒL), Miquel Bonilla, han signat avui un conveni per iniciar la remodelació del Raval Sud, concretament de l'illa de Ciutat Vella delimitada per l'Avinguda de les Drassanes i els carrers Nou de la Rambla, de l'Om i Arc del Teatre.

La remodelació consistirà principalment en la deconstrucció d'una part de l'edifici que correspon a 80 habitatges situats al carrer de l'Om, en la millora i adaptació dels habitatges a conservar, en una distribució més racional dels edificis destinats a equipaments i en l'establiment d'un sistema d'espais lliures adient a les característiques i necessitats del barri.

Un entorn subjecte a una situació de marginalitat

⁷ Piera Camp, Sergio. Propuesta de actuaciones urbanísticas para el desarrollo sostenible en el Raval de Barcelona. Tesina. Dir Teresa Navas, UPC 2011.

La situació d'aquesta illa de Ciutat Vella ha estat objecte d'un diagnòstic social efectuat per un grup de treball format pel Districte Ciutat Vella i INCASÒL al llarg dels anys 2007 i 2008, amb la col·laboració d'experts en treball social. Entre les conclusions d'aquesta anàlisi, s'assenyala molt especialment la conveniència d'intervenir en l'espai substituint part de l'edificació existent, dignificant els espais col·lectius i aplicant mesures que resolguin els problemes de convivència, de manteniment dels equipaments i dels serveis de l'edificació actual.

En l'illa que és objecte del conveni, hi ha un edifici de 133 habitatges de promoció pública, amb front als carrers Om i Arc del Teatre, iniciat els anys 70 pel Ministeri d'Obres Públiques a través de l'IPPV, i traspassat – en obres – a INCASÒL a principis dels 80. Aquest edifici va servir, l'any 1988, per iniciar les actuacions del programa ARI CIUTAT VELLA, mitjançant la destinació dels habitatges a afectats dels edificis que es van enderrocar a les illes dels carrers Sant Ramon i Sant Honorat, iniciant el procés que va culminar amb la creació de la Rambla del Raval.

El conveni permet iniciar el camí de la remodelació del sector mitjançant la formulació d'un planejament adient. Un cop s'aprovi definitivament el planejament, s'establirà un segon conveni on es detallaran i quantificaran els compromisos, els recursos aportats i el calendari de la remodelació.

Procés de real·lotjament dels veïns

Dels 133 habitatges, 27 estan ocupats en règim de compra, 5 estan desocupats, i 101 estan ocupats bé en règim de lloguer (90) bé en règim de dret d'ús i habitació (11), amb una demanda de part dels llogaters més grans de 65 anys de passar a la segona d'aquestes modalitats. No obstant, el nombre de llogaters originals – o de descendents dels mateixos – que provenien de les afectacions de l'illa Sant Ramon del Raval Sud, és de 55, mentre que els 46 restants són ocupacions que s'han anat produint al llarg dels anys.

A fi d'iniciar el procés de real·lotjament dels veïns es comptarà amb el parc d'habitatge públic de tots els operadors municipals i de la Generalitat amb capacitat de col·laboració: INCASÒL, Adigsa, el Patronat Municipal de l'Habitatge i Foment Ciutat Vella.

L'Institut Català del Sòl, mitjançant la seva empresa filial REURSA, gestionarà el procés dels habitatges a enderrocar amb interlocució directa amb els veïns per part d'un equip de gestió específic.

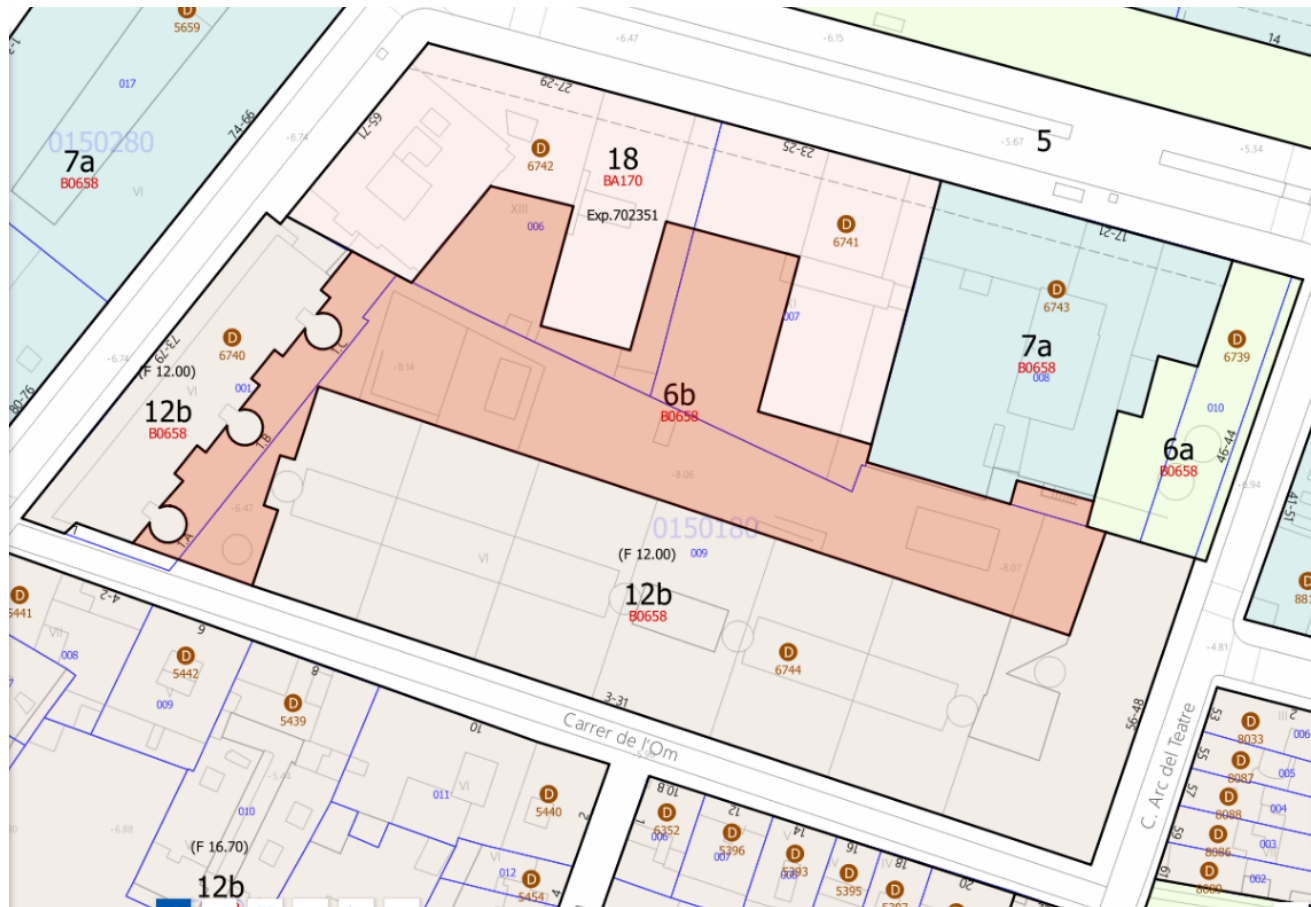
Compromisos establerts en el conveni

Amb l'acord signat avui, l'Ajuntament de Barcelona i INCASÒL es comprometen a impulsar, tramitar i aprovar el planejament necessari per reubicar els diferents equipaments inclosos en la remodelació, mantenir l'edificabilitat d'INCASÒL en l'àmbit de l'actuació, i establir els edificis del carrer de l'Om que han de deconstruir-se i quins s'han de mantenir.

El conveni estableix que les dues institucions han d'obtenir els sòls per als equipaments i preveure les inversions corresponents a la seva construcció i trasllat.

També es comprometen a mantenir, mitjançant el Patronat Municipal de l'Habitatge, l'administració de les finques propietat d'INCASÒL fins al final de la remodelació, i a iniciar, per part d'INCASÒL mitjançant l'empresa REURSA, un procés progressiu de buidat dels habitatges a enderrocar.

Planejament vigent

Codi Pla B0658, Clau 6b. Qualificació: Parcs i jardins de nova creació de caràcter local.

Pla: MPGM en l'àmbit del Raval Sud.

Altres especificacions a l'ús d'habitatge: No admet l'ús d'habitatge en la Qualificació.

Densitat d'habitatges: sostre edificat / 80 m²

Notes: El subsòl d'aquests sòls es podrà dedicar a estacionament de vehicles.

Les edificacions que limitin amb sòls qualificats d'espais lliures podran tenir obertures i accessos a les façanes que donin sobre els mateixos.

Codi Pla B0658, Clau 12b. Qualificació: Casc antic de conservació del centre històric.

Pla: MPGM en l'àmbit del Raval Sud.

Notes: En aquesta zona i totes les subzones desenvolupades amb base a la clau d'aquesta zona, s'aplica la destinació parcial mínim del 30% del sostre urbanístic potencial d'habitatge plurifamiliar de les parcel·les a habitatge de protecció pública, en les condicions que es regulen en els articles 285 ter i concordants. (art. 3 de la MPGM per a l'obtenció d'habitatge de protecció pública al sòl urbà consolidat de Barcelona B1600). Atès que la Modificació del PGM consisteix en ajustar els límits de sòls ja qualificats d'espais lliures, equipaments o viari en el planejament vigent, en tots aquests sòls segueixen essent d'aplicació les Ordenances Reguladores del P.E.R.I del Raval, Les NN.UU del PGM i les Ordenances Metropolitanes d'Edificació, així com tot planejament posteriorment aprovat en l'àmbit de la present MPGM.

S'ha de fer notar la fragmentació del sòl 6b en quatre finques corresponents a la que ens ocupa, Om 3-13 i Arc del Teatre 56-48 però, a més, Avinguda de les Drassanes 23-25, Avinguda de les Drassanes 27-29 i Nou de la Rambla 73-79.

L'aplicació del planejament en les presents condicions, i de la normativa europea en relació a la definició dels parcs i jardins urbans implicaria l'enderroc del forjat que dona coberta a l'aparcament en superfície i l'eliminació d'aquest. La qualitat de l'espai resultant vindria donada per dos factors principals: la incidència del sol i les ombres projectades per l'edificació, en primer lloc, i la qualitat, transparència i participació de l'espai per part de les façanes perimetrals i, específicament de les seves plantes baixes.

Per parts, atès que la unitat es presenta dividida en quatre finques:

1. Respecte al carrer Om, els locals de planta baixa del bloc interior guanyarien portes a un espai lliure i amb capacitat d'allotjar vegetació de grans ports. Les activitats exteriors de la llar d'infants haurien de resoldre un canvi de cota i una posició més ombrívola que la present, ja que haurien de baixar, total o parcialment, de planta pis a cota zero. Les demandes d'alguns veïns per tenir-hi aparcament o trasters s'haurien de desestimar.
2. Per transformar la terrassa-solàrium en planta baixa de l'hotel Ambient en l'espai públic que preveu el planejament s'ha de contrastar la possibilitat amb un estudi sectorial dels drets i titularitats d'aquest fragment.
3. El mateix passaria amb la terrassa en planta baixa de l'aparcament de Drassanes, les façanes posteriors del restaurant Bollywood i les oficines de La Caixa, que avui no semblen destinades a usos permanents.
4. Quant a la part posterior del bloc d'habitatge de Nou de la Rambla, la transformació seria més senzilla, atès que la façana arriba cega al pla de terra. Aquesta és una situació que pot facilitar l'aplicació del planejament però que generaria un espai públic de baixa qualitat i mínima percepció de seguretat. No és pas casualitat que els veïns d'Om 3 hi hagueren reclamat i aconseguit instal·lar una tanca metàl·lica. Un tractament de la planta baixa des-de les transparències i les permeabilitats podria millorar la situació present i futura.

Patís Om - Av.Drassanes

g. Conflictivitat social

El carrer de l'Om mai ha estat un espai de rendes confortables. La qualitat de l'edificació que queda del parcel·lari original a la façana sud en dona fe. Són cases senzilles, tot i que algunes peces ofereixen pistes de moments més dolços, com la de la cantonada amb Nou de la Rambla i la del carrer Sant Bertran, amb decoracions de façana, baranes, voladissos en balcons, puntals més alt i imponents arcs de dovella. Es tracta d'un carrer en una posició pròxima a l'activitat portuària, sobre uns terrenys originalment inundables. Tots els projectes d'Eixample de 1959 hi prefiguren una extensió de l'activitat portuària, amb nous molls i drassanes. Finalment, el que acaba executant-se és el pla Cerdà, amb rigor militar i esperit de secà, que desestima la idea d'un port que entrava pel Paral·lel.

Les imatges que el GATCPAC recull als anys 30 (portada i capítol primer), de la mà i la màquina de Margaret Michaelis i altres fotògrafs, revelen un paisatge de misèria. Eren fotografies intencionades. Els arquitectes catalans pel progrés de l'arquitectura contemporània tenien com a objectiu el sanejament d'un barri amb altes mortandats i malalties infeccioses en un moment previ a la generalització de l'antibiòtic. L'higienisme racionalista, amb les eines de l'helioteràpia i la ventilació proposa, en primera instància, un enderroc general. El Pla Macià imagina una Barcelona de blocs al litoral. Des de l'Ajuntament fins el port, tot a terra. Més tard moderen aquestes pretensions amb un buidat selectiu de les illes més conflictives.⁸

Carrer de l'Om, 10. Abril 1934. Fotografia de Margaret Michaelis per encàrrec del GATCPAC.

⁸ Revista AC, Grup d'arquitectes i tècnics pel progrés de l'arquitectura contemporània, GATCPAC, 1934.

El procés de polarització de rendes y perfils socials al carrer de l'Om podria assimilar-se a altres situacions en què les posicions urbanes més privilegiades tendeixen a concentrar les famílies més afavorides, mentre que les disfuncions es concentren en ubicacions més allunyades o menys connectades. A La Perona, per exemple, una comunitat mixta de païos i gitanos en origen, l'acció municipal afavoreix un desplaçament dels segons cap a l'extrem més allunyat de la vialitat i els barris consolidats, dividint l'assentament i estigmatitzant a part de la seva població, segons relata Àngel Marzo.⁹ Quelcom similar podria es podria entendre, a una altra escala, al carrer de l'Om. A partir de la sectorització del bloc en trams, l'escala de veïns del número 3 es consolida com una comunitat ben integrada, conformada majoritàriament per propietaris, en règim horitzontal. Als números 5 i 7, en canvi, hi figura un únic veí en règim de propietat privada, essent la resta d'unitats propietat de l'Incasol gestionades per l'Ajuntament de Barcelona. S'evidencia un contrast entre la primera finca i les immediates. Més lluny de la cruïlla amb Nou de la Rambla -i de la comissaria-, amb la porteria encarant el carrer de Sant Bertran, la situació de Om 5-7 és una altra. Es tracta del mateix edifici, la mateixa façana, mateixes distribucions dels pisos, en el mateix carrer. Els indicadors no són immediats ni clamorosos. Potser una mica més de foscor. Espais col·lectius menys cuidats. No hi ha flors a les finestres. Algunes acumulen brutícia a l'ampit. Als passadissos s'hi aparquen carretons de supermercat. Quatre pisos presenten gruixudes planxes de ferro soldat enloc de porta. Altres mostren el pany atrotinat, amb senyals d'haver estat violentat. L'estructura de ferro està molt rovellada. Les portes de l'ascensor també. Al terra del pati s'acumulen miccions. Un treballador de la neteja va fent mentre visitem l'immoble.

El veí en règim de propietat (l'únic de l'escala) manifesta la seva indefensió i aïllament davant la intimidatòria superioritat d'altres veïns dedicats al tràfic minorista d'estupefaents. Aquesta activitat comporta un trànsit constant d'usuaris a l'escala, freqüents situacions de conflicte i intents d'accés al seu pis, relata. Fonts de la policia de proximitat del barri confirmen l'escenari i atribueixen a la concentració de famílies -formades per adults- que participen del negoci, observant que la forma arquitectònica, amb alguns racons i amagatalls, no hi ajuda. En paraules d'aquest veí: 'A mí m'agrada el barri i l'edifici, jo vull viure aquí, però no m'ho posen fàcil... I podria vendre el pis, en el cas improbable que algú el volgués comprar, però em quedaria el càrrec de consciència de deixar els compradors amb aquesta situació'.

La proximitat de la sala de venopunció, al tombar de la cantonada, no es pot ignorar en relació a aquest problema.

Les veïnes del 3, per part seva, reclamen solucions que reforcin l'aïllament i la separació de la finca adjacent. Han recrescut les tanques metàl·liques de la coberta i reforçat els panys de les portes del terrat. Un mur separa els patis en planta baixa. Malgrat aquestes mesures, han patit intents d'accés que són palesos en els vidres trencats de la claraboia del pati i talls en les reixes metàl·liques amb les quals intenten separar-se de l'escala veïna.¹⁰

Promocions gestionades pel PMHB 2014 (memòria del patronat):

⁹ El barri de la Perona, Barcelona 1980-1990 Esteve Lucerón (Fotografia), Àngel Marzo (Text). Ajuntament de Barcelona, 2017.

¹⁰ Anna Fabregat. 2on 2a escala 3; Toni Blazquez. 4rt 1a escala 9.

Promoció	Districte	Lloguer o ús i hab.	Amort.	Dret superf.	Altres	Total
Almirall Cervera	Ciutat Vella	2	2			4
Almirall Cervera (ICS)	Ciutat Vella	6	2			8
Avinyó, 32	Ciutat Vella	2				2
Bonsuccés	Ciutat Vella	2	1			3
Carders (10 HJ)	Ciutat Vella	26				26
Carme / Riera Alta	Ciutat Vella	12				12
Comerç-Pg. Picasso	Ciutat Vella		2		3	5
Comerç, 7	Ciutat Vella	16	4			20
Escudellers	Ciutat Vella	2				2
Francesc Cambó (UA.1)	Ciutat Vella	21				21
Francesc Cambó (UA.2)	Ciutat Vella	42				42
Francesc Cambó (UA.3)	Ciutat Vella	15				15
Francesc Cambó / Sta. Caterina	Ciutat Vella	59				59
Gatuelles, 1*3*5	Ciutat Vella	9	1			10
Icària	Ciutat Vella	29	89		6	124
La Carassa (ICS)	Ciutat Vella	11	1		1	13
La Maquinista (ICS)	Ciutat Vella	94	62		2	158
Marquès d'Alfarràs	Ciutat Vella	1	1			2
Nou de la Rambla-Est	Ciutat Vella	48				48
Om-Nou de la Rambla	Ciutat Vella	3	8			11
Om-Arc del Teatre (ICS)	Ciutat Vella	95	16		11	122

2008 finques administrades pel pmhb: 133 unitats/ 11 finques

Pla de Barris 2017.

"1.3 | Bonveïnatge proactiu: programes per a la millora de la convivència. Cal fomentar el bonveïnatge proactiu mitjançant el desenvolupament de programes de potenciació de les dinàmiques veïnals positives als espais domèstics privats (habitatges) i comuns (escales i entrades). Els objectius són la millora de la convivència, el suport a les comunitats, l'establiment d'una antena de detecció de situacions d'aïllament, segregació, males praxis immobiliàries, etc. Cal fer una èmfasi especial a les finques complexes, com per exemple les detectades al carrer de l'Om o al carrer Nou de la Rambla.

Accions a desplegar 11.1 | Intervencions veïnificadores: intervencions físiques en elements de l'espai públic. Cal dur a terme intervencions físiques en elements de l'espai públic (mobiliari, serveis, senyalització, etc.) amb una mirada veïnal, per fomentar l'equilibri d'usos i potenciar els hàbits de vida veïnal saludable i la millora de la convivència a diversos espais, com per exemple en l'àmbit de la plaça dels Traginers o el carrer de l'Om, entre d'altres. Cal aprofitar l'oportunitat de plantejar circuits especials de caràcter veïnal i comunitari, com els camins escolars o les vies de passeig agradable per a la gent gran."

Síndica de Greuges, agost 2021.

"Pel que fa a l'edifici d'habitatges del Carrer Om, 11, exposa que els veïns es senten insegurs pel tràfic de drogues que es desenvolupa a les seves immediacions, especialment en horari de vespre i nit. Valoren molt positivament la proximitat del Museu Marítim, en tant que focus de visitants, fet que comporta més cura de l'entorn i per tant també pel veïnat. En quan el servei de neteja al barri, considera que és molt intens, però que donat que s'embruta molt, resulta poc eficient. Es refereix al

manteniment de l'arbrat al barri, el qual resulta insuficient en aquells carrers que son estrets, com Arc del Teatre, en el qual les branques arriben als balcons i finestres dels habitatges, el que impedeix l'ús normalitzat d'aquests elements, alhora que pot comportar una via d'entrada d'insectes i altres animals. En data 27 de juliol de 2021 es prossegueix la visita al barri, en horari vespertí.”

Hemeroteca. Episodis mediàtics. Mostra de projectes i casos de conflicte recollits en premsa.

<http://www.elpuntavui.cat/article/103129-barcelona-enderrocara-80-pisos-del-raval-sud-per-remodelar-tota-una-illa.html>

<https://www.elperiodico.cat/ca/barcelona/20090727/ciutat-vella-enderrocara-pisos-per-recompondre-un-a-illa-del-raval-sud-117119>

<https://500x20.prouespeculacio.org/2009/12/caso-pretoria-el-pais-el-pmhb-y-la-okupacion-del-raval/>

<https://catalunyadiari.com/successos/malson-vei-raval-tres-intents-assalt-pis>

https://www.metropoliabierta.com/distritos/ciutat-vella/raval-drogas-mossos-urbana-menor-dgaia_39585_102.html

https://cronicaglobal.espanol.com/vida/narcobloque-raval-drogas-destrozos-amenazas_349803_102.html

<https://www.elperiodico.com/es/barcelona/20170816/narcospisos-de-proteccion-oficial-en-el-raval-6227297>

<https://www.elperiodico.com/es/barcelona/20180222/om-9-dos-narcospisos-municipales-6643988>

<https://www.lavanguardia.com/local/barcelona/20211105/7840130/desalojada-vivienda-social-vinculada-narcotrafico.html>

https://www.metropoliabierta.com/distritos/ciutat-vella/cuartos-rellanos-okupados-calle-om_37334_102.html

<https://www.totbarcelona.cat/habitatge/desnonen-familia-raval-mare-portava-fills-escola-153016/>

<https://beteve.cat/economia/desnonament-pis-proteccio-oficial-ajuntament-vincula-venda-drogues/>

3. Propostes

a. Planejament

El planejament vigent deixa oberta una proposta d'intervenció sobre el pati d'illa que planteja possibilitats i dubtes. Les possibilitats són clares: eliminar l'aparcament en planta baixa generant un espai públic transitable des dels extrems, que permetria a més a més la continuïtat, si més no inicial, del carrer de Sant Bertran. Poder plantar arbres de grans ports i vegetació de ribera en un nou espai veritablement verd al Districte de Ciutat Vella no és desestimable. La situació seria encara més interessant si s'hi inclogués un petit equipament en transparència en el punt de contacte entre Nou de la Rambla 71 i 73, podent així obrir els jardins interiors a un carrer de gran intensitat urbana. Els dubtes: és una opció que presenta com a condició indispensable la construcció d'un sòcol perimetral d'activitat: transparència dels comerços i hotel de l'Avinguda Drassanes, permeabilitat del bloc de Nou de la Rambla i noves façanes -potser la pròpia escola bressol- al peu del bloc d'Om. I absolutament inviable sense solucionar prèviament la fractura veïnal actual associada al comerç de narcòtics.

Un accés possible des de Nou de la Rambla al pati interior.

b. Urbanització

Intervencions tàctiques o "de mentrestant"

Enjardinar els solars de l'extrem de Llevant, Drassanes, amb viviers temporals o configuracions perimetrals més definitives, afavorint l'estrat arbori i tapissant. Eliminant l'estrat arbustiu. Mantenir el paviment drenant, confinant i sanejant. Introduir-hi mobiliari, jocs i ombres.

Verd i mobiliari al rescat.

Un viver urbà o usos compatibles amb l'espera. Urbanisme del mentrestant.

Micro Verdura: Eixamplar els escocells del carrer Om en sentit longitudinal i transversal, respectant un pas de rodadura més ajustat. Incentivar el verd privat a portes de comerç, balcons i terrats. (regalar testos i llavors, n'hi ha que no necessiten pràcticament cap manteniment, esparregueres, crasses...). Reforçar la il·luminació pública en els punts conflictius.

Intervencions permanents.

Eixamplar la vorera a Nou de la Rambla -potser renunciant a alguna plaça d'aparcament de la comissaria- per afavorir la socialització escolar, de la llar d'infants i del Conservatori, en clau "Protegim les escoles". Estudiar la possibilitat d'elevat el pas per moderar la velocitat a la via. Enretirar motos aparcades en superfície i substituir per aparcament de bicicletes. Integrar la recollida d'escombraries en el reclau d'Om 3.

Canviar motos per bicis

Resoldre amb rampa les escales de Sant Bertran.

Sant Bertran, un carrer amb topalls.

c. Edificació

Rehabilitació de l'edifici.

Les inspeccions tècniques revelen un seguit de patologies constructives que si no s'esmenen poden devenir en defectes estructurals. El manteniment de les superfícies metàl·liques de Om 5-7 és deficient i cal pintar amb urgència. Sanejar el terrat i eliminar plantes invasores. Substituir les peces de terrazo que han estat rebentades per oxidació de l'armadura i fer-hi cates per esbrinar si l'afectació ha arribat a l'estructura. Reconstruir cornises amb la mateixa patologia. Reemplaçar vidres trencats de claraboia al terrat. Introduir panys de seguretat a totes les portes de coberta. Seria desitjable reforçar la il·luminació dels elements comuns, patis, escales, passeres i replans. Es recomana la substitució de persianes opaques per persianes d'aro amb llum des dels locals.

Eficiència energètica.

L'edifici té el potencial per a convertir-se en un cas pilot de màxima eficiència energètica a través de la millora dels aïllaments, cobertes i fusteries. Podria allotjar sistemes captadors d'energia a la coberta que l'acostessin a l'autosuficiència. La conjuntura del Reial Decret 853/2021 de 5 d'octubre, pel qual es regulen els programes d'ajuda en matèria de rehabilitació residencial i habitatge social del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència del Ministerio de Transportes, Movilidad y Agenda Urbana ofereix una oportunitat única que ofereix subvencions de fins al 80% amb una quantia d'entre 6.300 i 18.800 euros per habitatge segons l'estalvi energètic aconseguit amb l'actuació estigui per sota del 45% o per sobre del 80%.

El Reial Decret en el seu article 33 estipula: *Son actuaciones subvencionables las de mejora o rehabilitación de edificios de uso predominante residencial para vivienda con los límites establecidos en el artículos siguiente, siempre que se obtenga una reducción de al menos un 30% en el indicador de consumo de energía primaria no renovable, referida a la certificación energética.*

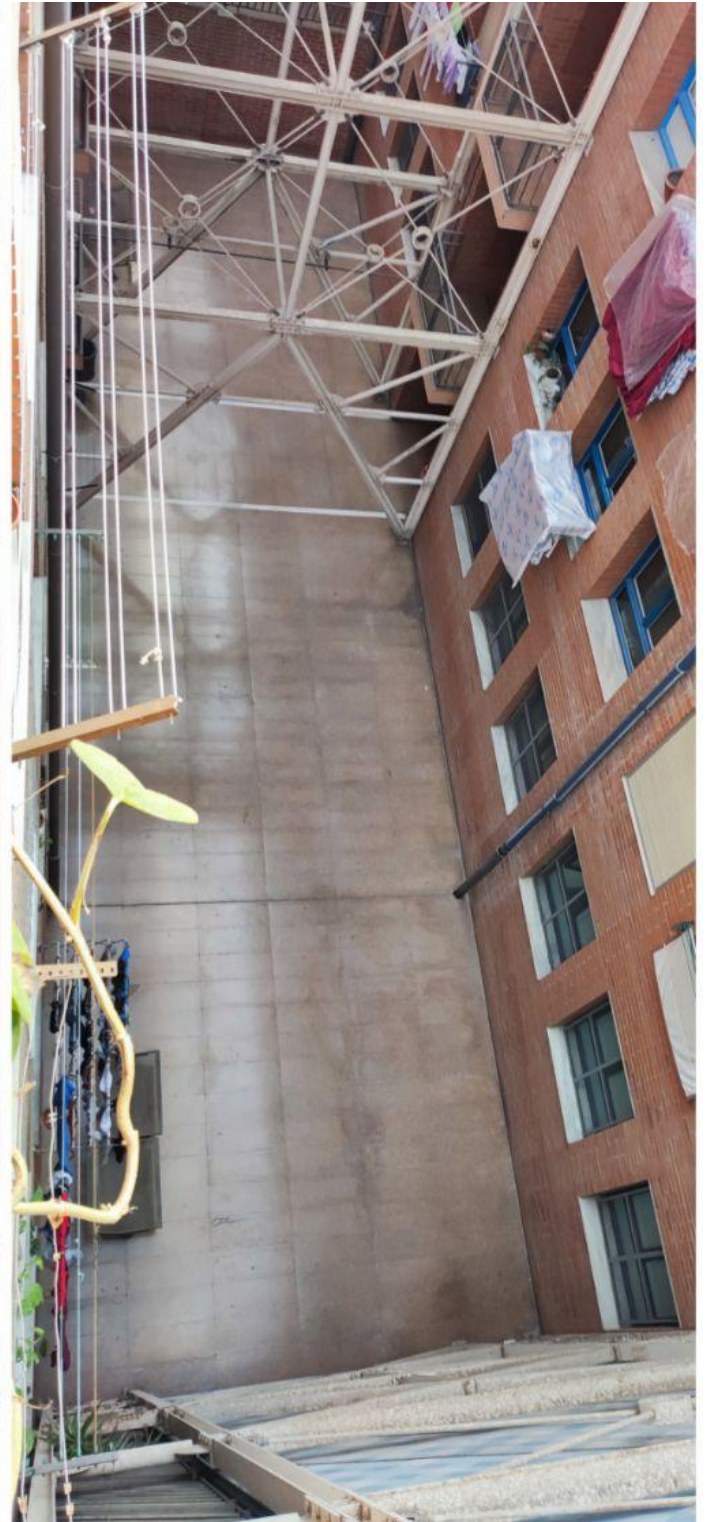
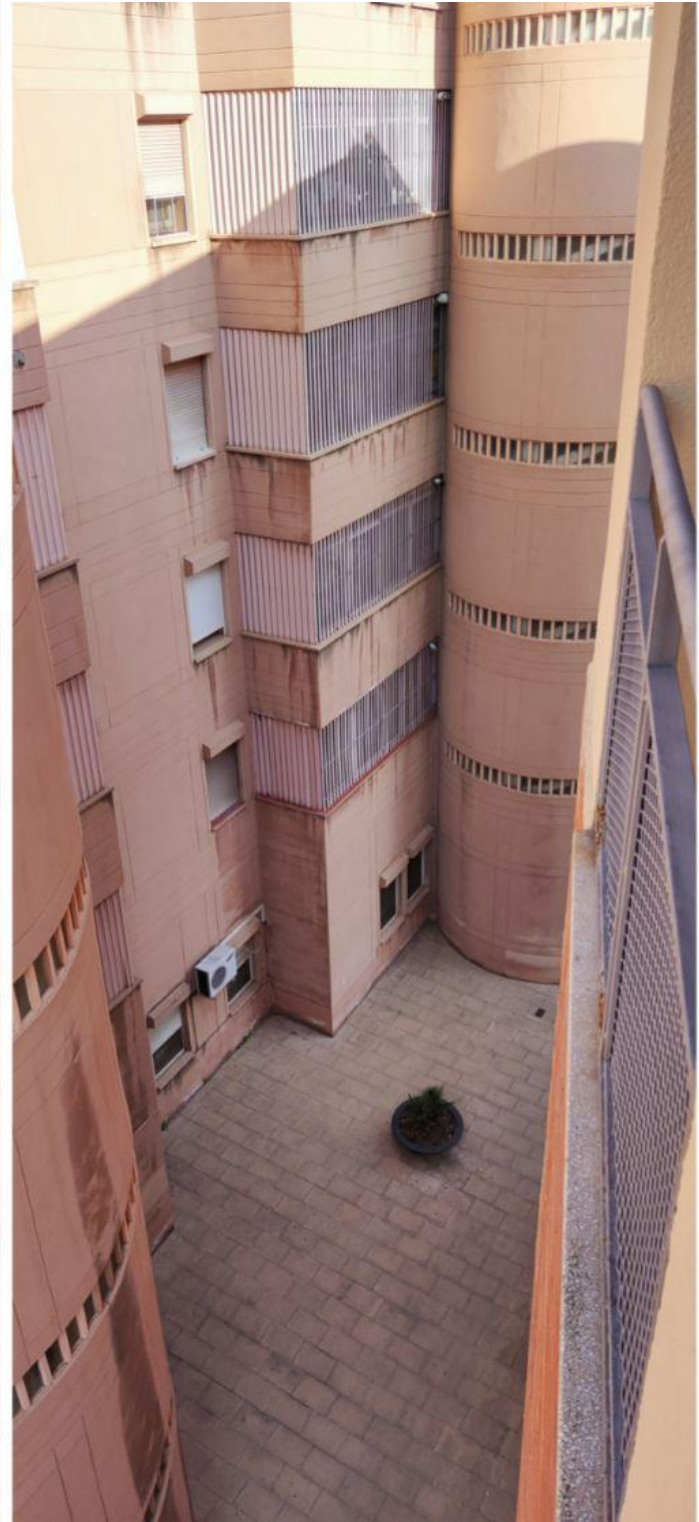
Balcons.

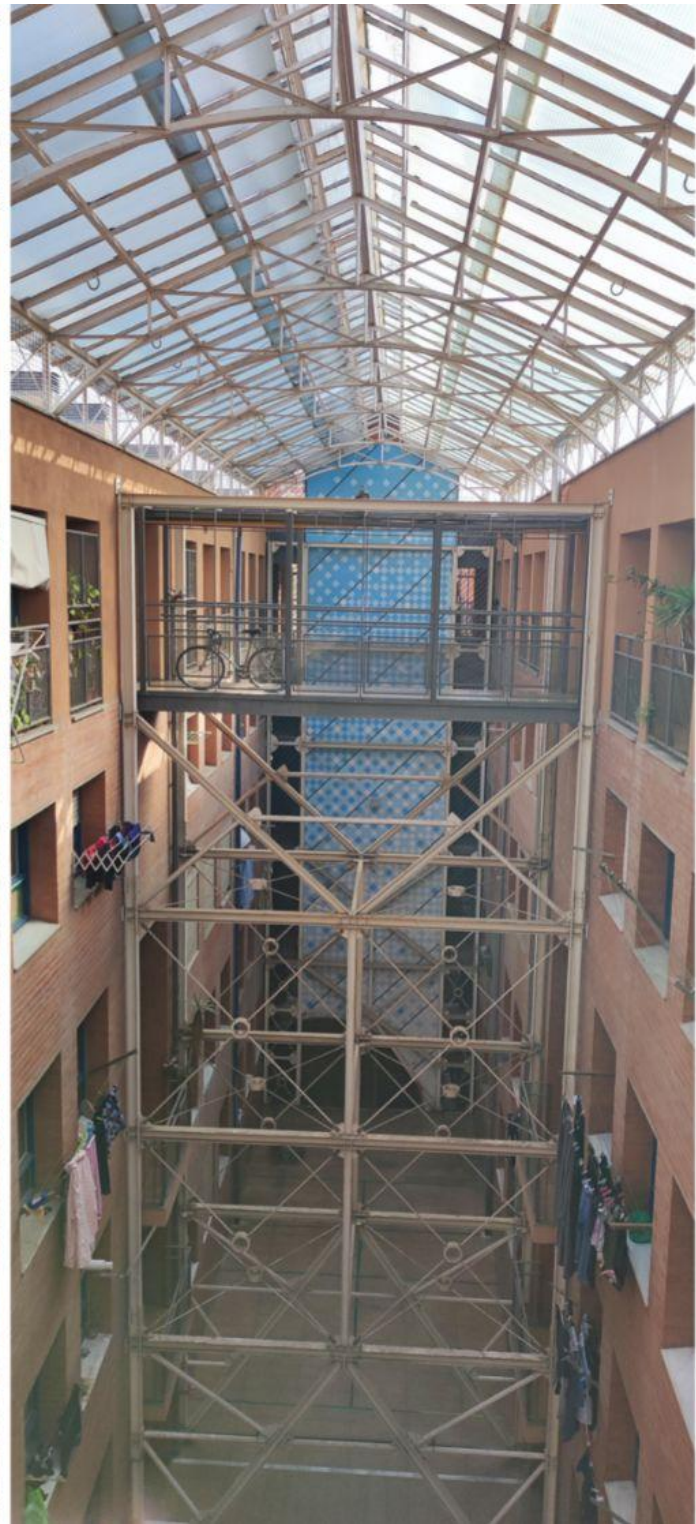
La pandèmia de la covid-19 ha demostrat com de necessàries són les superfícies versàtils i en particular les de relació interior-exterior de l'habitatge. Aquest equip tècnic recomana l'addició de balcons a carrer, apurant el límit normatiu i amb un mínim de 60 cm de vol i de galeries a interior i testers, amb superfícies més generoses.

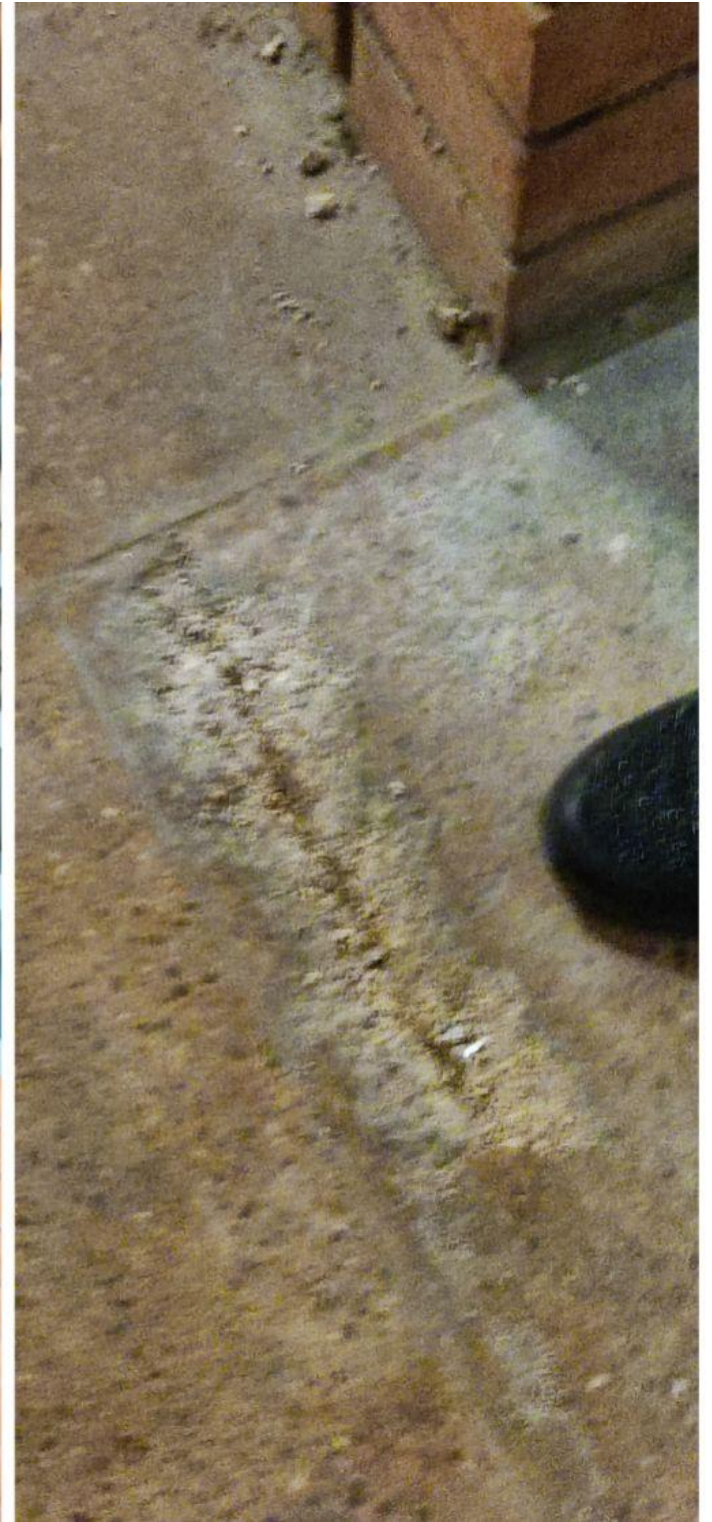
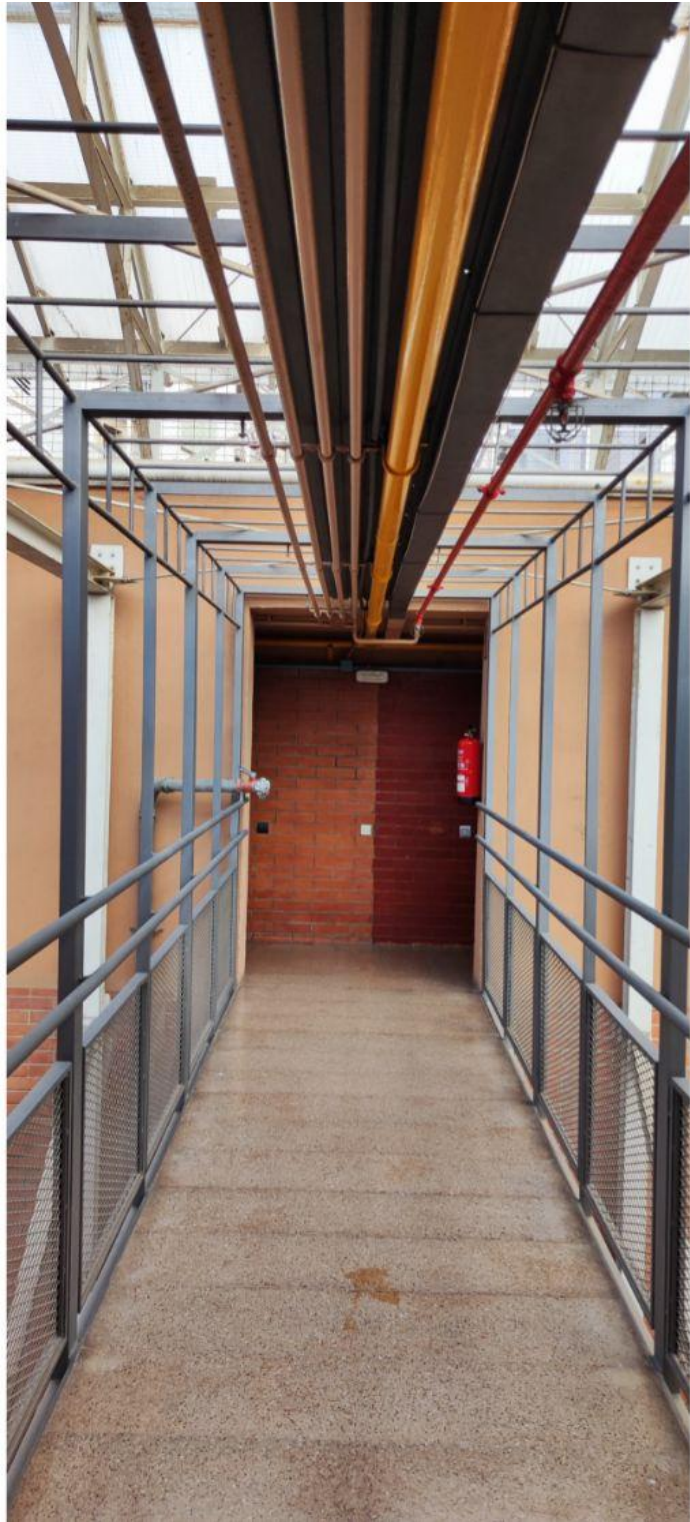

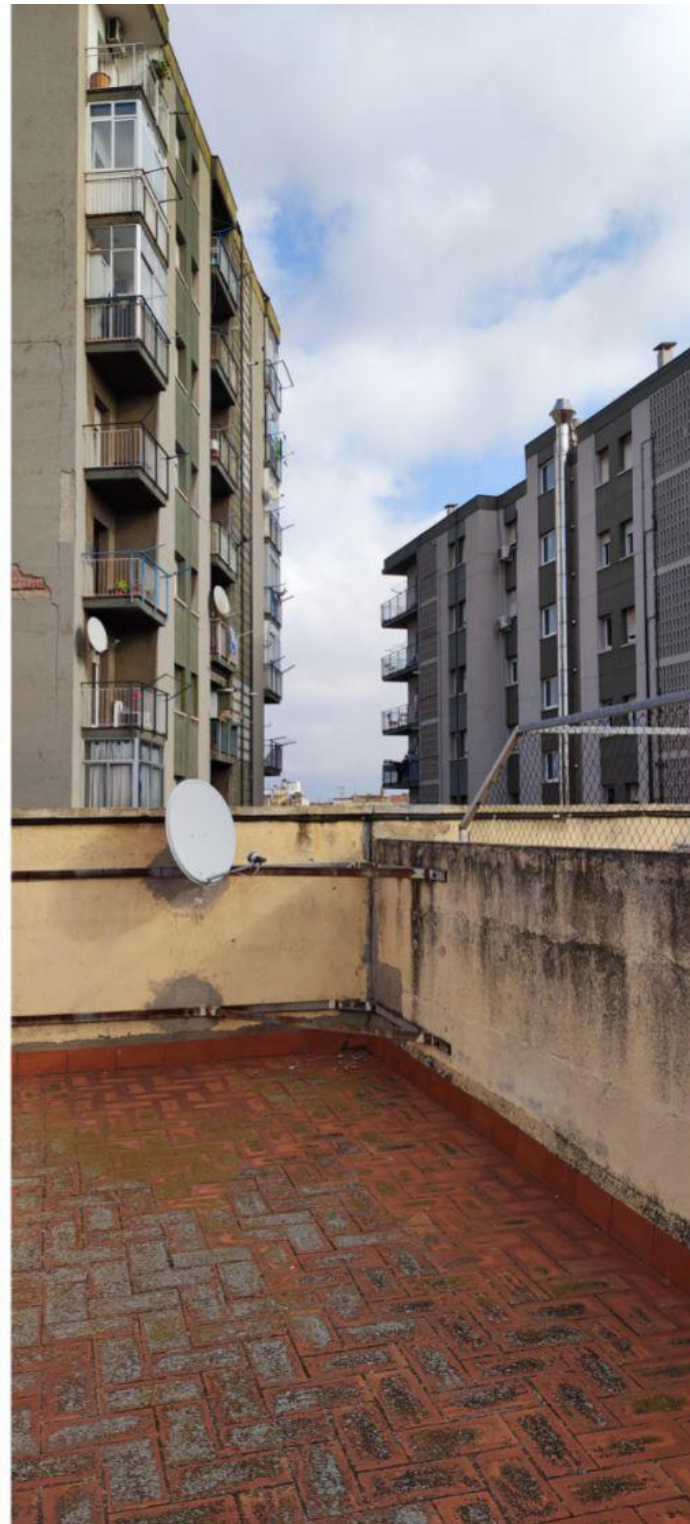
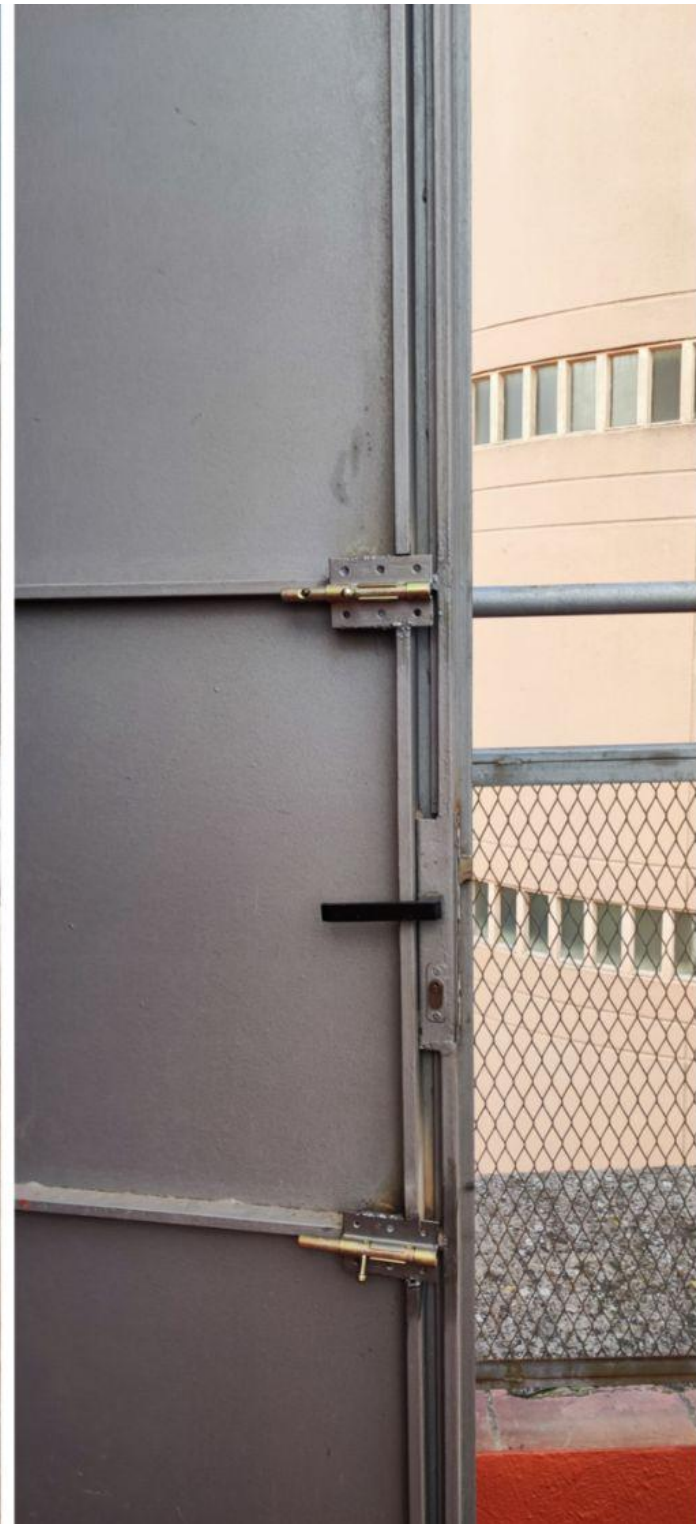
Transformació de 530 habitatges. Abans - després. Edificis G, H, I, barri del Gran Parc. Lacaton et Vassal, arquitectes. Fotografia de Philippe Ruault.

Visites tècniques i inspeccions. Recull fotogràfic del carrer Om i entorns. Edificació, usos, urbanització, patologies.

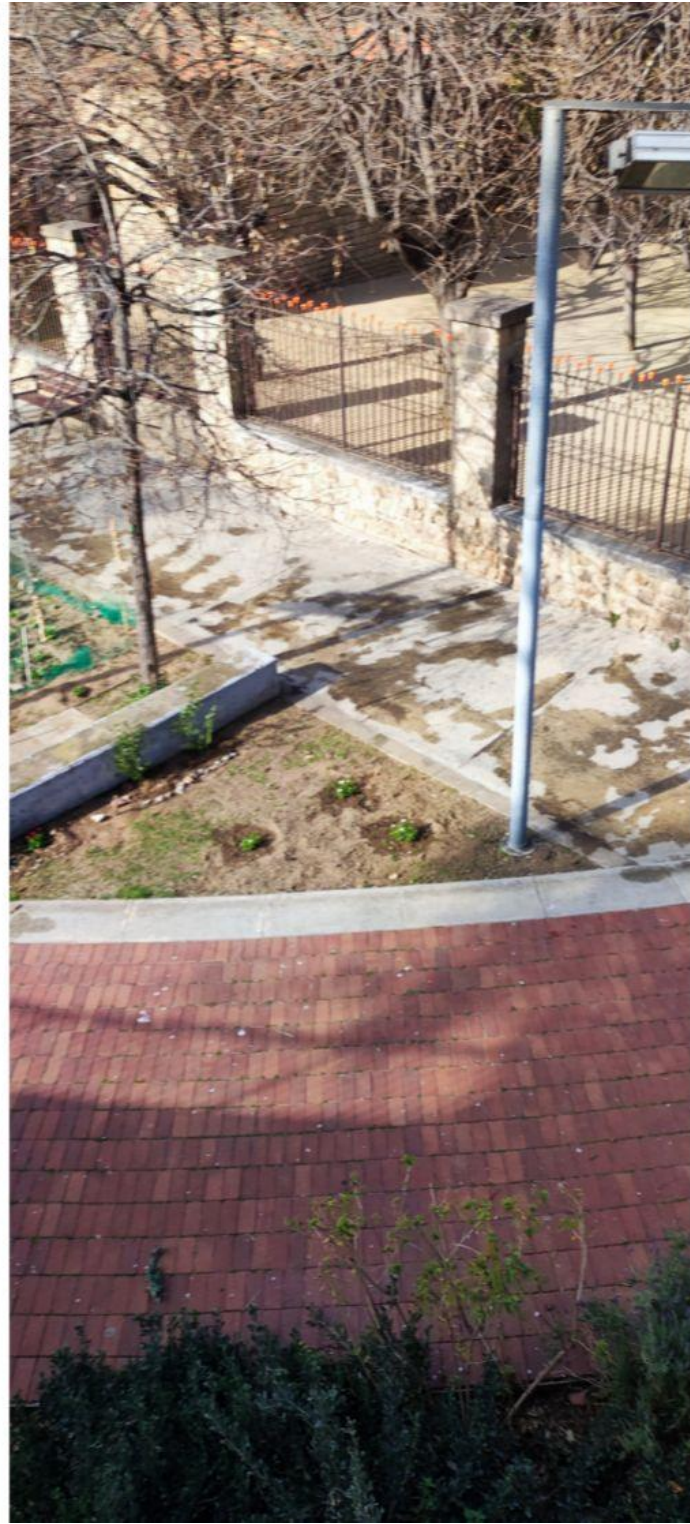

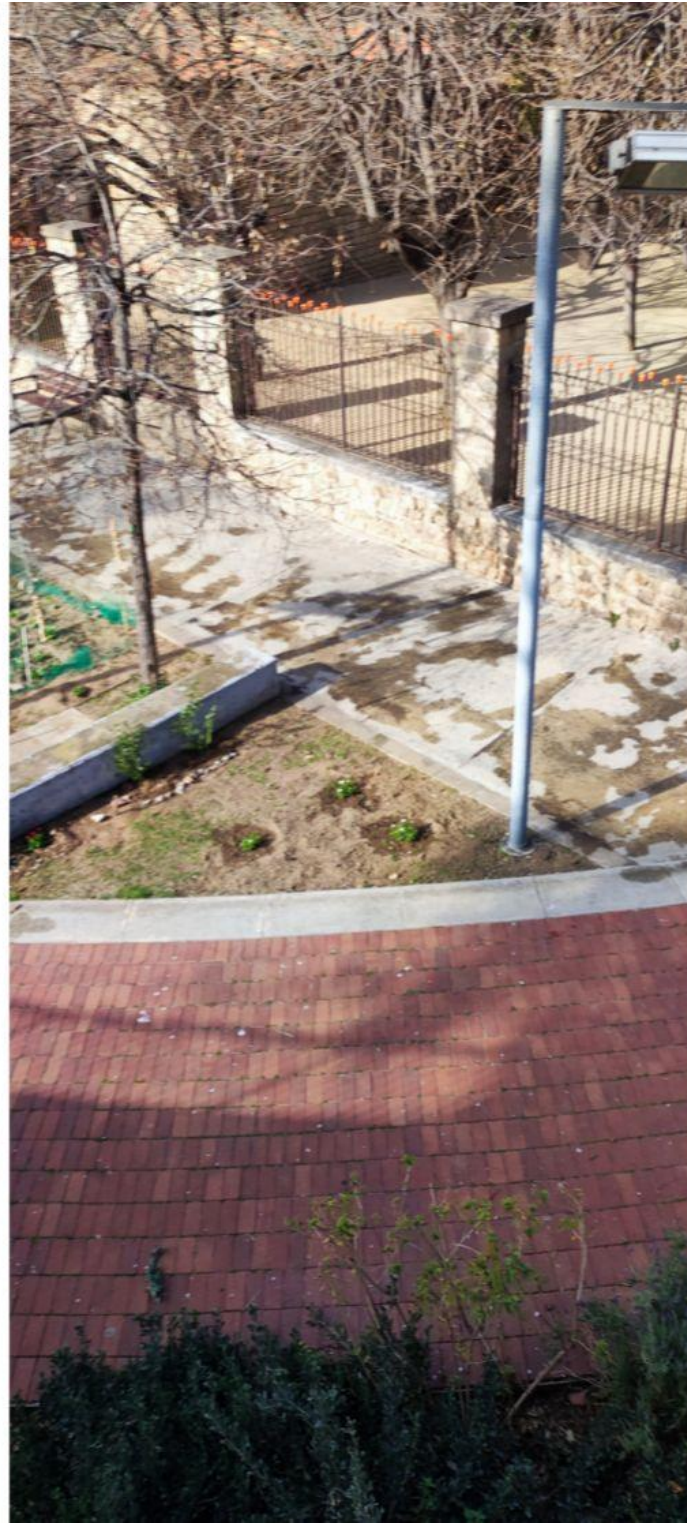

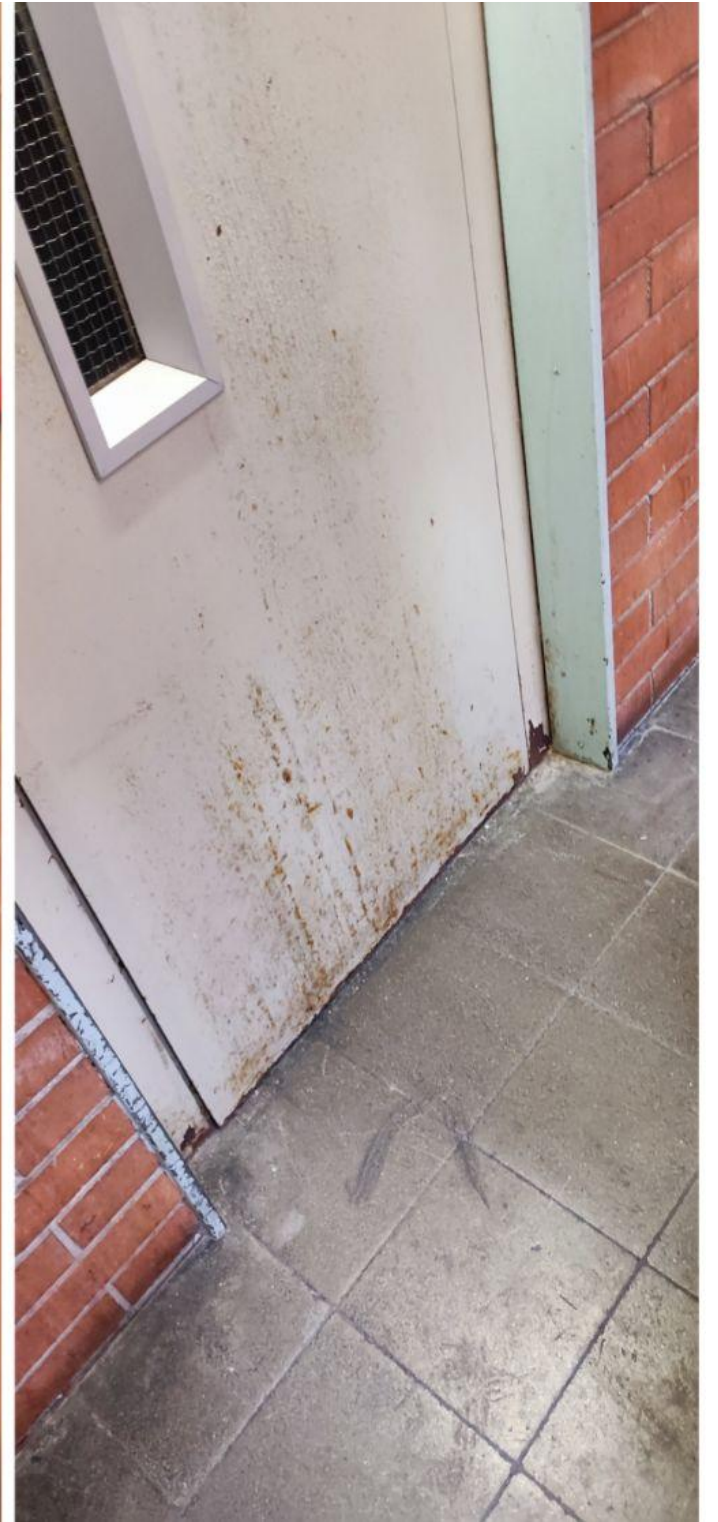

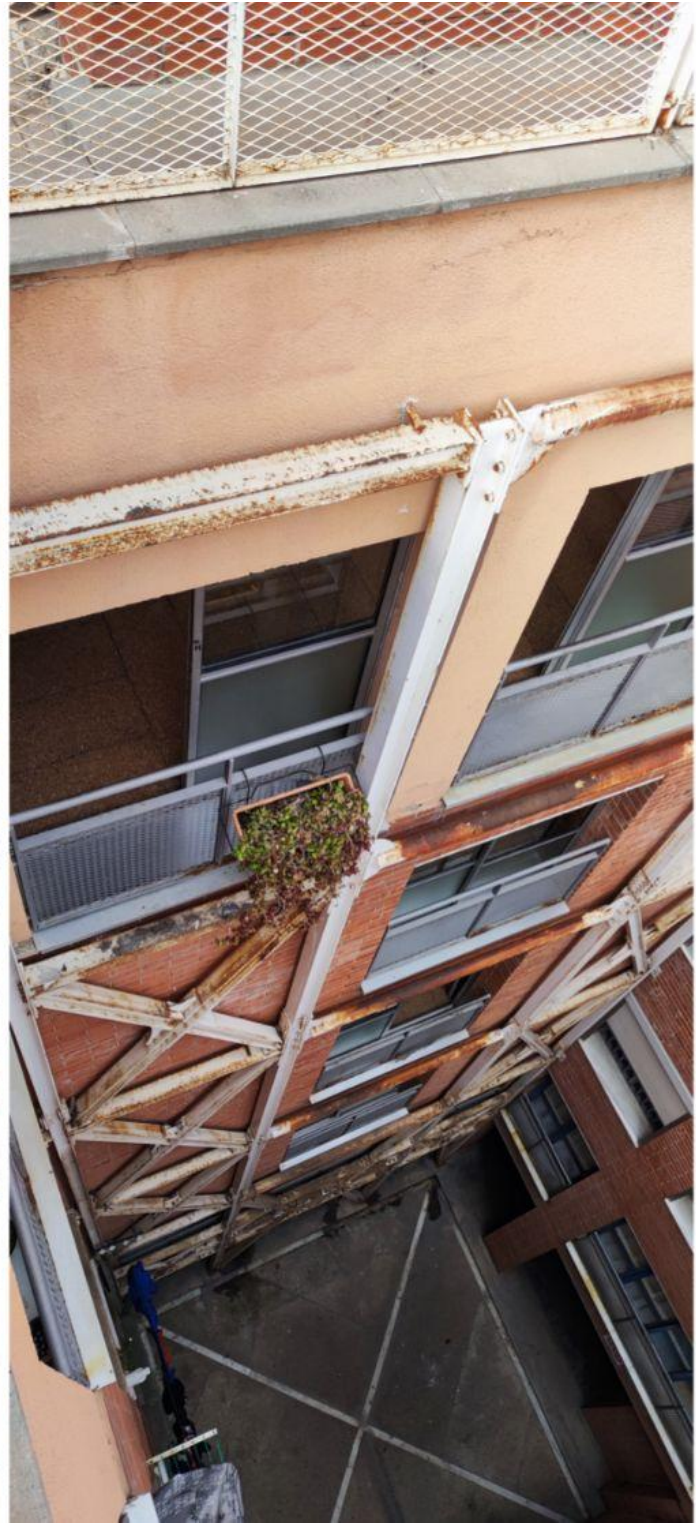

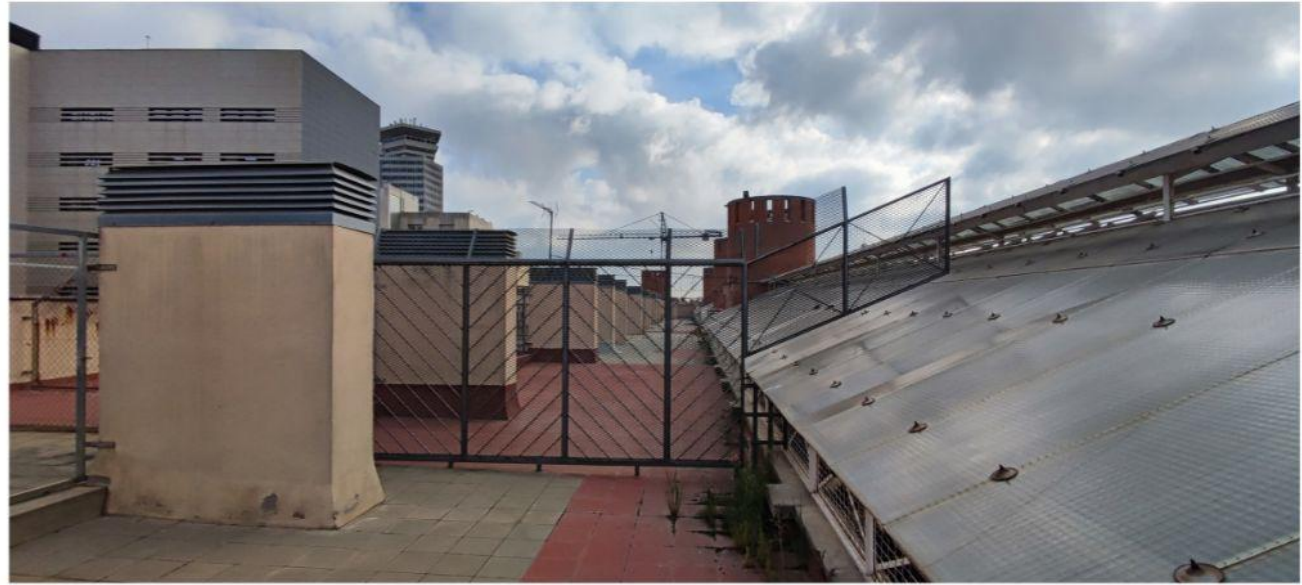

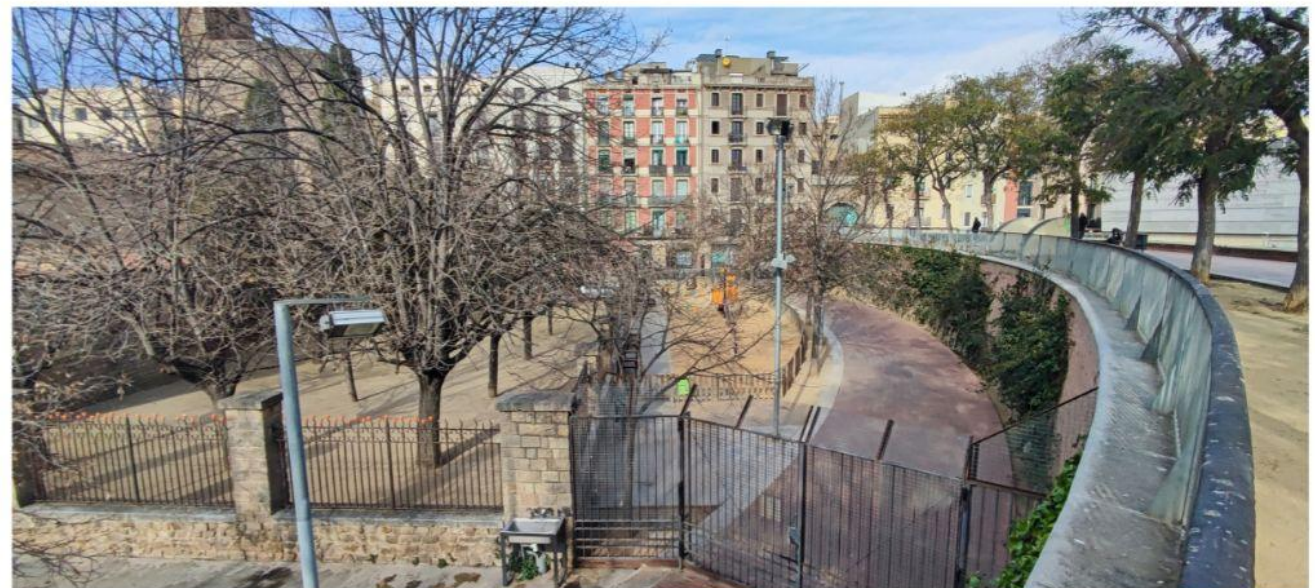

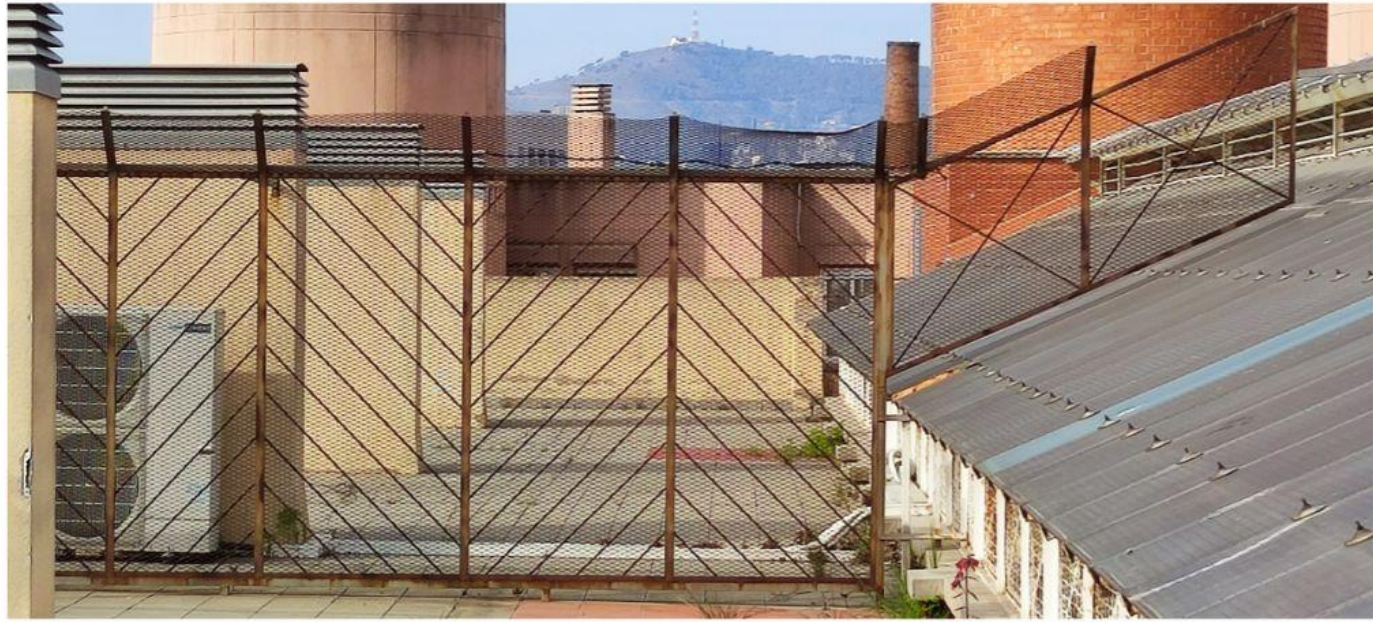

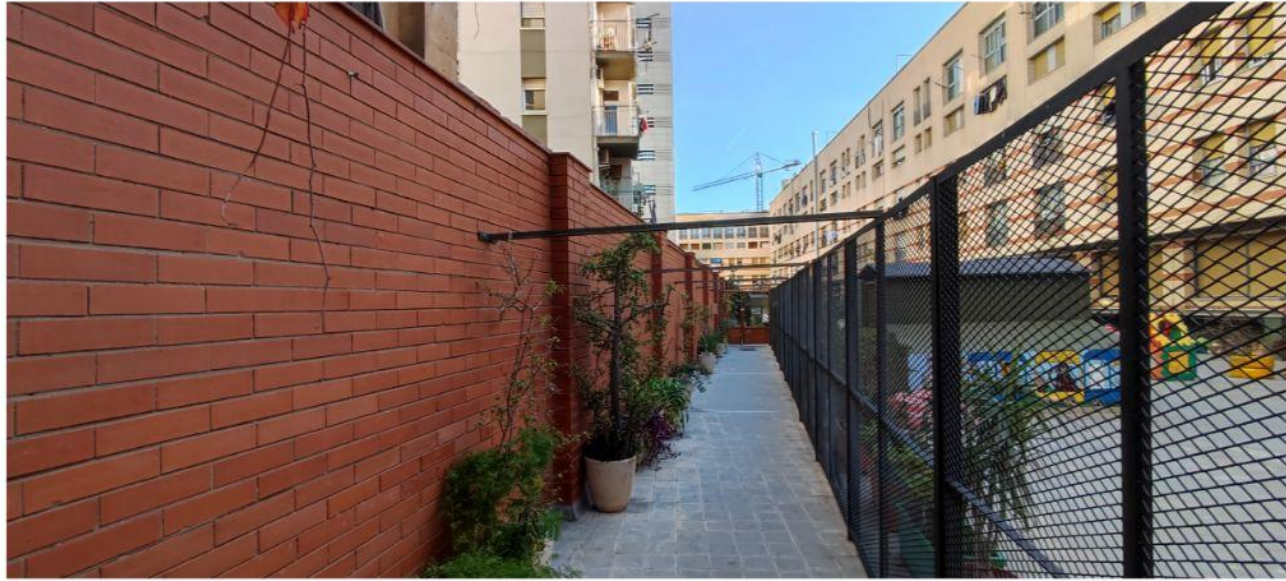

Dilluns 31 de gener de 2022. Estat de conservació de les finques Om 3 i Om 5-7

Dimarts 21 de desembre de 2021. Locals oberts en horari laboral.

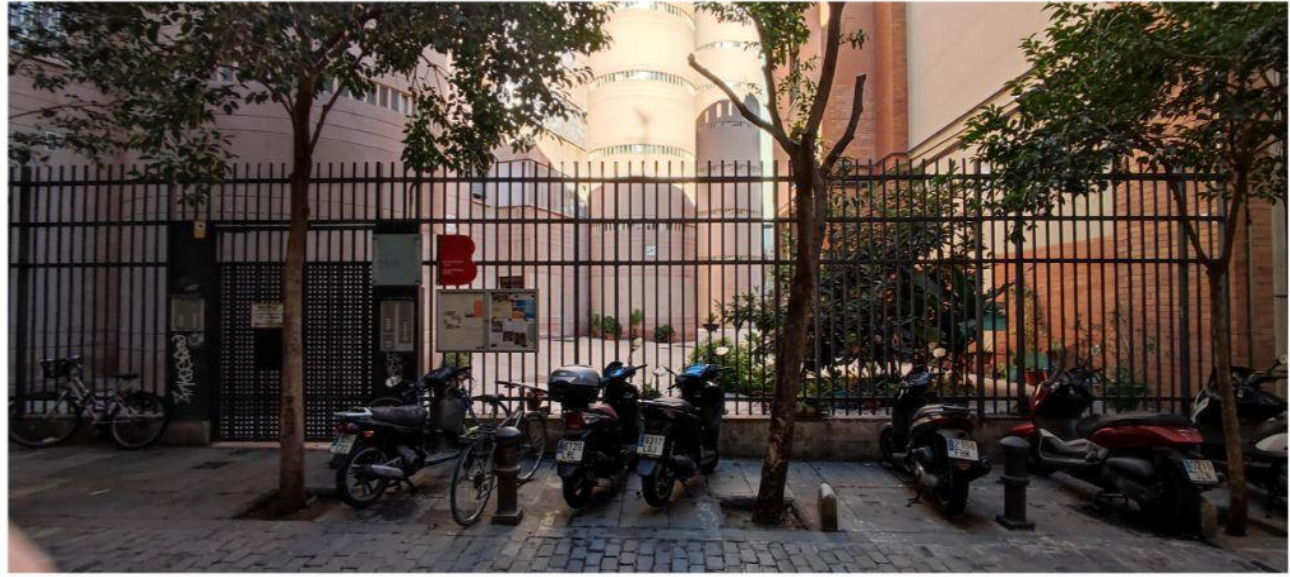

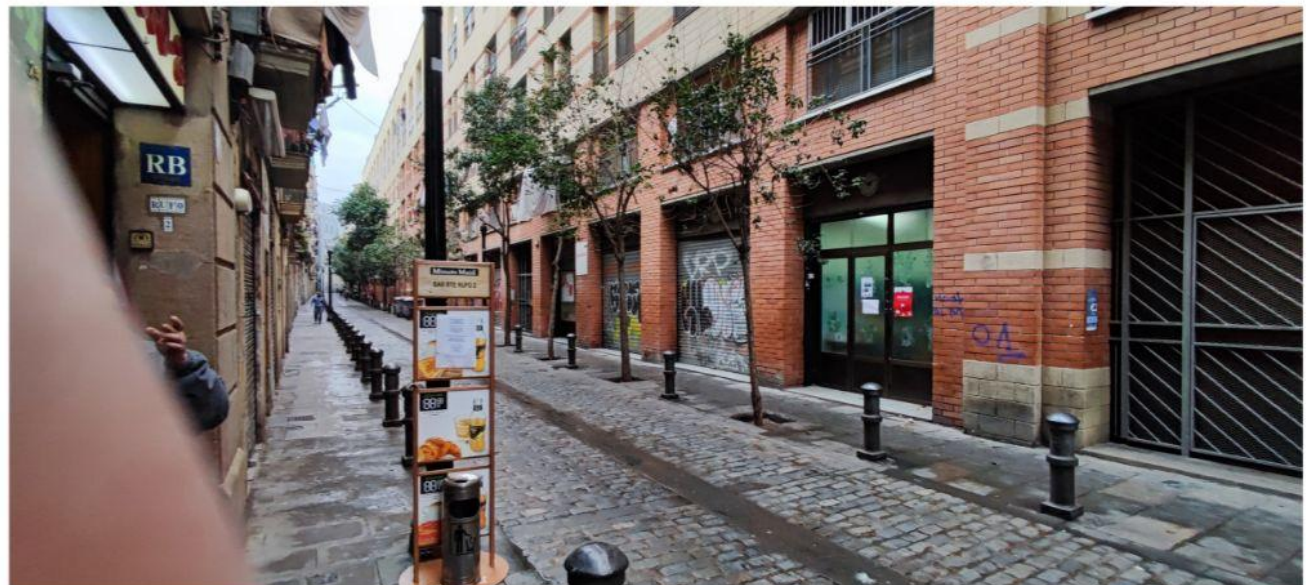

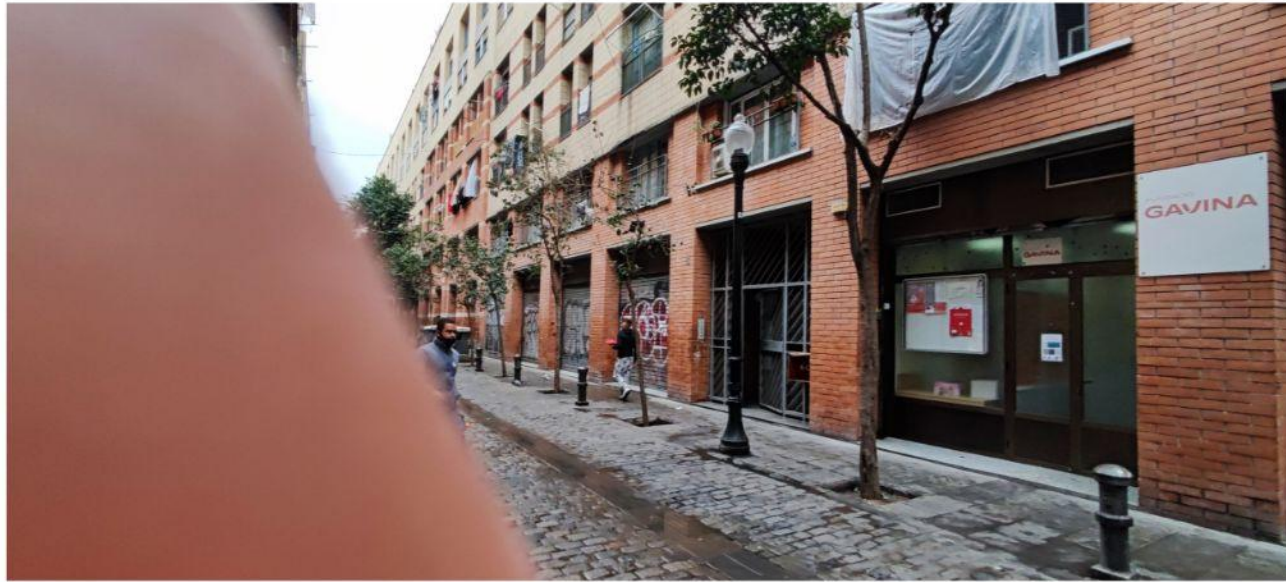

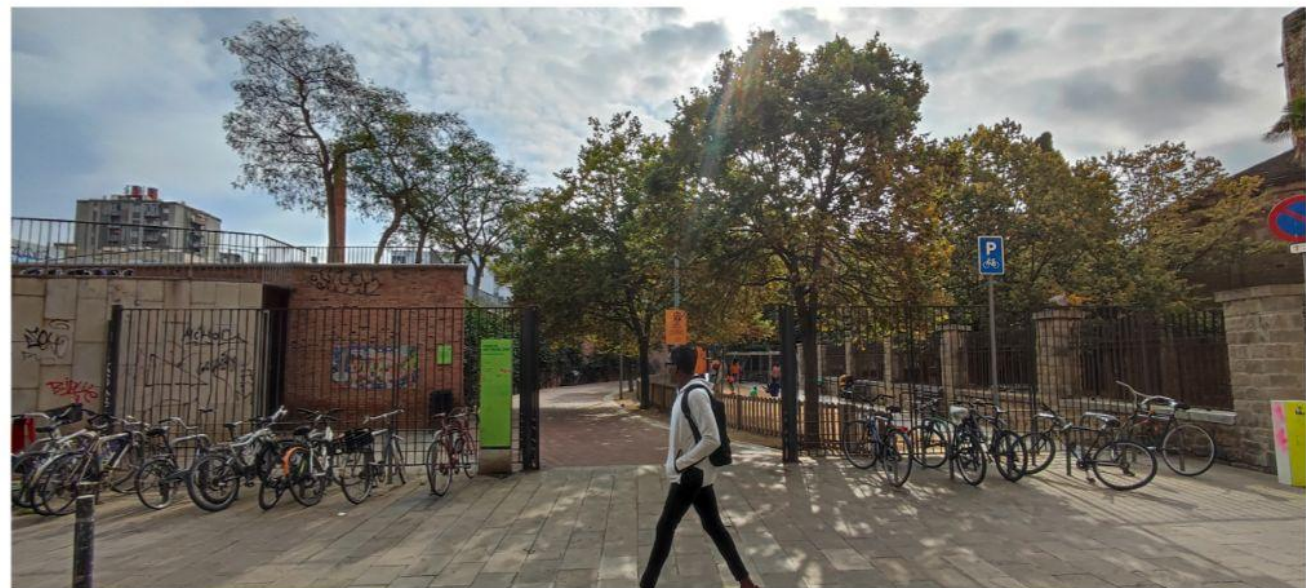
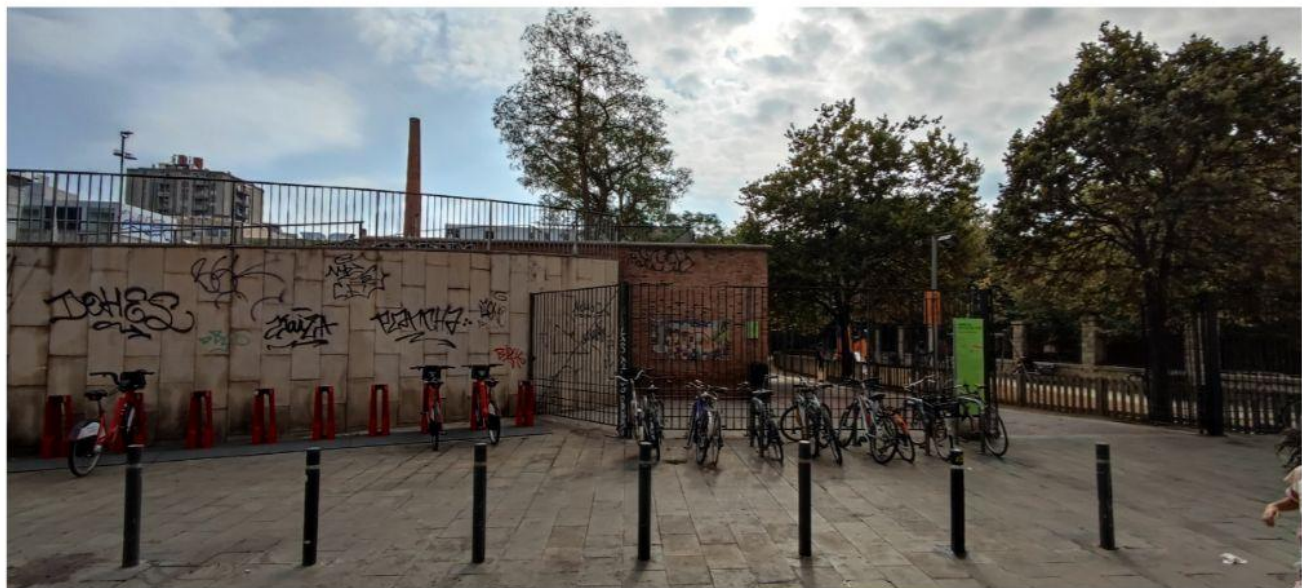

Dilluns 13 de desembre. Carrer de l'Om, patis i plantes baixes.

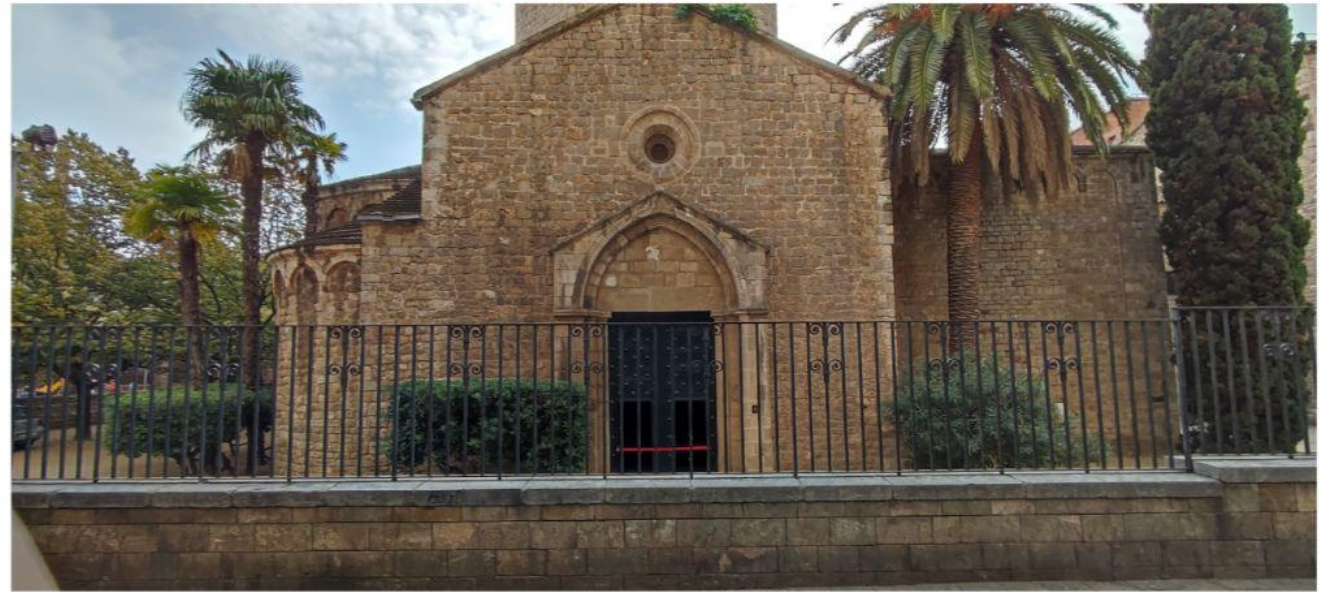

Dilluns 13 de desembre. Carrer de l'Om, patis i plantes baixes.

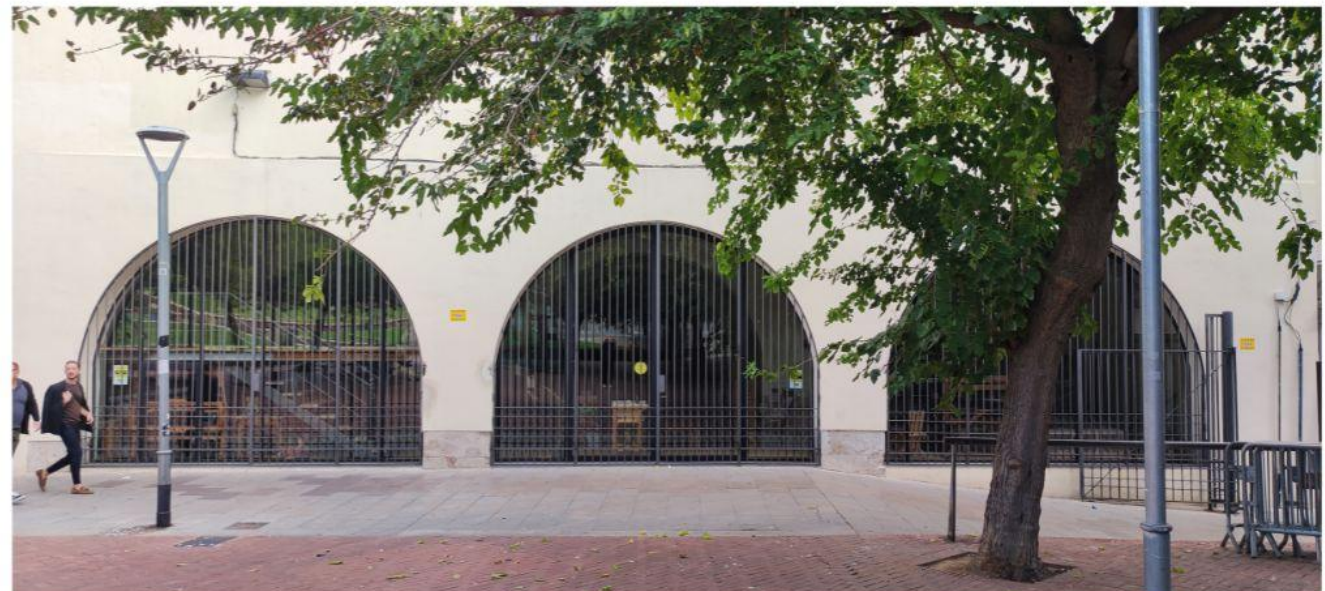
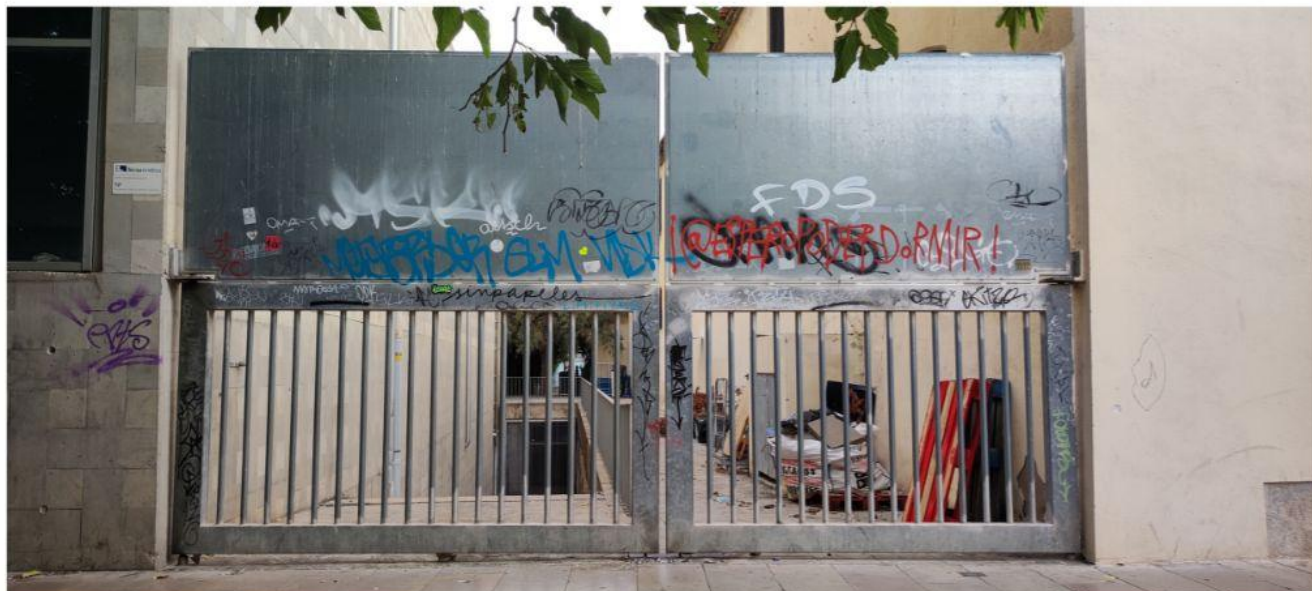
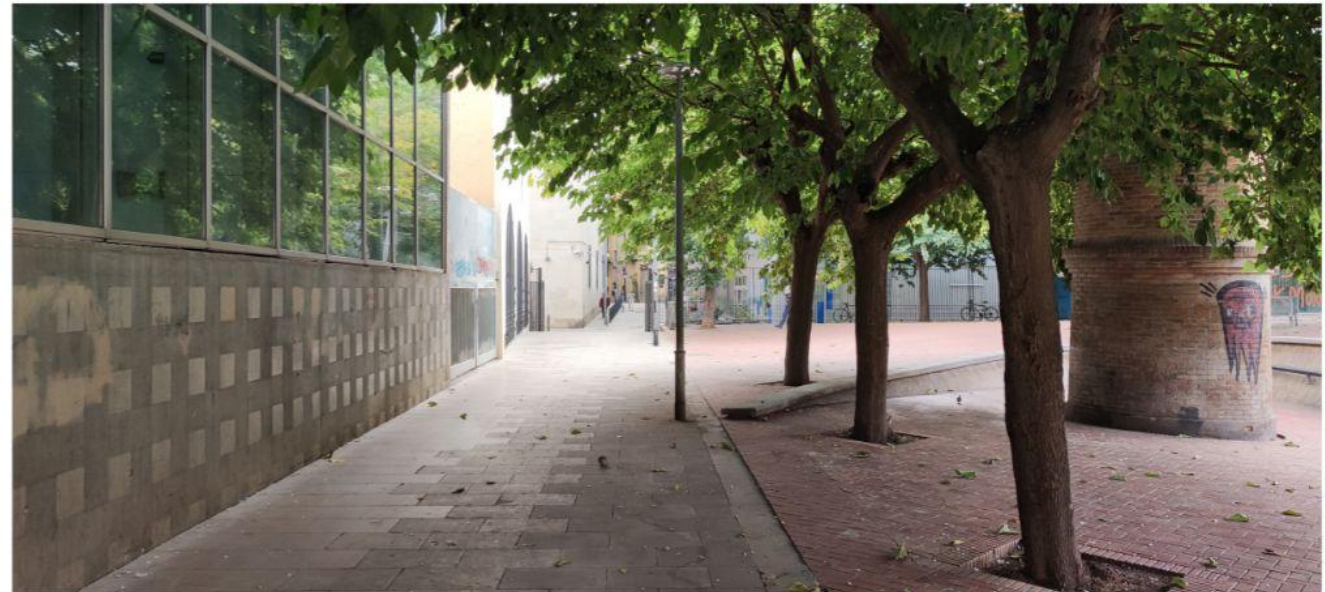

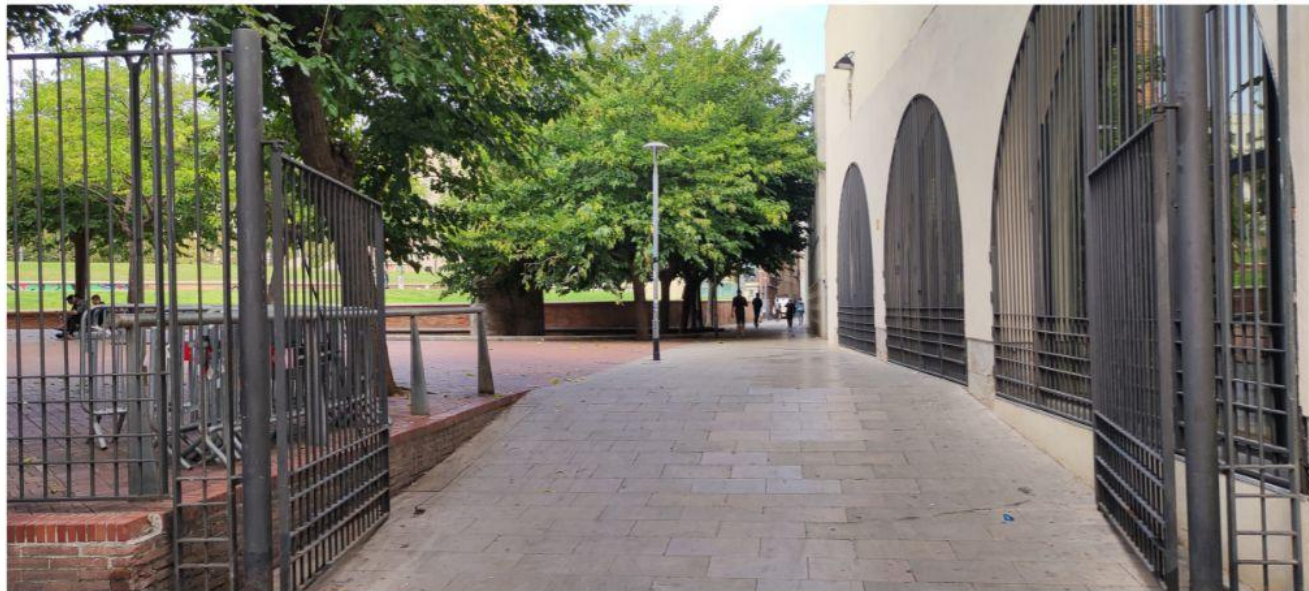

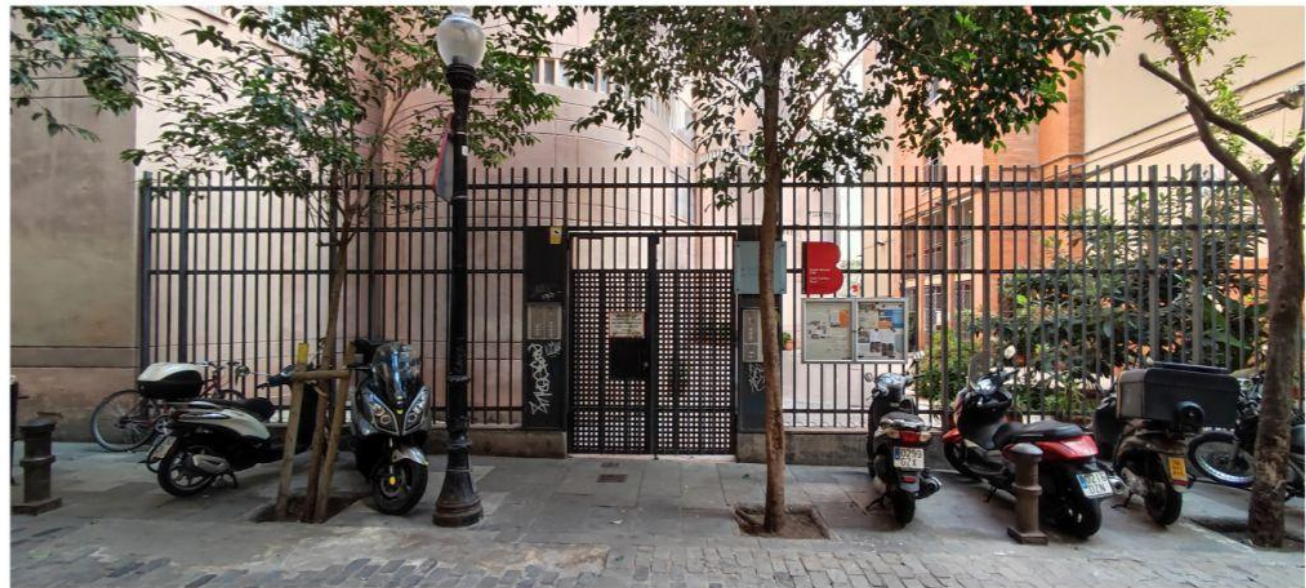

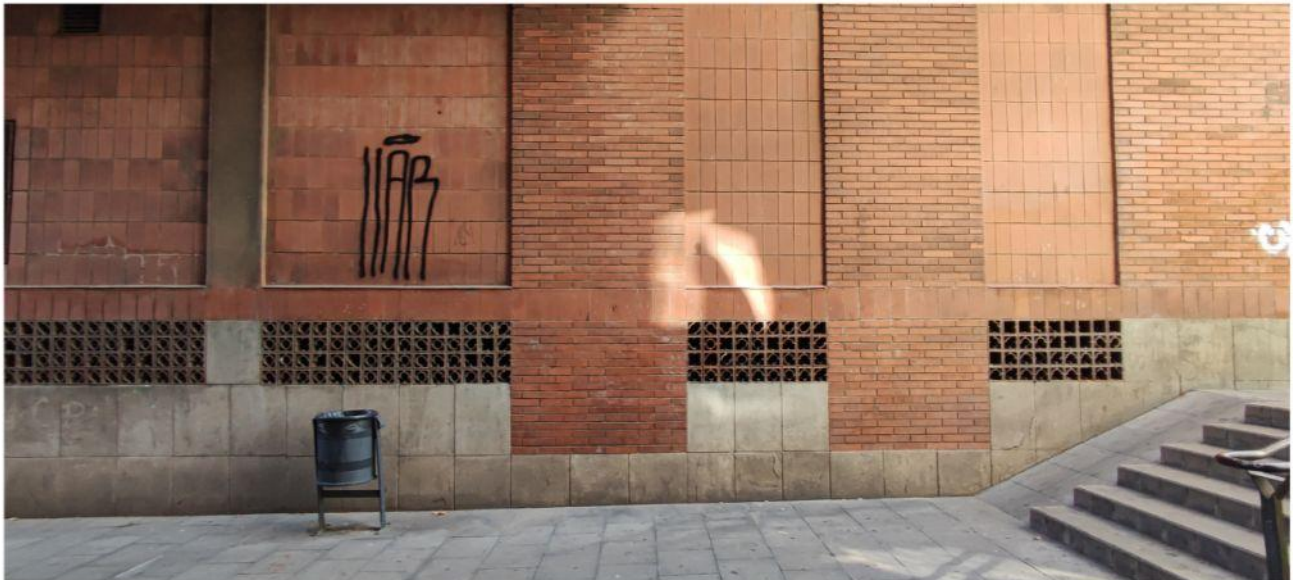
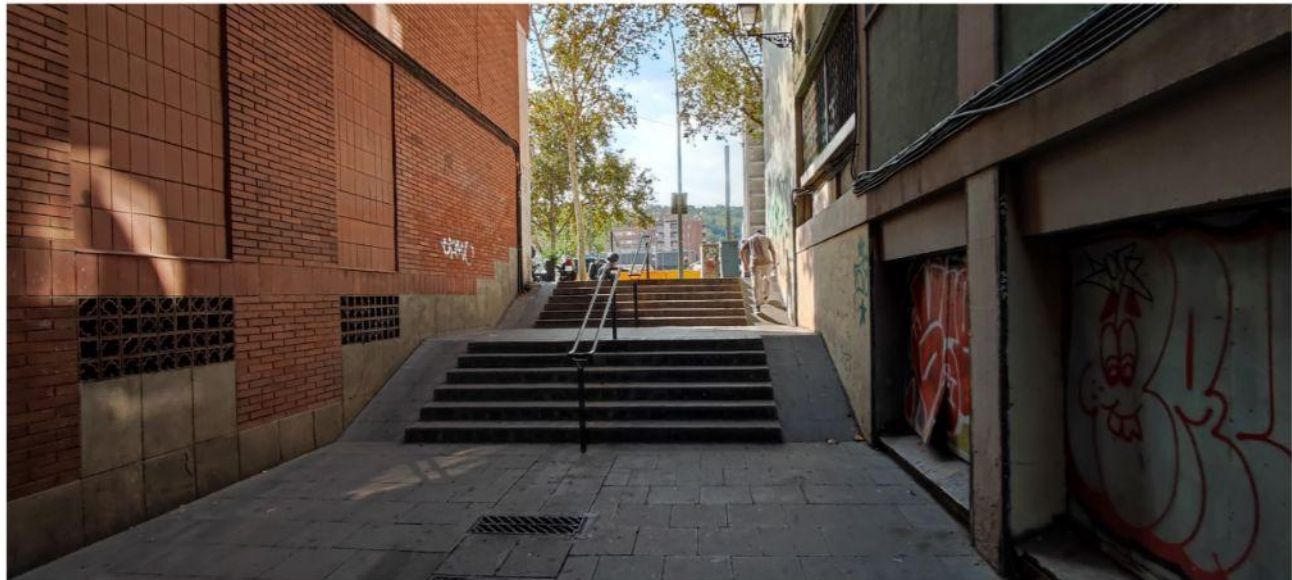

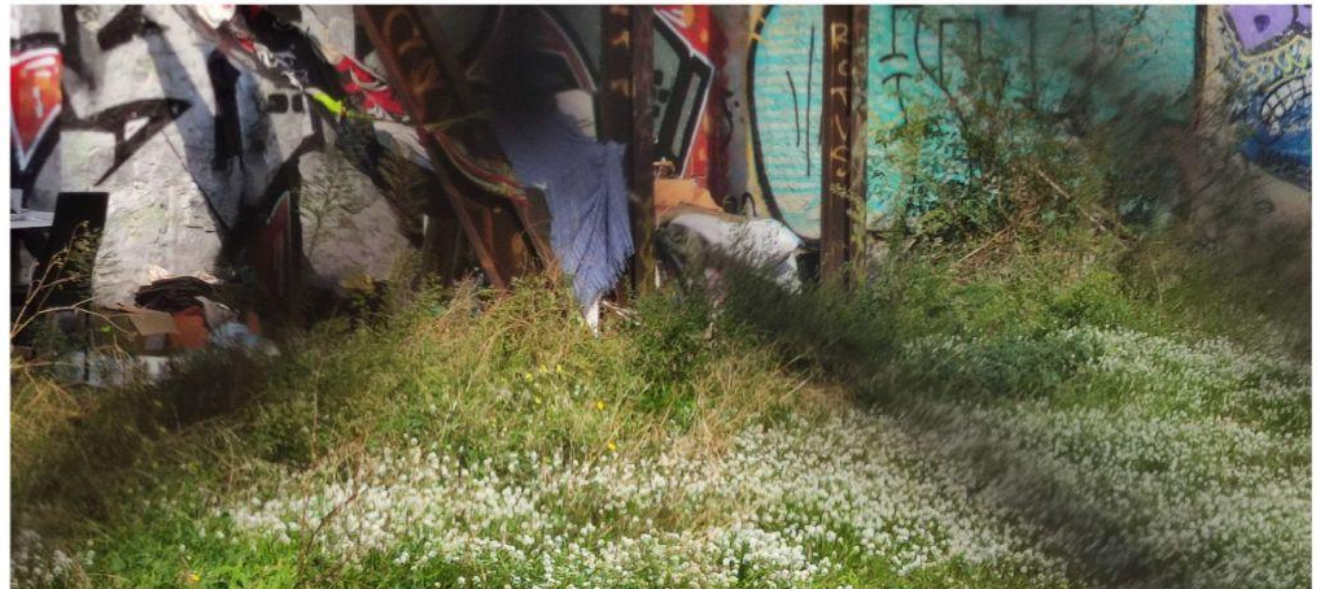

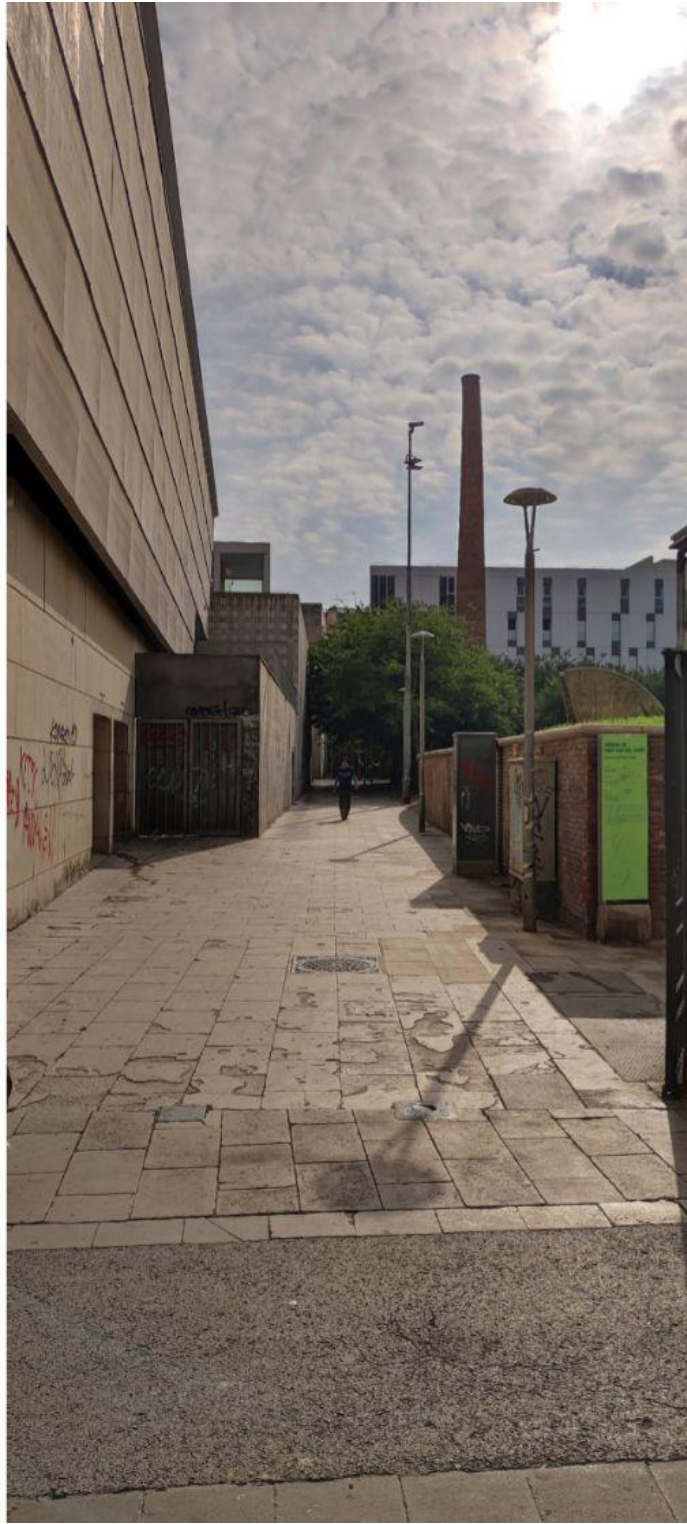

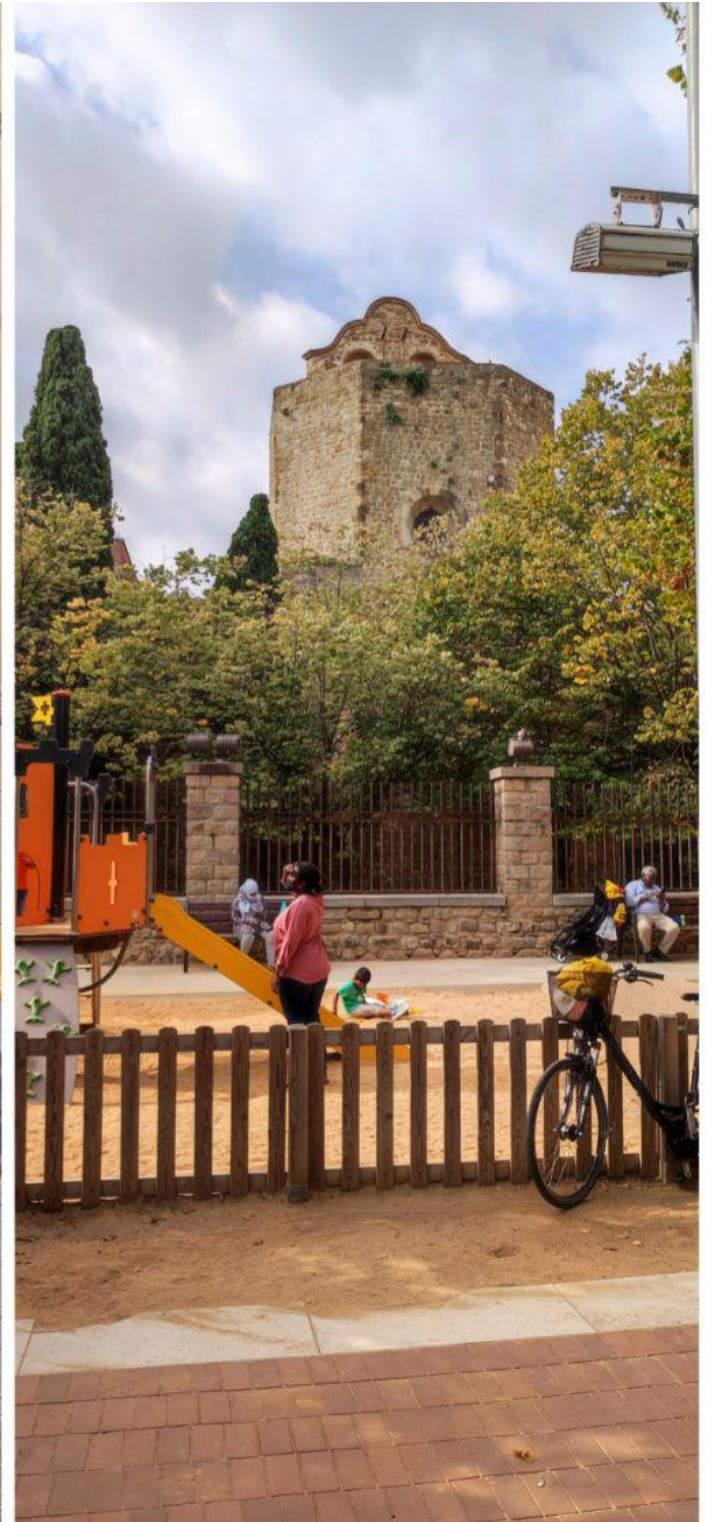

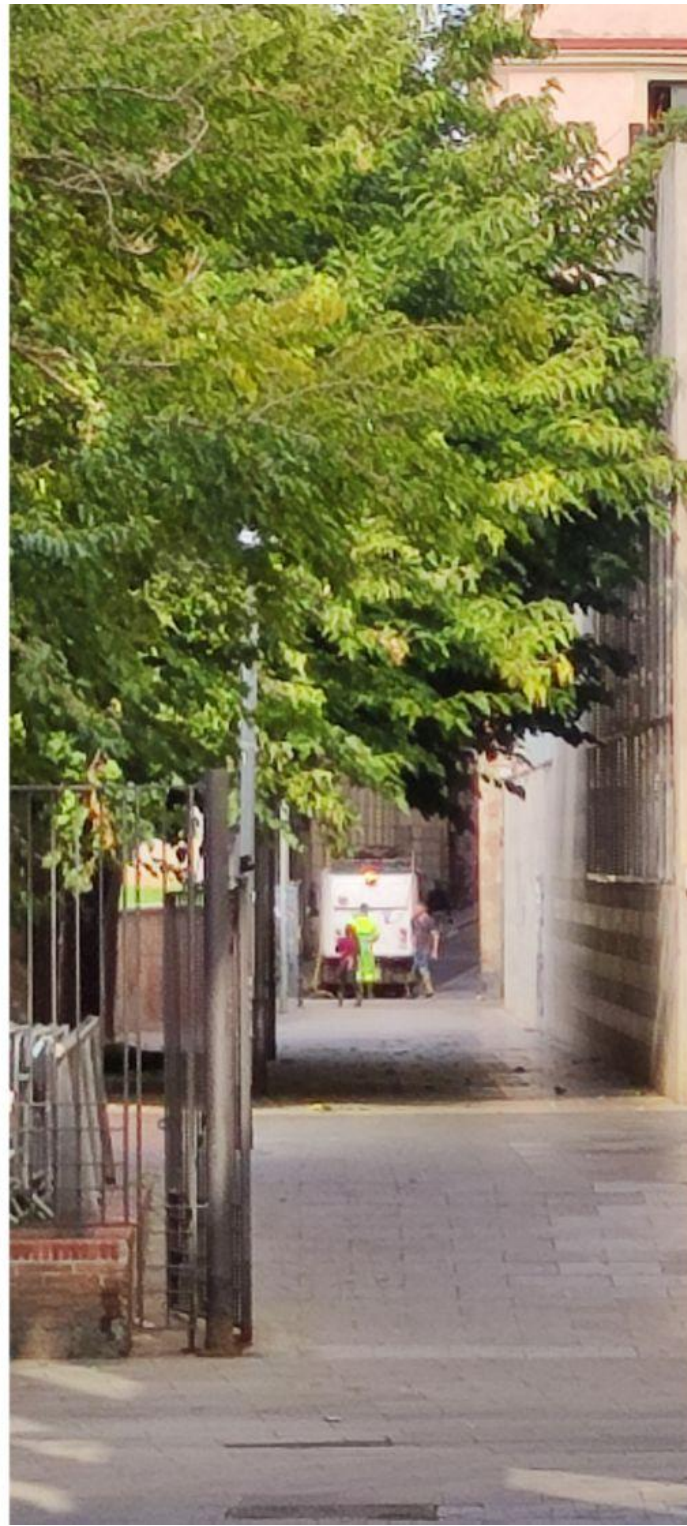
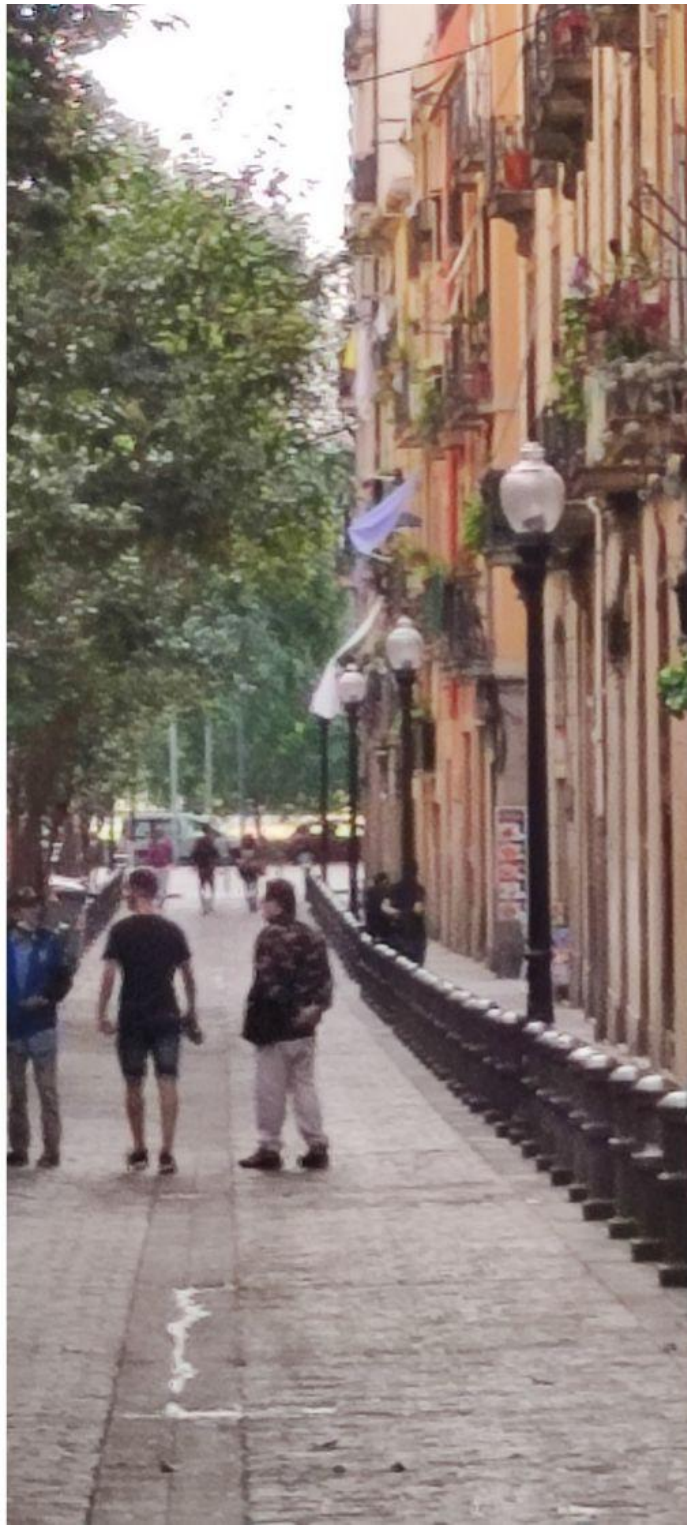

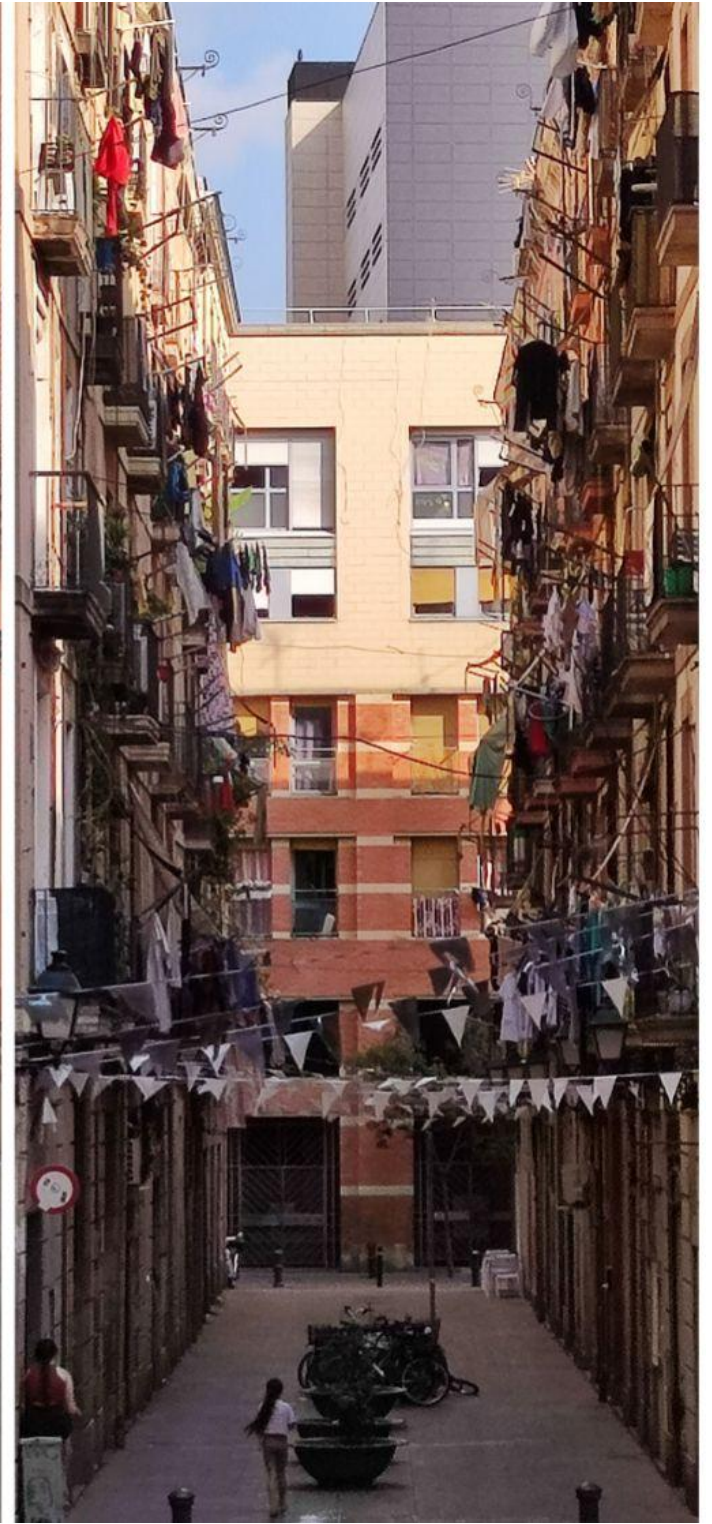

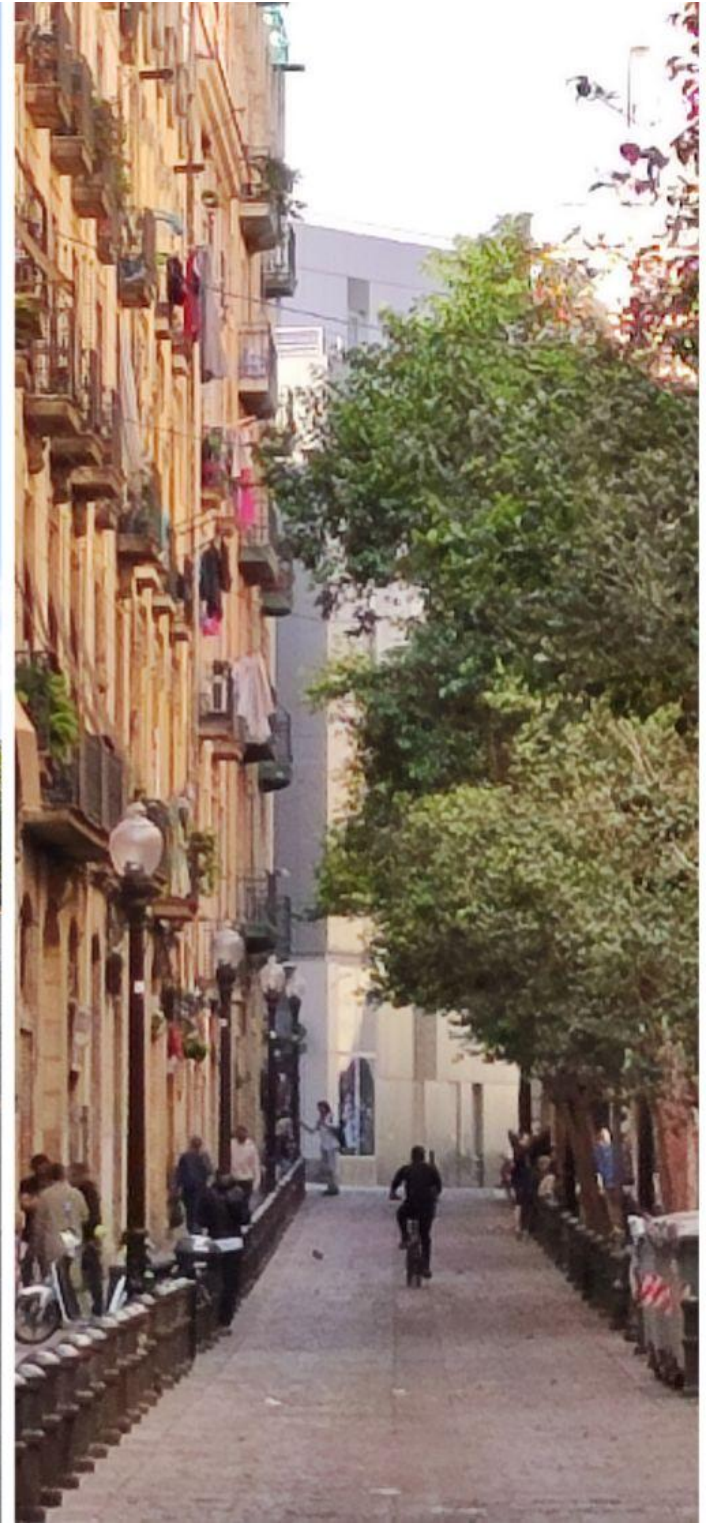

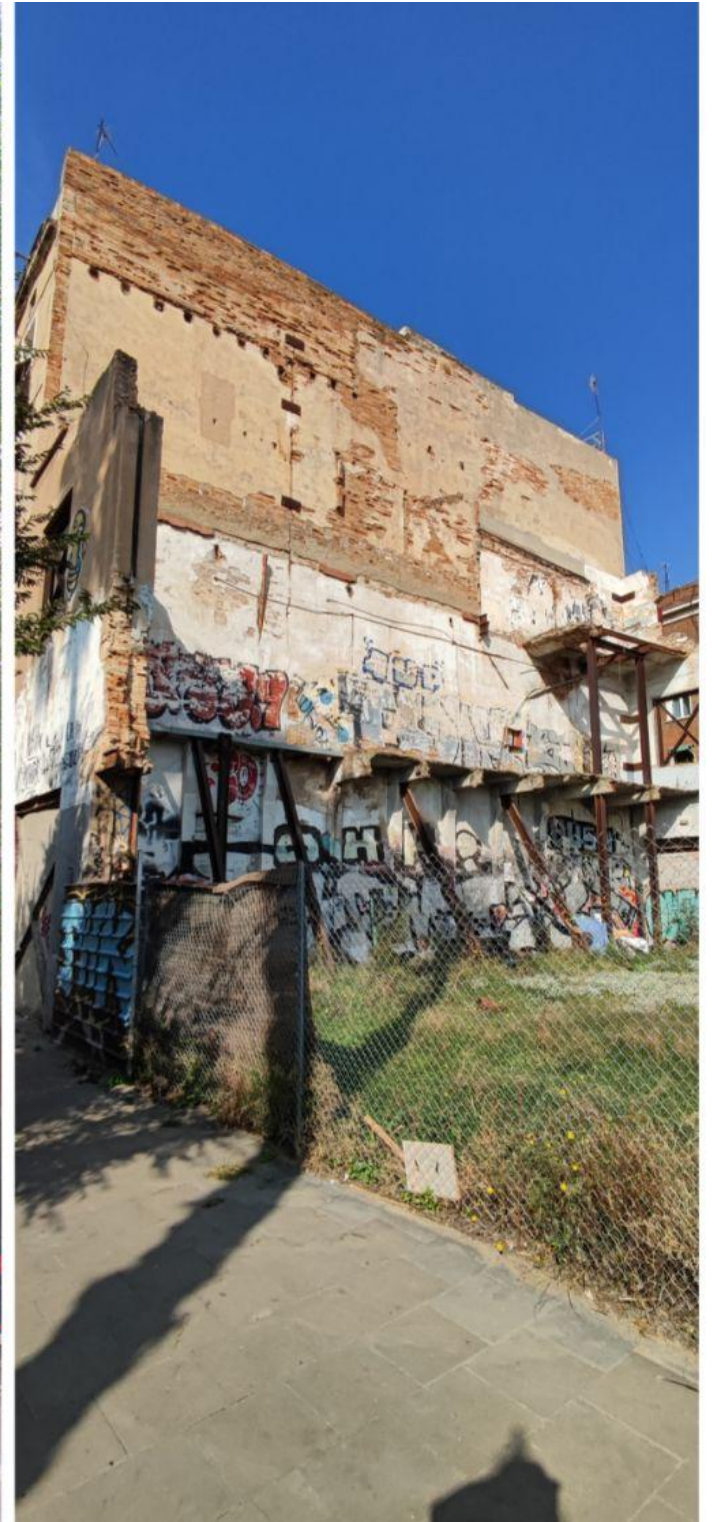

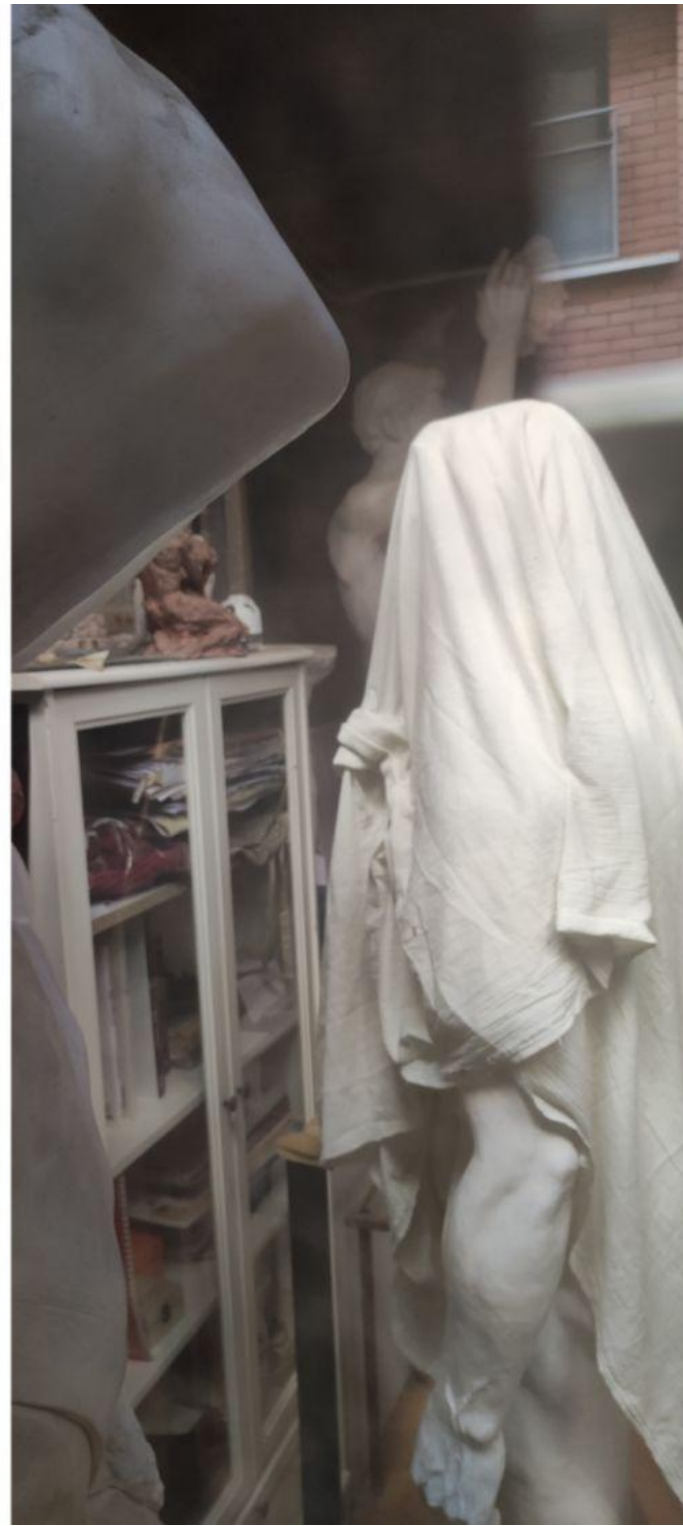

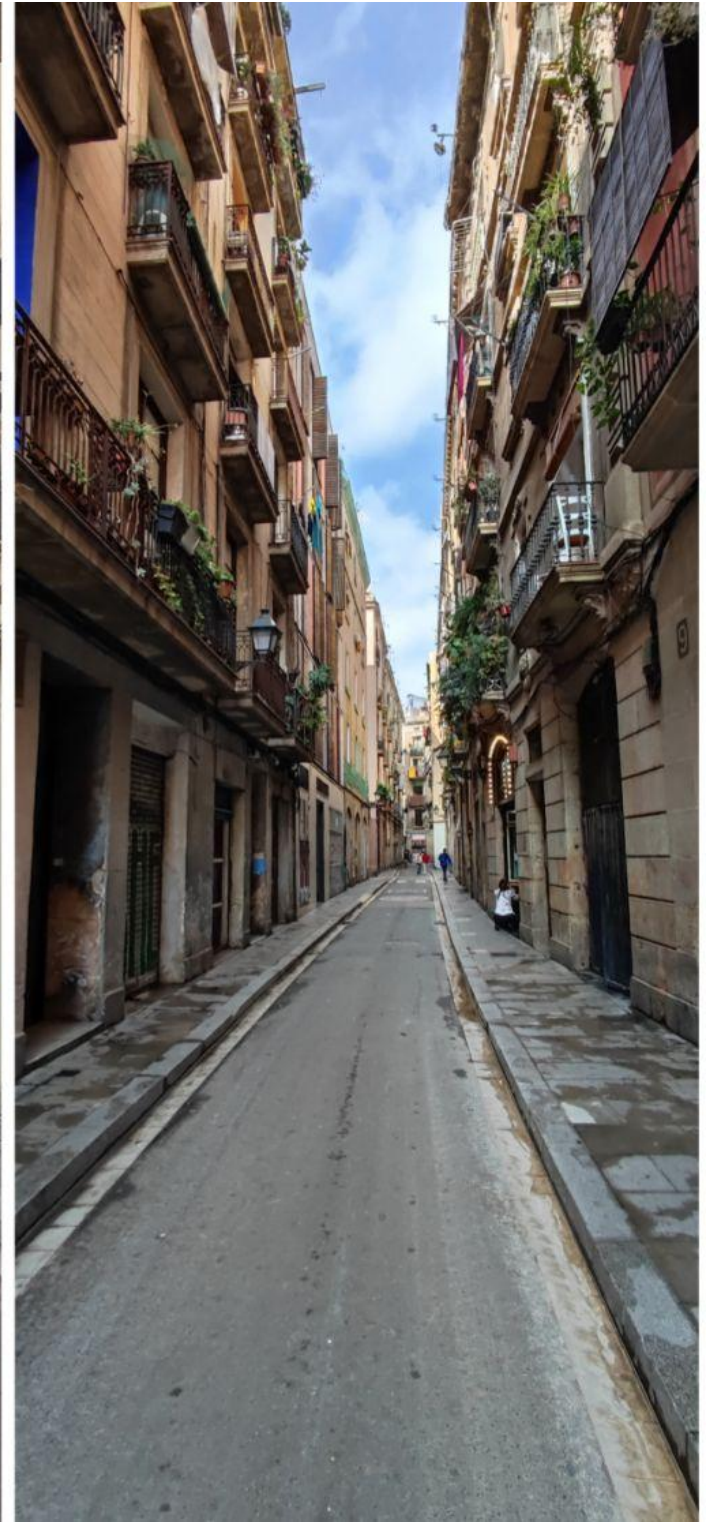

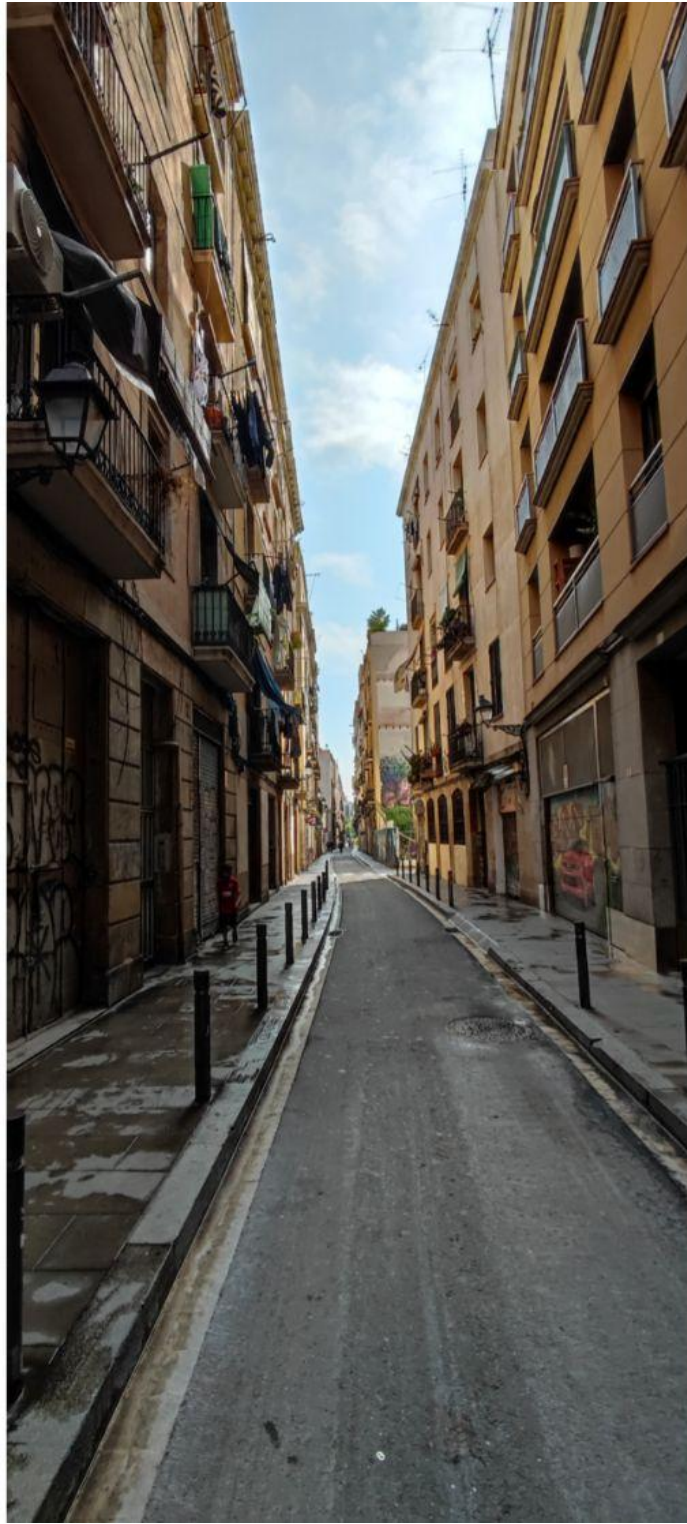

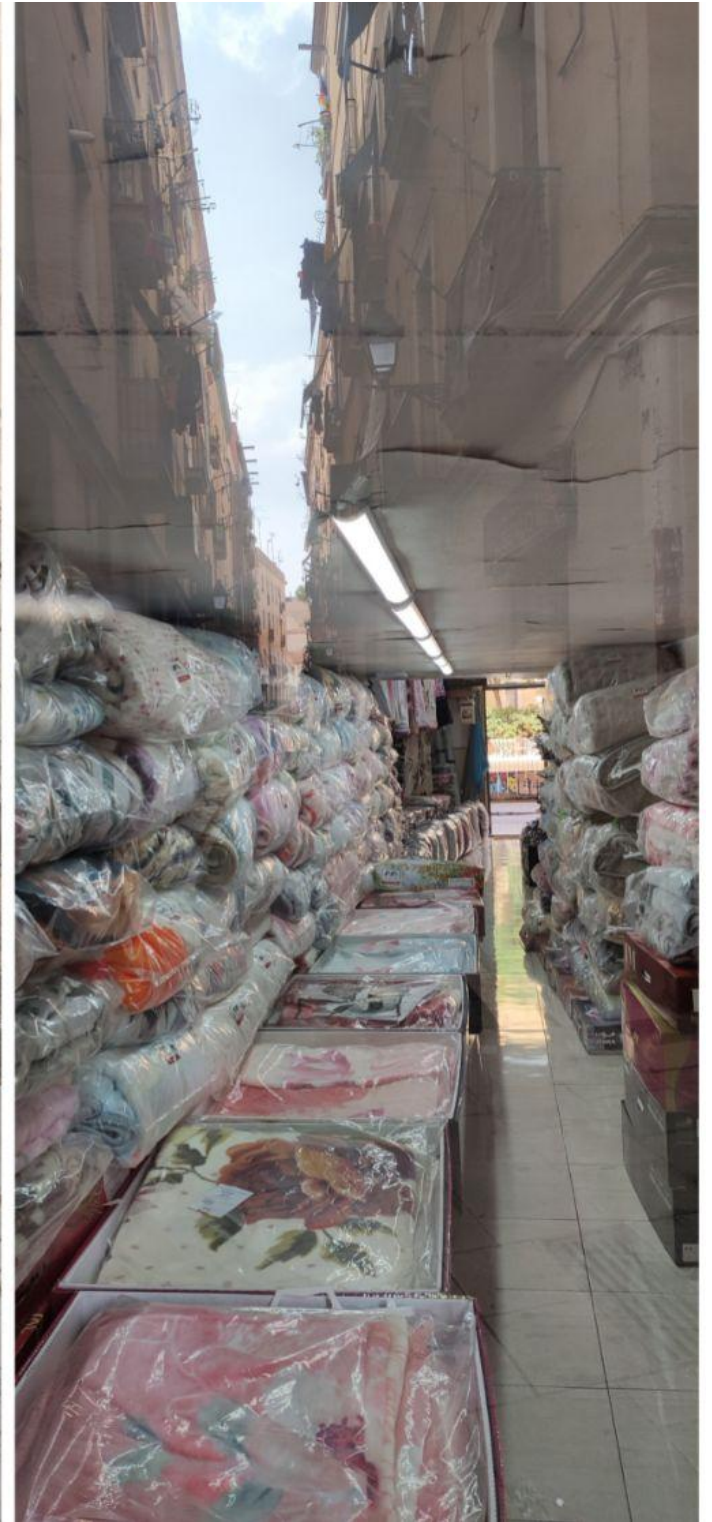

Carrer de l'Om i àmbit d'influència. Reptes i oportunitats. Diumenge 17 d'octubre de 2021.

Conclusions

El carrer de l'Om forma part d'una artèria vertical del Raval que presenta problemes de forma, greus al seu extrem oriental, notables al tram central i menys acusats, tot i que la situació no és idònia, al tram superior. També presenta disfuncions de diferent ordre en l'activitat al llarg del seu traçat. Aquests problemes i disfuncions dificulten la seva integració en el conjunt de la trama urbana i en penalitzen l'activitat, la cohesió social, la continuïtat i la seguretat, objectiva i percebuda, de l'espai públic.

Des de la seva gestació el 1977, el projecte d'habitatge públic del carrer de l'Om ha estat objecte d'una seqüència de conflictes i incerteses que l'han convertit en un polvorí del desencant. Demandes unilaterals i decisions poc consensuades en relació al bloc i el seu entorn han acumulat combustible social prou inflamable per a significar un enclau de conflictes reals i potencials, amb greus efectes per a veïnes i veïns del carrer, el barri i la ciutat.

La seva sectorització ha aconseguit dividir i concentrar la problemàtica però no resoldre-la. El projecte d'esventrament tal com es redacta el 2006 desplaçaria el problema amb gran cost i unes contraprestacions en forma d'espai públic poc demandades, raonades o seductores. Les accions de manteniment, reforç i millora d'instal·lacions i serveis han estat útils i necessàries, i ho segueixen sent, però no són suficients. És per això que el present estudi ofereix les següents conclusions:

Primera conclusió: Entendre. La situació present del carrer Om es pot descriure com un cas polièdric: social, legal, econòmic, sanitari, policial, mediambiental, arquitectònic, urbanístic i finalment polític. No hi ha una bala de plata per solucionar Om. En qualsevol cas, no només des de l'arquitectura i l'urbanisme. És imprescindible la

construcció d'un cos de coneixement compartit al voltant del fenomen. Algunes de les idees que es plantegen en aquest estudi al capítol propositiu, per exemple, caurien en el pou de la innocència sense una comunitat més integrada i funcional.

Segona conclusió: Curar. És necessària una intervenció des de l'acceptació de les realitats i l'afecte als valors positius d'allò existent. Una acció consensuada i compartida, amb tots els actors afectats i responsables del lloc. Tenir cura de les persones, primer. I en aquest sentit, millorar la qualitat de l'entorn físic per a les veïnes i els veïns passa per garantir-ne la seguretat, l'accessibilitat i la qualitat de l'espai públic i l'habitatge, renunciant a projectes urbanístics dràstics o accions violentes sobre la forma física que els acull.

Tercera conclusió: Programar. La situació del carrer Om exigeix una intervenció per parts i per fases. La venda a mercat lliure d'alguns pisos pot convidar a la idea que la renúncia al patrimoni públic és la solució. Aquest equip tècnic no hi creu. Les dades globals de carència d'habitatge assequible a Barcelona, a Ciutat Vella i en particular al barri del Raval obliguen a cercar solucions que no passin per reduir-ne el parc de vivenda protegida, prou migrat.

Postil·la: Les formes de tinença de l'habitatge no són l'àmbit disciplinar que ha de cobrir aquest estudi, però potser mecanismes més recents i experimentals com el dret de superfície, les cooperatives d'habitatge, la masoveria urbana o els *community land trust* podrien contribuir a la dispersió de les unitats conflictives i a la cohesió social del carrer Om. Unes aproximacions simultànies i més detallades des de les ciències socials i ambientals serien més que convenientes perquè les propostes que es detallen arribin a bon termini.

Alejandro Giménez Imirizaldu, Dr. arquitecte. Barcelona, hivern 2021.